Berbang

Kovara Federasyona Komelên Kurdistanê Li Swêdê

79-80

www.arsivakurdi.org

www.arsivakurdi.org

BERBANG

Organ för Kurdiska Riksförbundet
Organa Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê

Ansvarigutgivare/Berpirsiyar:
Xebat Arif

Redaktion:
Beroj Akreyî, Bûbê Eser, Dîlan Dersîm, Loran Cengîn, Hemit Kilicaslan, Xorto, Xebat Arif, Mustefa Aydogan , M.Himbêlij

Sättning och Layout:
Bube Eser, Dîlan Dersîm, Loran Cengîn

Adress:
Box 490 90
100 28 Stockholm/Sweden

Telefon: 08/652 85 85
Telefax: 08/650 21 20

Postgiro: 64 38 80-8

Prenumeration/ Abonetî:
Kes/Enskilda: 200 Skr/sal/år
Meqam/Myndigheter:300 Skr/år

Annons/Îlan:
Rûpelên navîn/Insidor:1500 Skr

Redaksiyon ne berpirsiyara nivîsarên bi îmze an nivîs û gotinên Federasyonê ye. Nivîsarên ku ji Berbangê re tên şandin, heke çap jî nebin, li xwedî nayên vegerandin.

ISSN - 0281-5699
Sal: 11, Hejmar: 2/92 (79-80)
24 .04.1992

Damezrandina Federasyonê: 6.6.1981
Çapkirina hejmara yekem ya Berbangê: 7/1982

NAVEROK

Beşa Kurmanciya Jorîn .... **Rûpel**

Dagîrkeran xwestin Agirê Newrozê bi xwînê vemrînin-Loran Cengîn *4*
Axaftina Serokê Federasyonê ya li ser Newrozê *7*
Armanc Rojên Geştir e- Loran Cengîn *8*
Axaftina Serokê Federasyonê ya li ser Kongreya 12-em *10*
Helepce piştî çar salan *11*
Di kongra Federasyonê de pirsên jinên Kurd- M.Kîper *12*
Quncika Huqûqî -Elisabeth Fritz *14*
Pirsa Kurd di Parlamentoya Swêdê de *15*
Ajanaiya li dijî penaberan Xurt dibe- Şoreş Zîrek *16*
Divê Kurd ji Neteweyên din bêtir li çanda xwe ya neteweyî xwedî derkevin - Mustefa Aydogan *18*
Peymanî Sayks-Pîko u çarenusî Kurd- Kerimi Husamî *21*
Komîta Swêdî ji Mafê mirovî yên kurdan, kongra xwe ya salane çêkir *22*
Têkiliyên Kurdî û Swêdî- Amed Tîgrîs *23*
Têgiştina Kurdan ji zaravayên hev bi têkiliyên wan ve girêdayi ye- Zeynelabidîn Zinar *25*
Daxwazî ji hunermendên me- Hadî Omerî *26*

Beşa Dimilî (Zazakî)

Xofê Newrozi dewleta faşîşta Tirkiya fek bi gonî kerd-M.Himbêlij *27*
Soz bidi zûrî meki- Koyo Berz *28*
Dê hela- Hemedê Mamêkiz *29*
Arrûpa re çend xeberê protestoy- H.Himbêlij *30*
Serîlêdana ji bo beşa Tercûmaniya Kurdî - Bi du zaravayan *31*

Beşa Kurmanciya Jêrîn

Peymanî Sayks-Pîko u çarenusî Kurd- Kerimi Husamî *61*
Halabce- M.Xoşnav *60*
Le Yadî Hellebçe da-W.Tanrikulu *59*
Kurdistanî Nwê *58*
Protokolî dostayetî u hawkarî legel gelî Kurd *57*
Çirpeyek- J.Heyderî *56*
H.C.Hermanson le Kongirey Fidrasyon da *55*
Çalakî Komellekan u cejnî Newroz *54*
Çens serincêk derbarey Kongrey Fidrasyon *53*
Ew nûsere rastî Nabêjê- Murad Ciwan *52*
Peşewa Qazî Muhemed - Şîrwan *49*
Serzemînî Dûr- Çîrok- M.Ahmed Omer *48*
Şiîr- Xebat Arif û Beroj Akreyî *45*
Legel Hejar da- A.Dillzar *44*
ÎqbalHacbî-Hevpeyvîn-H.Zendî *42*
Hunermendî Kurd M.H.Said Hassen *37*

www.arsivakurdi.org

Dagîrkeran xwestin Agirê Newrozê, bi xwînê vemrînin

Loran Cengîn

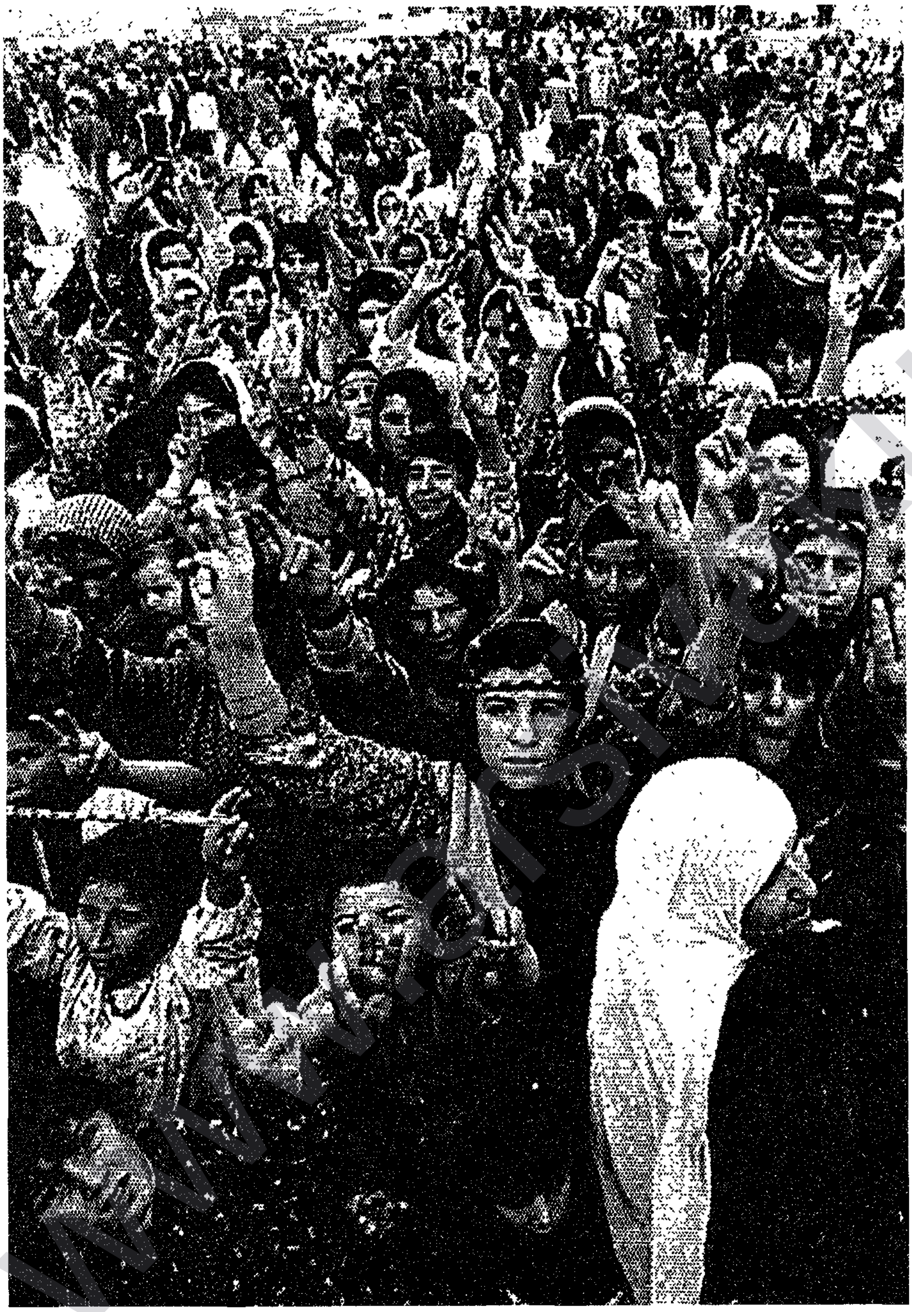

Kurd dixwestin - azad û serbest cêjna xwe ya Netewî pîrozbikin, lê dagîrkerên Tirk ew kirin xwîn. Hejmara kuştîyan sedan derbas dike....

Bi milyonan Kurd bi hêvî li benda, cejna xwe ya netewî bûn îsal. Newroza vê salê dê ji yên berê cudatir ba. Li başûrê welêt, xaka Kurd rizgarkirîbû. Pêşmergên qehreman xwedîtiya xaka xwe dikirin. Gelek hunermendên Kurd ên navdar, ku li Ewropa dijin jî çûbûn xaka azad a başûrê Kurdistanê - da bi serbestî ji gelê xwe re, li ser xaka welatê xwe bistirîn.

Li Rojhilat û Rojavayê Kurdistanê ji xwe, bi sedhezaran Kurd cejna xwe ya netewî, cejna pîroz - Newrozê bi salan in bê astengan pîroz dikin. Newroza îsal jî, we rengîn û bi dilgeşî li her du beşên welêt hate pîrozkirin.

Lê...lê, li Bakûrê welêt, li perçeya herî mezin ê welatê me yê şêrîn, wê Newroz çawa ji bal milyonan Kurd ve bê pîrozkirin ? Vê pirsê hîn berî çend mehan ve serê gelekan diêşand, raman dihatin kirin, dihat gotin, ku desthilata kevneperest û dagîrker a Tirk, wê Kurdkujiyê derbasî jiyanê bike. Di vê tevlîhevîyê bi xwe de, desthilata Tirk bi beyan û daxuyaniyên cuda cuda derket, ku Newroz dibe ku bêasteng bê pîrozkirin (!)

Bê gûman, wekî ku di gitina pêşi - yên Kurd de tê gotin :

NANÊ TIRKAN LI SER KABOKÊN WA YE !

dibû ku carek din rast derkeve. Her bi van şikan jî, nûnerên dewleta Tirk ên xwedî berpirsiyarî, nîşandan ku : " Di nav aştî û ewletiyê de Kurd dikarin cêjna xwe pîrozbikin. " Wezîrê çand a Tirkiyê Fehmi Sağlar li Almanyayê ev beyan da. Serokwezîr Demi - rel, ev gotin tesdîq dikirin.

Gava roj hat û di 21 - ê adarê de rawesta, di roja netewî ya Kurd de, hat dîtin ku bi rastî - Gotinên tirkan wekî meseleya nan e ! Bawerî bi gotinên

tirkan divabû neyê kirin. Bi sedhezar û milyonên Kurd, ji bo pîrozkirina cejna xwe ya netewî, wê rojê peyayî kolanan dibûn. Agirê Newrozê li tevayiya bakûrê Kurdistanê bi şahî dihat pêxistin. Jinên Kurd krasên rengareng ên kesk û sor û zer li xwe kiribûn...

LÊ DIYAR BÛ, dewleta TC nekarîbû tehamûl a şahiya Kurdan bike. Û pêşî li Cezîra Botan û Şirnexê bi çekan êrîş dibir ser xwepêşandevanên Newrozê. Roja Newrozê carek dî bi xwîn dibû, li gor agahdariyên pêşîn bi dehan kes li van her dû bajaran hatin qetlkirin. Dawî dezgehên dewleta Tirk ên heremê daxuyanî belavkirin, ku ji nav xelkê gerîllayên PKK êrîş birine ser wan. Lê xuya bû, ku ev daxuyanî derew in. Kesên hatine kuştin, ji xelkê siwîl û xwepêsandevanên ji gel bûne. Her weha ji aliyê çend partiyên tirkan ve jî hate diyarkirin, ku polîs û leş - kerên Tirk li her kesên Kurd bi çavên şikê meyze kirin e.

Roja piştî wê, cîhê qetlîamê vê carê bû Nisêbîn. Li bajêr li hemberê xwepêsandevanan ên ku bûyerên li Cezîra Botan û Şirnexê protesto kirin, dîsa çek ji alî hêzên êrîşkar ên Tirkan ve hate bikaranîn û bi dehan kes dîsa hatin kuştin. Her wusa li Nisêbînê zalimiyek wehşane tirkan bikar tanî, bi dehan zarok û jin bi panzêr û tenqan ve ber bi çemê Çaxçaxê dihatin ajotin. Bi dehan kes li wir di ava Çaxçaxê de difetisîn.

Li gor agahdariyên ketin destê me û di daxuyaniya Federasyona Komelên Kurdistanê ji bo danezanên ragihandinê re hate belavkirin de :

Li Nisêbînê 19 - kes hatin kuştin, 42 - kes brîndar bûn û hejmarek nexuya jî winda ne. Li Cizîrê 29 - kes hatin kuştin û 60 - kes jî brîndar bûn. Li Şirnexê 23 - kes hatin kuştin, 45 - kes brîndarkirin û 30 kes jî winda ne. Li Kercosê 2 - kes hatin kuştin. Li Qiziltepeyê 2 - kes hatin brîndar kirin. Li Betmanê 2 - kes hatin kuştin. Li Çolemêrgê 11 - kes hatin brîndar ki - rin. Li Wanê 12 - kes hatin kuştin û 40 - kes jî brîndar kirin. Li Gewerê 5 - kes hatin kuştin û 22 - kes jî brîndar kirin. Ji dervî wan li bajarên Turkiyê jî li İzmîrê keçek Kurd ji bo protestokirina bûyerên Newrozê xwe şewitand. Di xwepêşandanên ji bo Newrozê jî li

Adanayê, İstanbolê û İzmîrê 2 - kes hatin kuştin bi dehan kes brîndar kirin û gelek kes jî hatin girtin. Tenê di roja yekem a bûyerên Newrozê de li gor agahdariyên ketin destên me di nexweşxaneyên Diyarbekirê de 60 - brîndar, di nav wan de zêdeyên wan zarok û jin hebûn e.

LI SER VAN BÛYERAN Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêd gelek çalakiyên curbecur bidar xistin. Bi vî awayî raya giştî ya Swêdê hate kişandinê bûyerên bakûrê Kurdistanê.

Di Federasyonê de hevdîtin bi danezanên ragihandinên Swêdê re hat kirin û di gelek rojnameyan de li ser bûyerê agahdariyan cîh girtin. Serokê Federasyonê her wusa bi telewîzyonê re jî hevpeyvînek pêk anî ya ku di programa tirkî de hate weşandin.

Hîn bi bihîstina bûyeran ve Federasyonê daxwaznameyek ji Parlamentoya Swêdê re rêkir a ku ev daxwazan tê de cîh girtin :

* Divê Swêd bi awayek zu û aktîv protestoya xwe li ser bûyerên Newrozê - cejna netewî ya Kurd, bigîhîne rejî - ma Enqerayê.

* Swêd pelixandina mafên neteweyî û mirovatî ya Kurdan li bakûrê Kurdistanê û bi taybetî jî nimûneyên bûyerên Newrozê bibe rojeva Konferans û civînên navnetewî.

* Swêd bêdengiya xwe li ser bûyerên bakûrê Kurdistanê bibirê. Nedemokratbûna dewleta Tirk di civînên navnetewî de bê zimên û notayek hişk li hember dewleta Tirk bê dan.

* Delegasyonek ji parlamentoya Swêdê biçe bakûrê Kurdistanê û bûyerên Newrozê bikole, girêdayê rapora delegasyonê rawêjek bê xuyanî kirin.

Piştî ev daxuyanî ji bo danezanên ragihandinê re jî hate belavkirin, nûçeya ku Partiya Sosyal demokrat a karkeran biryar girtiye, ku delegasyonekê li ser bûyerên Newrozê rêbike bakûrê Kurdistanê belav bû. Her wusa çend roj paşî wê Wezîra derve ya Swêdê, Sitî Margarreta Af Ugllas daxuyaniyek da, ku delegasyona Swêdê, ya ku di civîna Konferansa Ewlekarî û Hevkarî ya Ewropa di Helsînkî de beşdar bibe wê Pirsa Kurd bêne rojeva Konferansê.

Ji dervî van çalakiyan di roja 24 - ê adarê de bi beşdariya nêzîkê 500 - ke - san xwepêşandanek hember sefareta Tirkiyê li Swêdê hate kirin. Xwepêşandan bi organîzebûnek hêja ve hat pêkanîn a ku tesîra xwe li danezanên ragihandinên Swêdê jî kirin.

www.arsivakurd.org

Bûyerên Newrozê di danezanên ragihandinên cîhanê de bi tevayî cîhek fereh girt. Ya herî balkêş jî ew bû, ku rojname, radyo û telewizyonên dinê bi awayek realîst rastiya bûyeran weşan - din û vê jî nedemokratbûna dewleta Tirk û derewên Enqerayê anî ber ça - van.

EMBARGO YA FIROTINA ÇEK HEMBERÊ DEWLETA TIRK

Gelek dewletên Ewropayê bi awayek hişk dewleta Tirk protesto kirin. Bi taybetî Almanyayê pirs bi ferehbûn girte destan, heta gihişte encamê ku Almanyayê embargoya firotina çekan pêşberê Tirkiyê girt. Piştî wê Norweçê jî biryarek wusa hemberê Enqerayê girt. Wekî tê zanîn Swêsrayê jî berî çendekê, gava dewleta Tirk êrîşên xwe hemberê başûre Kurdistanê berdewam kirin, hemberê Enqerayê embargoya firotina çek danîbû.

Awusturyayê jî rawêjek hişk hem - berê Enqerayê diyarkir. Xwest ku li ser bûyerên Newrozê dewleta Tirk, bi awayek rast bûyeran rapor bike û pêşkeşî Konferansa Ewlekarî û Hevkariyê ya Ewropa bike. Çend welatên din ên Ewropayê, wekî Swêd, Yunanistan jî piştgiriya daxwaza Awusturyayê kirin.

Her wusa li Strasburgê, Civata Ewropa (EG) biryarek li dijî Tirkiyê girt û ew ji ber bûyerên Newrozê li bakûrê Kurdistanê protesto kir. Her wekî di biryar û encamên rawêja dewletên Ewropayî de diyar bû - heta ku dewleta Tirk hemberê gelê Kurd terora xwe berdewam bike û rêz ji bo mafên gelê Kurd negrê, wê ji endamtî û girêdayê wê hevkariya bi welatên Ewropa re her dûr bimîn e.

Serokwezîrê dewleta Tirk Sileyman Demîrel bersîva dewletên Ewropayî da û got, ku hemberê têkoşîna Kurd, ew wê hemû metodan bikar bînin û mafên Ewropiyan a mudahelê jî tûne ye. Li gor Demîrel ew ê pişta xwe bi destên xwe bixwerînin, Ewropayî çi fikir dikin ev tenê wan girêdide. Girtina biryaran hemberê metodên me tesîrê li me nake - got Demîrel. Her wusa wî daxwaza yekîtî û îttîfaqa Netewî hemberê pirsa Kurd ji parlamentoya Tirkiyê xwest .

NEWROZA ME LI SWÊDÊ

Stockholm

Di roja 21 - ê adarê de li Solna hal - len Federasyona Komelên Kurdistanê Newroz bi şahiyek rêk û pêk pêk anî. Di cejna netewî ya Kurd de ji 1500 - kesî zêdetir amadebûn. Li stranên xweş ên hunermendên xwe guhdarî kirin û her wusa li folklora Kurd a dewlemend temaşe kirin. Di Newroz a îsal de ev hunermend û grub beşdarbûn.

Seîd Gabarî, Seîd Yusif, Awaz, Cu - dî, Birader, Hêlîn, Leyla, Erdelan, Sozan, Grup Govend, Grup Çolemêrg, Grup Naz, Grup Diyar, Grup Jîr, Grup Dîlman, Grup Ziryab.

Bûyerên li bakûrê Kurdistanê di roja Newrozê de pêkhatin, gava program gihiştibû nîvî kete destên Komîteya Şeva Newrozê, yên ku wekî agahdarî ji beşdaran re hate xwendin. Lê, dîsa jî xwînrêjiya ku ji alî dewleta Tirk ve li welatê me hatibû kirin, rêk û pêk - bûna cejna Newrozê xera nekir. Bi vî awayî carek dî diyar bû, ku pîrozki - rina Cejna Netewî ya Kurd ne bi xwîn û ne bi zordariyê dikare nehelê, ku gelê Kurd cejna xwe bi serbilindî pîroz bike.

Her wusa di roja 20 - ê adarê de ji alî Komeleya Kurdistan li Spångayê agirê Newrozê bi beşdariya 300 - kesan hate vêxistin. Li dor agirê Newrozê dîlan hatin girtin. Vêxistina agirê Newrozê û girtina dîlanan kêfxweşiyek da beşdaran û daxwaza berdewambûnê ya çalakiyên wusa hate krin.

Uppsala

Di 20 - ê adarê de Agirê Newrozê li Uppsala jî hate geşkirin. Beşdaran bi cilên xwe yên Kurdî amadebûn û dîlan derdora agirê Newrozê girtin.

Di roja 27 - ê adarê de jî ji alî Komeleya Kurdistanê li Uppsalayê cejna Newrozê hate pêkanîn.

Eskilstuna

Di 27 - ê adarê de ji alî Komeleya Kurd li Eskilstuna û Svensk kurdkommittèn ve bi beşdariya hunermendên Kurd : Xoşnav, Şevger, Şewqî, Dilovan, Mişîr û Grup Jîr ve, cejna netewî ya Kurd - Newroz hate pîrozkirin.

Trollhättan

Di 7 - ê adarê de Komela kulturî ya Kurd li Trollhättan Newroza Ksal bi beşdariya hunermendên Kurd : Nasir Rezazî, Hevraz, Cafer û A. Emîr pêkanî. Di şeva Newrozê de nêzîkê 150 - Kurd û Swêdiyan amadebûn. Her wusa piştî Newrozê jî ji alî Komeleya Trollhättan ve di 15 - ê nîsanê de pêşangehek li ser Kultur û jiyana gelê Kurd hate bidarxistin a ku wê mehekê berdewam bike.

Östersund

Di 28 - ê adarê de Komeleya Kurd li Östersundê Newroza îsal bidarxist. Di şeva hatî amadekirin de xwarina Kurd jî pêşkeşî beşdarên şeva Newrozê bû.

---

* Cejna Newrozê ji alî Komeleyên Kurd li gelek cîhên din jî hatin pîrozkirin, lê nameyên ketin destên me tenê ji Komelên li jor navên wan nivîsandî bûn.

www.arsivakurd.org

Axaftina Serokê Federasyona Komelên Kurdistanê Vîldan Tanrikulu, ji bo cejna Netewî ya Kurd - Newroz a sala 1992 - an.

Mêvanên Birêz,
Xwişk û brayên hêja

Li ser navê Komîta Giştî ya Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê, Newroz a we pîroz dikim.

Newroza 1992 - an li her aliyên Kurdistanê de bû hengavên nuh ber bi aliyê bidestxistina Kurdistanek azad û demokratîk.

Agirên Newrozê li her aliyên Kurdistanê, wekî sembola Yekîtiya Nete - wî, li hember nîrê zordaran tarîtiya li ser Kurdistanê diqelêşe.

Agirên Newrozê ku li her aliyên Kurdistanê ku tên hildan, wekî kulîl - kên buharê dibin nîşanên rojên ronî û azad li Kurdistanê.

Agirên Newrozê bi ronahiyên xwe tirs û sergêjiyê dixe nav dil û mêji - yên dagîrkerên Kurdistanê.

Agirên Newrozê dibin nîşana yekîtiya serîhildana Neteweyî li seranserê Kurdistanê. Li gund û bajarên Kurdistanê hêvî û baweriya neteweyê Kurd bi agirên Newrozê geş dibin. Bi deh hezaran Kurd roja Newrozê dikin - roja yekîtî û serîhildanê di kolan û meydanên Kurdistanê de. Zordarî û xwînmijiya dagîrkeran nema dikarê pêşî li agkrên Newrozê bigire.

Li Zaxoyê, Suleymaniye, Xaniqînê, Kerkukê, Musulê gelê Kurd bi mêrxasî nîrê koledariyê ji ser erdê xwe paqij kiriye. Ala xwe ya rengîn, bajar bi bajar hildide, li gel agirê Newrozê. Li Diyarbekirê, Cizîrê, Nisê - bînê, Mêrdînê, Bitlîsê, Wanê, Agiriyê bi dehhezarên welatperwerên Kurd- ji bo jiyanek azad, agirê yekîtî û serîhildanê - agirê Newrozê geş dikin. Li İstanbol, Ankara, İzmîr, Mersîn û Adanayê karker û xwendevanên Kurd, gundî û penaberên Kurd dengê xwe bi dengê li Kurdistanê û agirên xwe bi agirên Newrozê yên li Kurdistanê ve dikin yek. Dikin yek agir, yek deng, yek hêvî - ber bi hêviya Kurdistana azad. Da agirên Newrozê bê asteng ber bi ezmanên Kurdistanê ve geş û geş bilind bibin.

Li Mahabadê, Sinê, Urmiyê, li hemû gund û bajarên Kurdistana rojhilat, Newroz - roja nu, roja yekîtî û serîhildanê, bi agirên Newrozê dengê xwe digihînê xwişk û birayên xwe li aliyên din ên Kurdistanê. Carek dî slavên Çarçira li seransere Kurdistanê belavdibin.

Li Qamişlo, li Dêrikê, li Hesekê bi hezaran Kurd, cejna xwe ya netewî li derdora agirê rengîn ê Newrozê pîroz dikin û pîroziyên xwe yên rengîn - yên kesk û sor û zer digihînin hemû hemwelatiyên xwe li Başûr, BakÜr û Rojhilat.

Mêvanên giranbiha,
Xwişk û brayên xoşewîst !

Dema gelê Kurd li her aliyên Kurdistanê bi agirên Newrozê, têkoşîna neteweyî, dengê yekîtiyê û serîhildanê geş dike, dewletên dagîrker bi her awayî hewl didin, ku agirên Newrozê - geşbûna yekîtî û serîhildanê bitefînin, paş - ve bixin. Ji bo armancên xwe her dek û dolaban û her awayên nemirovatiyê bi kar tînin û dixin jiyanê.

Di nav vê rewşê bi xwe de, rawêj a têkoşîna neteweyî ya Kurd, ku van dek û dolaban vala derxîne û di nav siyaseta Rojhilata Navîn de hilbijartinên demokratîk li başûrê welatê me pêk bînê, hêjayî rumetê ye. Ev hilbijartin eşkereye ku pêşengiyek siyasî ya hîn meşrutir çi li Kurdistanê bi xwe û çi jî di warê navnetewî de, dê bighîne tekoşîna Kurd ji bo rojên ronîtir, ber bi Kurdistanek azad û demokratîk ve. Ji bo vê armanca pîroz divê em hemû bi her awayî - ji bo ku ev hilbijartin biser kevê destên bratiyê ya Kurd bighînin brayên xwe li Başûr.

Ji bo ku ev maf nekeve destê netewê me de û ji bo raperîna gelê me li Kurdistana bakûr bê xitimandin, di dema dawî de em dibin e şahidên êrîşên nemirovî û yên terorîst ên dewleta Tirk. Şerê terorîst ê dewleta Tirk gihiştiya encamek wusa, ku bi sedan hemwelatiyên me di rojên dawî de winda ne, bi gotinên din kuştîne. Dewleta Tirk bêsînor çi êrîşan dixwaze, dixe jiyanê - rojek belafirên xwe radike û Kurdistana başûr bombardiman dike ya din bombardimanan li Kurdistana bakûr dom dike. Dinya jî çavên xwe li ber van êrîşan digre, heta gelek dibêjin - Tirkiye welatek demokrat e. Demokrasî û xwîn, demokrasî û teror, demokrasî û mafên mirovî, demokrasî û pelixandin a mafê neteweyekî ji bo çarenûsê - tiştên herî li dij hevin. Dewleta Tirk xwînê dirajêne, terorê bikar têne, mafên mirovatiyê dixe bin pîyên xwe û tu mafên netewî ji gelê Kurd re nas nake. Ev realîte ya dewleta Tirk e. Bi vî awayî ev dewlet demokrasiyê bi her kirin a xwe dixe bin pîyan. Dewleta Tirk dixwaze carek dî agirê Newrozê bi xwîn a welatparêzên Kurd ve têklîhev bike.

Bi van bûyer û pêşveçûnên xwe, cejna netewî, cejna yekîtî û serîhildanê, cejna Newroz a 1992 - an di dîroka têkoşîna gelê me de cîhek taybetî û girîng digre.

www.arsivakurd.org

Kongreya 12 - an a Federasyona Komelên Kurdistanê civiya

Armanc - Rojên Geştir e

Loran CENGİN

Di rojên 22 û 23 - ê sibatê de, bi beşdariya 115 ji 149 nûnerên hilbijartî ji aliyên komeleyên endam ve, li salona Medborgarhussetê, Kongreya 12' an a Federasyona Komeleyên Kurdistanê civîya.

Bê gûman dem a salekê, di navbera Kongreya 11' an û 12' an a Federasyonê, bûyerên mezin, ku li welatê me pêkhatin tesîra xwe ya yekrast li ser Kongreyê jî nîşan kirin. Gava mirov li xebat a Federasyonê ya sala borî tema - şe jî dikir, çalakiyên fereh ên hatine kirin, di " Rapora xebatê ya sala 1991 - an " de jî diyar dibûn. Girêdayî wan çend biryar di Kongreyê de jî hatin girtin ên ku em ê li jêr binivîsin.

Zêdeyên mêvanên bangkirî, bersivên xwe yên beşdariyê bi qebulkirinê gihandibûn Kongreyê û li Kongreya 12 - an a Federasyonê de bi beşdariya xwe, nîşana piştgiriya xwe bi doz a netewê me re dianîn zimên. Di nav mêvanên berêz ên Kongreyê de : *Li ser navê Komîteya Swêdî ji bo mafên mirovî yên Kurdan C. H. Hermansson, li ser navê Folkpartiet - liberalerna (Partiya Gel a liberal Karin Pilsäter,nivîskara îngîlîz Sherry Laiser, li ser navê Federasyona Penaberan Tommy Kruszelnicki, li ser navê Daîreya Biyaniyan Nelly Yden, li ser navê Federasyona Yunaniyan, serokê Federasyonê Dimitris Korifiallis, beşdarbûn û her wusa axaftinên pîrozbahiyê û daxwazên serkeftinê ji bo Federasyon a Komeleyên Kurdistanê re kirin.*

Kongreya 12 - an, a Federasyona Komelên Kurdistanê, piştî xwendin a navên nûnerên Kongreyê û bi amade - bûna zêdeyên nûneran, bi hilbijartin a dîwan a Kongreyê ve destpêkir. Di dî - wanê de Hesen Mîzgîn (serokê dîwanê) Cemşîd Heyderî (endam), Ezîz Aliş (endam), Xebat Arif (sekreter) û Remzî Kerîm (sekreter), hatin hilbijartin.

Di roja yekem a Kongreyê de, li ser navê civata Kurd û ji berpirsiyarên Federasyonê 12 hevalan axaftin kirin.

Ji dervî wê raporên xebatê yên Komîteyên cuda hatin xwendin û nûnerên Kongreyê dîtinên xwe li ser van Komîteyan, xebat û çalakiyên wan anîn zimên. Di her babeta cuda de munaqeşe hatin kirin, lê cîhê xweşiyê bû, ku bi dilek - xwestin a pêşketinê nûnerên Kongreyê, rexne û daxwaziyên xwe pêşkeşî Kongreya xwe kirin. Bayê demokrasiyê ji destpêk a Kongreyê ve xwe danî û heta dawiya wê jî her berdewam kir. Her nûnerê Kongreyê bi berpirsiyarî xwe nêzîkî probleman kir û ji bo çareserkirina wan, dîtina xwe

Biryarên Kongreya 12 -an a Federasyona Komelen Kurdistanê

1 - Daxwaz û hêviyên serkeftinê ji bo Bere yê Kurdistana Iraqê li ser hilbijartin a, ku wê li başûrê Kurdistanê bibe, bi nameyek pîrozbahî wê diyar bike.

2 - Li ser bîranîna şehîdbûna Wedat Aydin, nameyek ji bo malbata wî, wê bê rêkirin. Êrîşên Tirkiyê wê bên mehkumkirin.

3 - Nameyek spasiyê, ji bo doktorên Kurd ên ku li Kurdistanê dixebitin, wê bê rêkirin.

4 - Nameyek ji bo desthilata Swêdê wê bê rêkirin - ya ku ted - bîrên li dijî rasîzmê derbaskirina jiyanê, babeta namê bê.

5 - Heyetek 3 - kesî ji Federasyonê, ji bo hilbijartina li başûrê Kurdistanê wê biçe wir.

diyar kir. Cîhê wê ye, ku bê gotin ku, di salon a Kongreyê de zêdetirî 200 - hevalan jî wekî guhdar, beşdariya Kongreya Federasyonê kirin.

Piştî dîtinên nûneran li ser rapor û çalakiyên Komîteyên cuda yên Federasyonê, berpirsiyarên Komîteyan bi xwe bersivên pirsan û rexneyan dan. Wan jî bi xweşî rexneyên di cîh de qebul kirin û sedemên wan kêmasiyan gotin.

Di dawî de, bi nêzîkê tevayiya den - gan, Komîteya Giştî ya Federasyonê ya di sala 1991 - an de hilbijartî hate rûspîkirin. Wan jî daxwazên xwe yên serkeftinê ji bo Komîteya ku , wê bê hilbijartin kirin.

Her wusa çend nûnerên Kongreyê pêşniyarên xwe, ji bo guhartina çend xalên destûrê pêşkeşî Kongreyê kirin. Di encamê de guhartin di çend xalan de pêk hatin û hin jî nû ketin destûr a Federasyonê.

Di dawiya roja duwem (23 - ê sibatê) a Kongreya 12 - an a Federasyona Komelên Kurdistanê de, organên nû yên Federasyonê hatin hilbijartin.

Li gor encama hilbijartinê ev heva - lan hatin hilbijartin :

KOMÎTEYA KARGER

1. Vîldan Tanrikulu
2. Ahmed Karamus
3. Abdurezzak Feylî
4. Mahmud Kîper
5. Cemal Batun (Loran Cengîn)
6. Xebat Arif
7. Xusro Goran

cîgir :

1. Bûbê Eser
2. Behzad Battê
3. Xalid Xoce

KOMÎTEYA GIŞTÎ

1. Hesen Qazî
2. Elî Zerdeşt
3. Barzan Şahsiwar
4. Berçem Kaplan
5. Şoreş Zîrek
6. Zinar Bradost
7. Bonye Hesen
8. Hemît Newroz
9. Batal Battê
10. Firat Karababa
11. Hemît Gewherî
12. Nurî Haco

cîgir :

1. Aso Germiyanî
2. Ezîz Aliş
3. A. Rehîm Wanlî

Piştî hilbijartina organên - Komî - teya rawêj û Komîteya rewîsor jî, Kongreya 12 - an a Federasyona Ko - melên Kurdistanê, bi sirûda netewî - Ey Reqîb qediya.

Paşî di civîna yekem a Komîteya Karger û ya Giştî yên nû hilbijartî de, Serokên Federasyonê û berpirsiyarên Komîteyên çalakiyan hatin hilbijartin. Serokê Federasyonê : Vîldan Tanrikulu Sekreter : Ahmed Karamus, Berpirsiyarê Aborî : Xusro Goran, Berpirsiyarê Komîteya Penaberan : Mahmud Kîper, Berpirsiyarê Komîteya nav xwe: Abdurezzak Feylî, Berpirsiyarê Berbangê : Xebat Arif, Berpirsiyarê pêwendiyan li gel Yekîtiya Ciwanan û Sporê Cemal Batun, Berpirsiyarê Pirsê Jinan : Bûbê Eser, Berpirsiyarê Komîteya Hunerî : Behzad Battê, Berpirsiyarê Komîteya Girtiyên Siyasî : Xalid Xoce, Berpirsiyarê Komîteya Perwerdekirinê: Şoreş Zîrek. □

www.arsivakurd.org

Kurtebirek ji axaftina serokê Federasyonê Vildan Tanrikulu, di kongra 12:an de.

Divê em potansiyela xwe ya civakî hîn baştir bikar bînin

Hevalên hêja yên Komîta Birêvebir ya Kongrê!
Mêvanên buhagiran!
Nûnerên birêz yên kongra donzdemîn ya Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê!

Li ser navê Komîta Giştî ya federasyonê xêrhatinek germ li we hemûyan dikim, bi rêz û silavên biratî daxwazên serketina kongra donzdemîn ya Federasyonê pêşkêş dikim.

Hevalên hêja!

Kongra 12 an di dawiya bûyerên ku çi li cihanê bi giştî, û çi jî li Kurdistanê wekî bûyerên dîrokî hatin binavkirin, dicive. Rûdanên li cihanê û bi taybetî jî yên li başûra welatê me qewimîn, îsal bi her awayî kar û xebata Federasyonê di bin tesîra xwe de hiştin.

Civaka Kurd ya li Swêdê, rêxistina wê F.K.K.S bi van rûdan û bûyeran ʃekil girt. Hêza me, qelsiya me; rastî û çewtiyên me bi van bûyeran hîn zelaltir bûn. Bêguman wê kongra me; nûnerên civaka me ya li Swêdê li ser van tiştan bi firehî rawestin û wê encamên xebata salekê ji xwe re bikin bingehê perspektifa xebat û berpirsiyariyên ku li benda me teva ne........

Ji kongra 11 an heta îro jiyana me ya civakî û rêxistinî ya li Swêdê giringî û hêjayiya xwedîbûna rêxistinek wekî Federasyonê careke din pir eşkere kir. Bi kêmasî û şaşiyên xwe ve ev yek rastiyek e ku divê her kurdek ciddî bala xwe bide ser...... Bi saya hebûna Federasyona xwe civaka Kurd li Swêdê wekî min berî nuha jî got tevî kêmasiyan jî, li hember rûdanên li cihanê, bûyerên li welatê me û li vî welatê ku singa xwe ji me re vekiriye, deng û hêza xwe daye bihistin. Ev yek bi serê xwe ji bo me serketinek e û divê em pê serbilind bin.

Lê eşkere ye ku dema em li vir rawestin û ji xwe û ji kirinên xwe razî bin, emê şaşiyeke mezin bikin. Em tev pê dizanin ku civaka Kurd ya li Swêdê ji her alî ve xwedî potansiyelek mezin e. Dema me bikaribûya potansiyela xwe ya civakî, aborî rêxistinî û siyasî bi zanîn û baştir bi kar bînin, me dê ji bo çareserkirina pirsên xwe û bicihanîna berpirsiyariya xwe de serketinên mezintir bi dest bixistana.

Ez dixwazim bi kurtî jî be, xaleke giring bînim bîra we; Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê rêxistineke demokratîk, netewî û kutleyî ye. Organên me bi hilbijartinên azad tên hilbijartin û li hember hev muhaseba xwe didin. Avahiya rêxistinî demokrat e. Federasyone me netewî ye, çunkî ji her çar aliyên Kurdistanê û ji welatên din penaber û penahindeyên kurd di bin baskên xwe civandin e û ev yek nîşaneke giring ya yekitiya netewî a Kurdan e....Federasyona me kutleyî ye. Bi 42 komeleyên xwe û bi Yekitiya Ciwanên xwe ve hembêza xwe ji hemû kategoriyên civakî yên kurd re vekiriye. Ji her bîr û baweriya polîtîk kurd di nav Federasyonê de dixebitin.... Bê guman ev yek daxwaz û hêviyên ji Federasyonê pirtir dike û berpirsiyariya Federasyonê girantir dike.......

Berdewamiya xebata rêxistinî girêdayî bicîanîna vatiniyên destûrî û programa xebatê ye, lê bicîanîna vê yekê jî bi hebûna kadroyên xebatê ve girêdayî ye û pirseke hilbijartinê ye.... Her weha eger em xort û qîzên xwe yên nûgihiştî ji nuha ve nekşînin nav xebata netewî û kulturî ya kurdî, piştî çend salan em kadroyên Kurd yên ku vî karî bi rêve bibin, peyda nakin.

Kêmaniyeke mezin ya me jî qada pêwendiyên Federasyonê û komelên wê ye. Divê komele bên xurt kirin. Bêyî xurtbûna komelên endam û bi aktîfî karkirina wan, Federasyon xurt nabe. Xurtbûn bi lê xwedî derketinê tê bi dest xistin. Lê xwedî derketin jî di organan de cî girtin, bi aktîfî karkirinê bi cî tê. Riyeke din tuneye.

Xuya ye; Federasyona me civaka Kurd ya li Swêdê civandiye ser hev û ev yek jî ji bo Federasyonê qada xebatê tesbît dike. Problemên penabertiyê, yên civakî, kar, xwendin, ziman, parastina kultur û zimanê kurdî, avakirina piştgirîyê ji bo xebata rizgarîxaz a li welêt û vê dawiyê jî xebata li dijî nijadperestî karên li pêşiya me ne.

Xebata rêxistinî li gor destûr û armancan kar û xebata çareserkirina pirsan, bidestxistina mafan û avakirina tiştên nû ye. Lê awayên xebatê her tim tên guhertin...... Xebata Federasyonê divê ne bi tenê di çerçewa li dij rawestiyana kirinên dijminan de be.....Divê em ji bo piştgiriya tevgera azadîxwaz, ji xwe zêdetir, berê xwe bidin gel û raya giştî ya swêdî, rêxistinên demokratîk, aştîxwaz, yên insanî, yên dînî û kesên swêdî bi riya çapemenîyên bi zimanê wan, bi riya pêywendiyên xwe, bi riya kar û îmkanên xwe bikşînin nav xebatê. Ji ber ku riya qezenckirina piştgiriyê bi qezenckirina wan ve girêdayî ye...

Tevî van kêmasiyan jî di sala buhûrî de gelek kar û xebatên hêja jî hatin kirin.

....

Hêvîdar im kongra 12 an bikaribe di çareserkirina pirs û problemên civaka kurd ya li Swêdê û di warê bidestxistina piştgiriya ji bo tevgera azadîxwaz a kurd bi biryarên hêja, bibe rûpelek zêrîn ji dîroka Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê.

Bi van bîr û rayên xwe, ez careke din bi rêz û silavên xwe yên biratî ji xebata kongrê re serkeftin daxwaz dikim.

22 Sibat 1992, Stockholm

www.arsivakurdi.org

Helepce - piştî çar salan

Sermayek hişk, di roja 15 - ê adarê de, li ser Stockholmê belav bû bû. Lê, dîsa jî çend sed Kurd, li Sergels Torg kombûbûn da 4 - saliya qîrkirina Helepceyê bibîr bînin. Ev bîranîn ji alî Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê, Hevkariya hêzên siyasî yên Kurd û Kurdistanî (Hevkarî) û Komîteya Swêdî ji mafên mirovî yên Kurdan hatibû bidarxistin.

Berî çar salan, Helepce çawa bû hedef a êrîşên kîmyewî yên rejîma faşîst a Bexdayê û çawa 5000 - jin, kal zarokên Kurd hatin şehîdkirin, zêdeyî 7000 - an hatin brîndarkirin îro ji bal tevayiya Kurdan ve tê zanîn. Helepce bû û niha jî wekî brînek kur di dilê bi milyonan Kurdan de ye. Di ferhenga têkoşîna Kurd de Helepce cîhek xwe yê taybetî girt.

Her çend îro rûniştvanên Helepce ya şehîd vedigerin ser xaka xwe, ya ku di destên pêşmergên Kurd de ye jî, ew bûyerên 16 - ê Adar a 1988 - an tu caran dê ji bîra netewê Kurd neçin. Ji ber vê yekê jî, Bere yê Kurdistanî û hemû mirovên Kurd pêşniyara xwe, ya

Bîranîna 4 - saliya roja 16 - ê Adarê - Roja qîrkirina Helepce ya şehîd, bi beşdariya çend sed Kurdan, ji alî Federasyona Komelên Kurdistanê, Hevkariya hêzên siyasî yên Kurd û Kurdistanî (Hevkarî) û Komîteya Swêdî ji bo mafên mirovî yên Kurdan ve hat bidarxistin.

16 - ê adarê wekî - roja navnetewî ya li dijî çekên kîmyewî û biyolojîk bê erê - kirin, ji Yekîtiya Netewan û hemû dezgehên din ên navnetewî dikin.

Bîranîna Helepceyê ya li Sjockholmê bi axaftina Serokê Komîteya Swêdî ya ji bo mafên mirovî yên Kurdan, C. H. Hermansson ve vebû. Wî di axaftina xwe de - hêzên demokratîk yên dinyayê, ji bo piştgiriya Kurdan bangî xebatê kir. Her weha ji bo hilbijartin a li başûrê Kurdistanê, daxwaza xwe ya nasandineke navnetewî jê re xwest. Ev hilbijartin di dîroka Kurdan de - bûyerek dîrokî ye - got Hermansson û axaftina xwe, bi pêşniyara ji bo desthilata Swêdê ya ji bo piştgiriya têkoşîna Kurdan re, tewa kir. Wî û bi sedên beşdarên civînê bangkirin : " Bere 16 - ê Adarê bibe rojek navnete - wî ".

Hevkariya hêzên siyasî yên Kurd û Kurdistanî (Hevkarî) û Bereyê Kurdistanî di axaftinên xwe de, bala xwe dan êrîşên Turkiyê li ser xaka başûrê Kurdistanê û ji dinyayê daxwaz kirin da çavên xwe li pêş van hovîtî û teror a dewleta Tirk negrin. Her weha wan diyarkir, ku roja bombardimanên atomî li ser Hîroşîma wekî rojek navnetewî tê bibîranîn û roja êrîşên kîmyewî li ser Helepceyê jî divê wekî rojek navnetewî bibîr bê gotin. □

www.arsivakurdi.org

DI KONGRA FEDERASYONÊ DE PIRSÊN JINÊN KURD

M.Kiper

Kongreya Federasyona Komelên Kurdistanê an 11-dan di 22,23-ê meha sibatê de pêk hat. Kongrê du roj dom kir. Gelek mesele hat minaqaşe kirin, gelek biryar hatin stendin.

Pirsa jinên Kurd û bejdariya jinên Kurd di xebata komeletî de û Federasyonê de hat minaqaşe kirin. Ji bo wî ji aliyê Komelê Jinên Kurd ve pêşniyar ji bo kongreya Federasyonê hat pêşkêşkirin. Ji wan pêşniyaran yek hat qebûl kirin û yek jî ne hat qebûl kirin.

Herdu pêşniyar jî di esasê xwe de şaş bûn. Lê mixabin kongre organa herî mezin e. Û delege bê ku li ser daxwaz û pêşniyarên jinên Kurd bisekinin, pêşneyarek wan qebûl kirin. Hinên hevala ji populistiya xwe ji pêşneyarê re gotin erê.

Divê meriv hinên tiştan ji hev zelal bike: dijî peşniyarên jinên Kurd derketin, divê neyê wê manê ku pirsa jinên Kurd û beşdarbûna jinên Kurd di civeta Kurdan de ne muhîme!

Nîvê civata Kurdan ji jinên Kurd pêk tê û civeta ku ji nîvê hejmara xwe bê par be, ew civat wê nikaribe di problemên xwe yên sosyal, ekonomik û polîtik ûhw. de serkeve.

Tiştek gelek eşkereye ku jinên Kurd di her awî de hatiye paş xistin. Îmkanên ku ji bo peyayê Kurd hatîye naskirin û amadekirin, ji bo jinên Kurd mixabin ne hatiye pêşkêşkirin.

Jinên Kurd, ji gelek tiştan bê par maye. Ew rastiyeke û divê em hewl bidin ku ew rewşa neheq bê guherandin. Ji bo guherandinê minaqaşe û dialogê gelek muhime pêwîst e.

Dema ku jinên Kurd vê rastiyê tinên zimên, divê realita civata Kurd ji bîr nekin. Pêşniyar û guherandinên ku civata Kurd hîn ji re ne hazirbe di formule kirinide divê meriv gelek hessas be.

Daxwaz ew e ku, armanc bê fêhmkirin û rîya dialogê bê vekirin. Li dij hev du blok neyên avakirin.

Dema ku behsa problem û daxwazên jinên Kurdan an jî rewşa jinên Kurdan tê minaqaşe kirin, pirr caran problem ji aliyê teorik ve tê qebûl kirin. Tu kes problemek wusa înkar nake. Lê ji bo gavên konkret, em pirr caran ne hazir in. Heta bawer dikim ku em jî navde manin, nizanin çi bikin? Divê meselê de, em jî ne pirr zanene!

Peyayê Kurd jî, perçeyek jî civata Kurd e ew jî wekî keçên kurda bi edet, orf û terbiya civaka Kurd ve şekil stendiyê. Ew bi tiştê ku ji diya xwe bavê xwe diye mezin bûnin. Van xususetan, di rojekê de, ji ser xwe avatin gelek zehmete.

Mumkun e entellektuell, ronakbîr û welatperverên Kurd, gelek dibistan jî xwendi bin, lê dîsa jî ev nayê wê manê ku wan, girîngiya meselê baş fehm kirîye! Peyayê Kurd di jiyana xwe ya rojane de wekheviyê nav jin û peyayê Kurd de kare pêk bîne.

Gelek sedem hene ku em pirrî caran ji meselê nehaydarin.

Weke nimûne xwendina dibistanan û heta xelaskirina dibistanên bilind jî divê nebe pîvan. Dibistan neynika civata ne, dibistan pirr caran normê ku ji alî civakê hatiye qebûl kirin, dide fêr kirin. Dibistanên ku me Kurdan di wan de xwendina xwê xelas kirine kîjan in? Dîtinên civaka Iraq, Iran û Tirk û Sûrîye li ser wekheviya jinan çîye? Kîjan "mêr" diwêre li Iraqê an jî li Iranê de behsê heqê jinan û wekehevîyê bike?

Ez naxwazim hemû tiştî tixim ustiyê hinkan. Lê van hemû faktorên gelek girîng in, ku divê em ji bîr nekin!

Civaka Kurdan wek gelek civakên rojhilata navîn, civaka (patriarkale) zilama ye. Ev "rastiya"han ji bav û kalan heta îro weha dom kiriye.

Mebesta min, ne ew e ku ez dixwazim gelek argumentan di vir de rez kim û zilaman pê bi parêzim. Daxwaza min rewşa jinên Kurd û zilamên Kurd û danêstndinên wan hinekî zelal kirin e. Baweriya min ew e ku peyayê Kurd ji rewşek ne baş dane!

Ew jî daxwaz dikin ku ji bin hinek qeyd û bendan azad bin! me ji qirnê berên Gelek danûstandin, wek miras stendîye, bê daxwaz kirina me. Lê divê em danûstandinên kevn, wexta wî bêhuriye red bikin. Danûstandinên modern nav jin û peyayê Kurdan pêk bînin. Ji bo vê armancê, Komela Jinên Kurd a Demoqrat li Swêdê di kongreya Federasyonê ya 11-an de du pêşniyar ji bo guherandina destûrê pêşkêşî kongrê kir.

Pêşniyara yekem, daxwaz dikir ku dibin baskê Federasyonê de Yekitiya Ji-

www.arsivakurdi.org

nên Kurd pêk bê û Komela Jinên Kurd a Demoqrat jî wek îro dîsa endamê Federasyonê bîmîne, delegên xwe dîsa cihê bişîne kongra Federasyonê.

Di vê pêşniyarê de hem şaşî hem jî neheqî hebû, ji bo wî ez jî dijî pêşniyarê derketim.

Şaşî ew bû ku ji bo Yekitiya Jinên Kurd di destura Federasyonê de guherandin ne pêwîst e. Wek prensîb di hemû komelê endam de seksiyona jinên Kurd wek xala destûrê cihê girtîye. Û ji wan seksiyonan -wek Yekitîya Ciwanên Kurd- Yekitîya Jinên Kurd pêk anîn, di destûrê de rêya wî heya. Eger Komîta Jinên Kurd, ku her sal wekî beşekî ji xebata Federasyonê tê avakirin, karê xwe baş bi cîh anî ba, wê îro Yekitiya Jinên Kurd, ji hemû komelên endam pêk behata.

Mixabin komîte her sal tê hilbijartin lê karê xwe baş nameşîne, komelên endam jî, çi jin, çi jî zilam, ji bo seksiyonan û avakirina Yekitîyê Jinên Kurd gav navêtine.

Di pêşniyarê de neheqî ew bû, ku jinên Kurd wê hem di komela ku îro têda endamin, xwediyê heqê dengdanê be, hem jî ewên di rêya komela jinên Kurd a demoqrat da delegan bişînên kongreya Federasyonê û paşê jî ewên eger avabe di wên di rêya Yekitiya Jinên Kurd de Kongra Federasyonê de beşdar bin. Dema ku meriv ji bo wekhevî şer û têkoşîn bide, divê meriv dijî daxwaza îmtiyazan be! Ji bo wekheviyê şer bike. Prensib divê bibe yek meriv yek deng be. Ew pêşniyara ji ber ku şaş hatibû formolekirin û nehat fêmkirin bê ku nûner zanibin daxwaza zinên Kurd çiye? Loma jî pêşneyar nehatqebûlkirin.

Qasî ku min paşê, ji jinên Kurd fehm kir, wan dixwest bi rêya seksiyonên jinê Kurd, Yekitiya Jinên Kurd pêk were. Ew daxwazek di cih de ye û bo wî divê xebat bê domkirin.

Pêşneyara din ew bû ku;ji bo salê pêş her komelê endamê Federasyonê, ji nav sê delegên xwe yên ewwil de yekê jin hilbijire bo kongra Federasyonê. Ev pêşneyar wek biryar ji aliyê kongrê hat qebûl kirin. Ez dijî wê pêşneyarê jî derketibûm.

Kongre organa herî mezin û bilind e. Lê ew nayê wê manê ku, delegê kongrê karin her biryarê bistînin. Delegê kongra Federasyonê, ji bo kar û barê Federasyonê, ji aliyê komelan hatiye hilbijartin û heqê wî yê biryar stendin tenê li ser kar û barê Federasyonê heye. Qet yek delege nikare li ser kar û barê komeleyek, yan jî sala bê, kê wek delege bişîne kongra Federasyonê qerar bistînê.

Federasyon organizasyonek ne merkezî ye navê wê li ser daye, xwediye strukturek federatif e. Her komele xebatek çawa dike, ji bo kongra Federasyonê wê kê hilbijêre, kongrên komelan biryar didin. Eger Kongra Federasyonê li ser komelên endam, di kongreyên xwe de biryaran bistîne, wê demê hewcedariya kongreya komelên endam namîne!.

Di destûra Federasyonê de heqekî wisa jî tineye. Lê kongra Federasyonê ne wek biryar, dikare bû wek tavsiye ew qerar biryara bistanda û ji hemû komelan ra wek pêşneyar pêşkêş bik ra. Tavrên me wê hîn rastir û destûrî bûna.

Wek misal, komelak endam wê biryarê bi cîh neyne, emê çi tedbîrî dij wî kemelê endam bistînin- di destura Federasyonê de ji bo wî çi xal hene? Ez gelek merak dikim.

Divê em hewlbidin, îmkanan çêkin ku, jinên Kurd, bi her awayî di civaka Kurd de beşdar be. Ji ber ku nîvê nufusa me Kurd ji jinên Kurd pêk tê. Lê ne bi awayê bêprensîbî.

***

Hilbijartina giştî li başûrê Kurdistanê wê di roja 17-ê meha Gulanê 1992-an de çêbibe. Li gor biryara Kongra Federasyonê, sê nûner li ser navê Federasyonê dê di hilbijartinê de beşdar bibin.

Hûn dê di hejmarên pêş de, agahdariyên fireh û wêneyên ji roja hilbijartinê di Berbangê de bibînin.

QUNCIKA HUQÛQÎ

Avukat **Elisabeth Frîtz** bersîv dide

PIRS : Karkerekî kîngê dikare li gor qanûn ji aliyê xwedî kar yekser ji kar bê avêtin (avskedande).

Li gora qanûna parastina kar (anställningsskydd) xwediyê kar tenê dikare dema karkerekî "berpirsiyariyên xwe li hember xwediyê kar bi awayek ciddî" bi cîh neanîbe, ji kar bavêje. Li gora xebatên haziriya qanûnê divê karkerekî "bi hereketek ku bi qesdî (zanabûn) yan jî ji ber bêdîqqetiyek ciddî, xwe xistibe li jêr tawanbariyek ku di tu pêwendiyên hiqûqî de pêwistiya toleransê jê re ne maqûl e."

Di rewşa yekser ji kar avêtinê de, xwedî kar divê bi xwe îspat bike ku karker bi rastî berpirsiyarê hereketê ku tê îddîakirinê ye.

Ez dê nuha çend rewşên ku ji kar avêtin dikare derkevê holê û qaîdeyên ku di van rewşan de derbas dibin diyar bikim:

LÊDAN (Misshandel)

Eger karkerekî li cihê kar xwe bike berpirsiyarê bikaranîna zor yan jî tehdîta a bikaranîna zor, ev yek di rewşên ciddî de dikare bibe sedema ji kar avêtinê. Li gor qaîdeyên ku derbas dibin, eger "bikaranîna zor bûbe sedema xesarek ku ne bêqiymet e" û xesar "bi armanc" ango bi qesid be, ji kar derxistin çêdibe.

SUCDARI YA DEWLEMENDI (Förmögenhetsbrott)

Eger karkerekî li cihê karê xwe dizîyê bike yan jî malê xwediyê kar derbasî zimmeta xwe bike, dikare ji kar bê avêtin. Di vê rewşê de eger cihê karker berpirsiyariyek baweriyê be û sûc xwedî qiymetek mezin be rolek gelek mezin distîne.

Di vî warî de minakek hiqûqî heye ku, karkerekî kasayê çar caran buhayê malên difroşe ku heqê wan bi tevahî 55 kron digre, li kasayê derbas nake û dike bêrîka xwe, ji kar tê avêtin. Di vê rewşê de ya herî girîng ew bû ku karkera kasayê li hember xwediyê kar xwedî berpirsiyariyek baweriyê bû.

Di rewşekî din de jî karkerekî metal dema du lib "stötdämpare" ku buhayê her yekê wan 228 kron bû, didize ji kar tê avêtin. Dadgeh biryara jikaravêtinê qebûl dike. Tu sedemên kêmkirina cezayê nayê dîtin. Berpirsiyariya wî wekî nûnerê yekem ya parastinê (huvudskyddsombud) heta dereceyek ji bo biryarê rewşek tayabetî û zehmet hat dîtin.

SUCDARÎ (TAWANBARÎ) YA LI DERVEYÎ KAR

Eger sucdariyek ku li derveyî kar bi awayek hatibe kirin ku xesarê bide pêwendiya navbeyna karker û xwediyê kar,di hin rewşan de dikare bibe sedema ji kar avêtinê. Di pêşgotinê de wekî mînak tê binavkirin ku, karkerekî bi berpirsiyariya kontrol (parêzgerî) li derveyî karê xwe, xwe bike tawanbarê dizî yan jî tiştên wekî wî.

BÊDÎQQETÎ (BÊBALKÊŞÎ)

Bêdîqqetî, gelek kêm caran dikare bibe sedema ji kar avêtinê, lê rewşek heye ku cigirek wekî berpirsiyarê pansiyonekî ji bo kesên alkolîst, ji bo du mehan tê tayîn kirin. Ew di dema karê nobedariyê de bê icaze ji cihê karê xwe diçe û tevahiya şevê venagere. Ew kes ji kar tê avêtin.

HEREKETÊN NEBAWERÎ (Illojalt Beteende)

Eger karkerekî xwe bide ser reqabetek bêbaweriyê yan jî hereketên bêbaweriyê yên ciddî, wekî îfşakirina sirrên meslekî ji bona ku xesarê bigihîne xwediyê kar, dikare ji kar bê avêtin. Di vê rewşê de eger karker xwedîyê berpirsiyariyek baweriyê be û xesarek çawa gihandiye xwediyê kar rolek girîng dilize.

REDKIRINA EMIR (Ordervägran)

Di rewşên taybetî (serbûyerî) de redkirina emir dikare bibe sedema ji kar avêtinê.Di rewşên wanî de bêdaxwaziya bicîhanîna vatiniyên kar ku ew kes berpirsiyare, divê bi awayek eşkere û bi belge bê diyarkirin.

GREVA BÊICAZE (Otillåten strejk)

Beşdariya girevekî bê îcaze di rewşên gelek taybetî û ciddî de dikare bibe sedema ji kar avêtinê. Berî her tiştî ew rewş di grevên ku gelek dirêj dajon û tu rêyên din ku sedema grevê çareser bikin neyê dîtin dikare derkevê holê.

ENCAM (Påföjlder)

Eger ji kar avêtin, bêyî ku sedemên jibo vê biryarê têrbikin derketibin holê, çêbibe, dikare du encam derkevin holê. Ihtimalek ew e ku xwediyê kar nirxandinek gelek xelet kiribe ku tu sedemên bi esas ji bo ji kar derxistin (uppsägning) jî tunebe. Bi daxwaza karker, biryara ji kar avêtinê ji ali dadgehê ve di vê rewşê de dikare bê iptalkirin.Him jî xwediyê kar riska tazmînatek giştî ji bo karkerê digre ser xwe. Her wisa mafê girtina maaşên wendakirî jî heye. Eger karker daxwaza iptalkirina biryara ji kar avêtinê neke, dikare di şûna wî de daxwaza tazmînata aborî bike.

Ihtimalek din jî ew e ku, sedemên ji kar avêtin (Avskedande) tunebe lê ji bo ji kar derxistin (Uppsägning) esasek berbiçav hebe. Wê demê biryara ji kar avêtinê nikare bê îptalkirin. Lê mafê karker heye ku tazmînatek giştî ya aborî û tazmînata aborî ya ji bo dema ji kar derxistinê (uppsägningstid) ku nehatiye bicîhanîn.

Wergêr: Vildan Tanrikulu

www.arsivakurdi.org

PIRSA KURD Û BÛYERÊN NEWROZA 92-YAN DI PARLAMENTOYA SWÊDÊ DE HATIN MUNAQEŞEKIRIN.

Wezira Xaricî ya Swêdê Margaretha Af Ugglas di 12.03.1992 û 31.03.1992 yan de bersîva pirsên çend parlamenterên swêdî li ser pirsa Kurd li Turkiyê û Iraqê û li ser bûyerên Newroza 92-yan li bakûrê Kurdistanê (Turkiyê) da. Wezira Xaricî ya Swêdi di 12.03 1992 yan de bersîvên pirsa Berith Eriksson, parlamentera Partiya Çep, û di 31.03.1992 yan de ji bersîva pirsên parlamenterên ji Partiya Karker a Sosyal Demokrat ya Swêdê (SAP) Viola Furubjelke, ji Partiya Çep (V) Berith Eriksson, ji Partiya Gel ya Liberal (FP-L) Ingela Mårtensson û ji Partiya Merkez (C) Ingbritt Ihrhammar li ser pirsa kurd li Turkiyê û bûyerên Newrozê da.

Em kurtebireke munaqeşeyan li Parlamentoyên Swêdê pêşkêşî xwendevanan dikin.
12.03.1992

Pirs: Ji bo pêşîlêgirtina qetlîameke nûh li hember gelê kurd, em Swêdî, wek dewlet ji alî xwe ve dikarin çi bikin? (Berith Eriksson)

Wezîra Xaricî: ....Ji nuha û pê ve jî emê ji aliyê xwe ve, ji vir şûnve pir bi dîqqet pirsa kurd taqîb bikin, li ser bêedaleti (sûcdari) yên aktuell yan jî yên hat kirin, rawestin û bêyî ku bikevin dudili van tiştan mehkûm bikin.......

Berith Eriksson (V): ......Gelo formulasyona ku Wezira Xaricî li ser Iraqê bikar anî, ango "pelixandina mafên mirovî tu caran wekî pirsek hundirî ya welatekî nikare bê qebûlkirin", ji bo Turkiyê jî derbas dibe? Ji aliyê Swêdê ve pirsa kurd li Turkiyê bi eynî şiyariyê bê taqîpkirin û ji bo mehkûmkirina bêedaletiyên tên kirin, dê bikevin dudilîyê?

Kent Carlsson (SAP): .... Ez dixwazim ji Wezira Xaricî bipirsim. Gelo hukumetê bombebaranên ku do çêbûn, mehkûm kir? Bombebaranên Turkiyê li hember gelê kurd yê sîvîl, li gundên rojhilata Turkiyê û li nav dewletên yên wê ku divê wekî sûcek li hember huqûqa navneteweyî bê qebûlkirin, wê bi awayekî berdewamî bê mehkûmkirin? ...

...

Gelek girîng e ku Swêd tenê berê xwe nede ser Iraqê. Gelek alî vê yekê dikin û em jî divê bi berdewamî êrîşkariyên rejîma Bexdayê, mehkûm bikin. Lê, ji aliyê Swêdê ve li hember qetlîam û êrîşên Turkiyê ku li rojhilata Turkiyê li hember Kurdan rû didin, bêdengiyeke mezin hebûye.

Sitî Wezira Xaricî, gelo Swêd amade ye ku ji bo mehkûmkirina li hember êrîşkariyên weha helwest û xeteke hîn aktîvtir bigre, hewl bide ku Turkiye berpirsiyariyên ku bi peyman û konvensiyonên navneteweyî, ku bi xwe îmze kiriye, bi cîh bîne?

Ingela Mårtensson (FP-L): ....

Tiştê ku bala min dikşîne, negirtina helwesteke hin zelaltir li hember Turkiyê di nav Konferansa Ewlekari û Hevkarî ya Ewrûpa (KEHE-ESK)de ye. Turkiye wekî welatek demokrat tê nîşandan. Lê, li Turkiyê işkenceyek bi sistem tê bikaranîn û li ser eqeliyetên li Turkiyê taybetî jî li ser gelê kurd zordestî tê kirin.

...... Swêd ku ne endama hevkariyê NATO yê ye, dikare bi awayeke xurttir di nav ESK-KEHE, Konseya Ewropa ûwd. de hewl bide ku polîtikaya Turkiyê ku li hember eqeliyetên xwe, taybetî jî li hember gelê Kurd dajo eşkere bê mehkûmkirin......

Inger Koch (M): ..... Gelek giring e ku em li vir di parlamentoyê de û her wisa nûnerên hukumetê hemû êrîşên li hember gelê kurd ku hîn jî berdewam dikin, mehkûm bikin. Ez hêvîdar im ku Wezîra Xaricî amadeye ku vê yekê him di platformên navneteweyî de him jî di danûstandinên du alî yên li gel dewletên ku lê mafên mirovî yên gelê Kurd tên pelixandin de bi cih bîne.

Wergêr: Vildan Tanrikulu

www.arsivakurd.org

AJANÎYA LI DIJÎ PENABERAN XURT DIBE!

Şoreş Zîrek

Di rapora Polîsê Ewleyî yê Swêdê (SÄPO) de ku di van demên paşîn de di rojnama Svenska Dagbaldet de bi kurtî hatî bû nivîsandin, bi taybetî di vê nivîsê de li ser êriş û çalakîyên terorîst ên di terefê hikumeta Iran û iraqê rawestî bû. Ev herdû dewletên zordest bişik û gumanên lidarxistina êrişên terorîst li dijî penaber û penaxwazên ji wan welatan tên tawanbarkirin. Polîsê ewleyî eşkere dike ku ajanên girêdayiya xwe bi konsolosxanên wan dewletan he ye, di amadekirina êriş û aktivitetên terorist de bûn. Lê di wextê de polîsê Swêdê li hember van çalekîyên terorîst tedbîr standin û kês û fersend ne dan ajanên wan dewletan kuştin û zîyan li Swêdê çê be.

Ew êriş û çalekîyana bi rêgehên ne resmî lê bi alîkarî û tevkarîya diplomatên ji konsolosxanên wan dewletan dihatin lidarxistin. Di vê raporê de serekpolîs Björn Eriksson li ser vî pirsê dîtinên xwe wuha tîne zimên: " Di van demên paşin de ajanîya li dijî penaber û penaxwazên li Swêdê zêdê û têkuz bû ye. Sedema herî pêşîn ewe ku, gelek penaber û penaxwaz ên ji van welatan (Iran û Iraqê) li Swêdê bi rêxistinî muhalefetek xurt pêkanîn e û li dijî rejîmên wan dewletan kar û xebat dikin. Ew dewletana jî bi metodên ne demokratîk dixwazin vê muhalefetê ji holê rakin. Ji ber vê yekê ye ku, niha em bi hemû îmkaniyetên xwe bi girîngî bala xwe didin ser ajanîya li dijî penaber û penaxwazan. Ji ber ku tehlûka êriş û çalakîyên terorîst muxalefeta li derva bipespînin an jî bi kuştin wan ji holê hilînin. Li gor van lênêrîn û lêkolînên me, me giştin e wê bawerîyê, bi taybetî ev herdû dewletana Iran-Iraq di wê dîtinê de ne ku; bi tawan û kuştinên wisa li derva di nav welatên rojava de tesîrek giring li ser pirs û rewşa wan çê ne ke. Herweha di nav lêkolînên me de pirsek grîngî dîn he ye; ew jî rastîyek dîrokî ye, ev herdû dewletana Iran-Iraq têkilîyên wan ên biguman bi kuştin û êrişên terorîst him li Swêdê him

jî li çend welatên din he ye. Dewleta Iran û Iraq bi van kirinên terorîst tên tawanbarkirin. Iran û Iraqê rexnegir û berpirsîyarên rêxistinên siyasî li hundir û li derva bi metodên terorîst kuştin. Ji ber vê yekê, divê em bi hemû îmkanîyetên xwe li hember van êriş û çalakîyên ji alîyê wan dewletan de tên kirin, rawestin û tedbîr bistînin.

Ji ber wan berlêgirtinên ku di wextê de me pêşî lêgirt fersend û kês ne da ku ew çend êriş û çalakîyan de serfiraz bibin. Di destpêka havîna 1990 an de ajanên Îranê xwastin ku berpirsîyarê rêxistinek îranî li Swêdê bikujin. Polîsê Swêdê ew fersend ne dan ajanên îranê xwastin ku dîplomatekî Sûdî-Erebîstanê di sûka bajarê Stokholmê de gulebaran bikin. Ev êrişa hanê jî di lehza paşin de ji terefê polîs de bergî lêhat girtin.

Lê çê xeribe ku polîsê Swêdê ev jêhat bûna xwe di kuştina kurdan de nîşan ne da... Di eynê salê de, neyarên gelê me bi nameyek bi bombe Xanima hêja EFAT QHAZÎ li bajarê Vesterosê şehîd kirin. Lê çi mixabi ku polîsê Swêdê hîn jî ev kuştina zelal ne kirî ye. Wûsa tê xûyakirin jî kuştina EFAT QHAZÎ ji mîna kuştinên dîn ên hevwelatîyên Kurd ewê di nav dosyên polîsê de werin ji bîrkirin û rêzîn...

Di bihara 1991 an de dîplomat û karmendên konsloloxsana Iraqê hevwelatîyên Kurd gulebaran kirin. Ji ber vê kirina bêqanûnî li gel serekkonsolos şeş dîplomat û karmedên Iraqî ji Swêdê hatin derxistin.

Bi dîtina serekpolîsê li dijî terorizmê Lars Förte, di van demê paşîn de konsolsxanên çend dewletên bîyanî ên li Swêdê yekser têkilîyên xwe bi ajanîya li hember peneberan çê nakin. Bilî dîplomatên xwe di nav komika penebaran de bi alîkariya hinek ajanên xwe torek ajanîyê pêkanîn e. Bêî ku vê tora ajanîyê yekser bi destê dîplomatên xwe lidar bixînin, bi alîkarîya hinek kesên xwefiroş di nav penaber û penaxwazan de kûnên xwe çêkirin e. Bi navgînên van ajanan li ser penaber û penaxwazan agehdarîyê berhev dikin û ew agehdarîyên hatin berhevkirin di konsolsxanên wan dewletan de tên nerxkirin. Heke hewce be li dijî wan penaber û penaxwzan çalekî û êriş tên kirin. Ew rastîyeke ku, di nav gelek komikên penaberan de tevgerek ajanîyê he ye. Ew kesên ajanîyê dikin, bixwe penaber, penaxwaz anjî bezirgan û mirovên xwefiroşên. Heta hinek ji van ajanana bi sermaya wan konsolosxanan bi şîrîktî firoşgeh û aşxanan vedikin û bi vê rêyê bi hêsanî dikarin li gel komika penaberan têkilîyên xwe pêk bînin.

Ajanîya li ser penaber û penaxwazan bi xwe tawanek e, ev kirina bê qanûnî bi benda qanûna wergirtina agahdarîyên nehênî ve hatîye qedexe kirin. Di van demê bihûrî de polîsê ewleyî giringiya vê pirsa ajanîya li dijî komikên penaberan çêtir naskirî ye. Ji bo eşkere kirina van çalekîyên bêqanûnî jî li gor îmkanetîyên xwe jî tedbîr distîne. Bi dîtina serokpolîs Björn Eriksson eşkere kirin û tedbîr standin lihember ajanîya li ser penaberan ewqas karekî ne hêsan e. Wûsa tê xûyakirin ku di pêşerojê de, ewê hijmara êriş û çalakîyên terorîst li dijî penaber û penaxwazan zêde bibe. Di niha de gelek kesên penaber û penaxwaz ji bo parastina jîyana xwe ji demûdezgehên Swêdê daxwazîya alîkarîyê dike. Heke ev daxwazîya ji bo alîkarîyê çiqas pirr be, wê caxê ji jî bo me ewqas hêsan dibe ku em jî tedbîr bistînên û vê pirsê çêtir binasin. Ew mafê herkesiye ku wexta jîyana wî di xeterê de be dikare daxwaziya alîkarî û parastinê bike. Di vê raporê de, di van demê paşîn de konsolosxana Iraqê a li Swêdê dîsan hijmara "diplomatên" xwe zêde kirî ye. Di sala 1989 an de "resmî" hijmara "dîplomatên" di konslosxana Iraqê de neh kes bûn. Bi dû wan bûyer û êrişên bêqanûnî li dijî hevwelatîyên Kurd li gel serokkonsolos M.Said Al-Hanî disala 1991 an de şeş dîplomatên Iraqî ji Swêdê hatin derxistin. Niha di bi serektîya serokkonsolos Abdul-Rezzak M. Salih de pênc dîplomatên nû di konsolosxanê de wazîfe dikin.

Wek di rapora polîsê ewleyî de hatiye nivîsandin û serokpolîsê Swêdê jî dibê, mafê herkesî heye ku ji hikumeta Swêdê daxwazîya parastina jîyana xwe bike. Lê çi mixabin ku pirr caran ew maf û heqên bi qanûnan hatine pejirandin di nav berjewendiyên dîplomasî û bazirganiyê de tên wûndakirin anjî di bin "perda nehînîyê" de tên veşartin. Em hevwelatîyên Kurd ên li Swêdê rûniştvanin gelek caran bûn şahîdên van bûyeran. Wan dewletên ku welatê me dagir kirine, li ser axa Swêdê jî bi navgînên konsolosxane û ajanên çavsor xwîna kurdan rêjandin. Hîn jî katîlên Berfîn, Ibrahîm. Necmedîn, Azda Afat Qhazî û hwd nehatin girtin û eşkere ne bûn ku kê ew mirovên me li Swêdê kuştin! Em hemû jî dizanin ku konsolxanên dewleta Iraq, Iran, Tirkîye û Sîxûrên Surîyê li Swêdê li ser penaber û penaxwazin Kurd ajanîyê dikin û dema kês bibînin wan ji holê radikin. Di gelek waran de polîsê ewleyî yê Swêdê li gel demûdezgehên wan dewletan hevkarî û tevkarîyê dike. Di bin navê agahdarî guhastinê de jî înformasiyn didin hevdû. Bi taybetî dema mîrovê Kurd li Swêdê daxwazîya penaxwazîyê dike di vî warî de bi herawayî agahdarîyê berhev dikin.

Di weşanên giştî de bi kurtî be jî nivîsandina vê raporê gelek baş bû. Ji ber ku em penaberê Kurd jî pê agahdar bûn ku ewê êriş û çalakîyên wan dewletan di rojê pêşîn de zêde û têkuz bibe. Lê divê demûdezgehên Swêdî di wextê de Kurdan û rêxistinên wan di derheqa vê pirsê de agahdar bikin. Ew jî di nav berpirsîyarî û vatinîyê demûdezgehên Swêdîyan de ye

***.

" DIVÊ KURD JI NETEWEYÊN DIN BÊTIR LI ÇANDA XWE YA NETEWEYÎ XWEDÎ DERKEVIN"

Mustafa Aydogan

CEGERXWÎN

......
Ey heval Robson
Ev cîhana xweş
Besî teva ye, çi spî, çi reş
....

Ev cara yekem e, ku ronakbîrekî tirk semînerekê bi navê "Li ba Cegerxwin û Ahmed Arif realiteya kurd " dide. Û dîsa cara yekem e, ku ronakbîrekî tirk bi sewiyak bilind û bi heyecan hem dixwîne û hem jî dibêje, ku "Ez van herdu helbestvanên hêja wek helbestvanên xwe jî dibînim." Bi vê baweriyê li wan bi xwedî derdikeve û bi xwendina çend helbestên ji van helbestvanan hisên wî bi yên gelê kurd re dikeve yek cihokê û diherike. Dengên wan olan dide, berê xwe dide jor û hewl dide, ku hîn bilind rapelike. Pêl li ser pêlan tê. Baweriya bi pêşerojê serê xwe radike û ji terefê hisên din tête xemilandin. Hêvî xurttir, heyecan bêtir dibe.

Sal 1978... Server Tanilli li Fakulteya Zanistiyên Siyasî de mamoste bû. Bawerî xurt , hêvî bilind bû. Dijminên hêviyê berê xwe dabûn hemû ronahiyan. Çirûskek agir bi tenê, têra xofa wan dikir. Server Tanilli jî, yek ji wan çirûskên hêviyê bû û li gor hêzên tarî , divê bihata vemirandin. Xezeba taritiyê berê xwe da hedefê û gullên faşîstan du lingên pûç li pê xwe hiştin. Lê çirûskên hêviyê her berdewam e.

Server Tanilli yek ji wan kesên, ku leleyên şovenizmê li Tirkiye şikenandiye û di bin hoyên dijwar de, ji bilêvkirina rastiyê ne tirsiyaye. Hejmara kesên weha li Tirkiye ne pirr e. Lê em hêvî dikin ku tirkên wek Server Tanilli pirrtir bibe. Wê demê, dê sinyalên tehlûkeya dijminatiya herdu gelan kêmtir bibe. Xwediyên daxwaz û armancên, ku dixwazin pêvajoyek weha bide jiyandin, dê bi rûreşiya xwe û bi hisên xwe yên dijî mirovatiyê bimînin.

Huner bûyereke bi pirr hêl e. Ez bi xwe, di vê meselê de, sê xusûsiyetên pirr girîng dibînim. Sê hêlên, ku hevdû temam dike... Hêla epistomolojîk, estetîk û ideolojîk... Ji vana yek ji çerçewa xwe bête derxistin dê huner bibe yek hêl. Ji ber ku her xusûsiyetek bi serê xwe tenê hêlek huner dide xuyakirin. Lê ancax, her sê bi hevre dikare rastiyê bi awakî estetîk bîne ziman. Ji ber ku huner, pijaka estetîk ya rastiyê ye. Huner bi pijaka rastiyê tenê jî qayil nabe û wê di ber çav derbas dike û helwestê xwe jî li hember rastiyê tîne ziman. Helbest wek çemekî diherike. Bi îmajên li ser navê rastiyê dora mirov digre û dikşîne nav herikandina bê ser û ber. Di lênerîna Tanilli ya li ser huner û nemaze ya li ser helbestan de, ev bawerî bi awakî vekirî dihate ziman. Dema Tanilli dest bi xwendina helbestan kir,navê pirtûka Ernesto Cardenal hate bîra min:"Di taritiya şevê de bêje diçûrisîn." Tanilli berê xwe da kurahiya cîhana helbestan û di nav gotinên lihevkirî de, li realîteya kurd geriya.

"RONAKBIRÊN KURD YÊN HEVÇAX PIRR ZEHMETKÊŞ IN

"Cegerxwîn ji ber ku helbestên xwe raste rast îsandiye, helbestvanekî kurd e. Lê Ahmed Arif helbestên xwe bi zimanê tirkî pêşkêşî me kiriye." Tanilli weha dest bi semînera xwe kir û bi giştî li ser têkiliya edebiyat û ziman lênerîna xwe diyar kir. Bi taybetî jî li ser têkiliya di navbeyna helbest û zimên rawestiya. " Hem bi giştî edebiyat û hem jî bi taybetî helbest bi zimên ve girêdayi ye." Piştî diyarkirina vê baweriyê Tanilli mezinbûna Ahmed Arif anî ziman û ew wek helbestvanekî edebiyata tirkî ilan kir.

www.arsivakurdi.org

"Piştî Nazim Hikmet du an sê kes di bandeva helbestvaniyê de xuya dibe. Ahmed Arif yek ji wan kesa ye."

Tanilli dûvre li ser helbestvaniya Cegerxwîn û helbestên wî rawestiya.**"Di Cegerxwîn de xusûsiyetên ronakbîrên kurd yên hevçax bi awakî pirr xurt xuya ye. Ronakbîrên kurd yên hevçax ji sînga gelekî xezan tên. Bi asteng û zehmetiyên mezin dikeve jiyanê. Jiyana wan ya li zîndanê ya jî li surgûnê diqede.Ronakbîrên kurd yên hevçax pirr zehmetkêş in."** Tanilli bala guhdaran kişand ser hoyên ku Cegerxwîn tê de welatparêziyê hîn bûye û weha got:**"Cegerxwîn di salên ku tevgera neteweyî ya gelê kurd darbeyên giran xwariye de mezin dibe. Helbestvanê me welatparêziyê di vê pêvajoyê de hîn dibe. Ew bi nivîsen xwe neteweyî ye. Lê piştî demekê xusûsiyetek din lê zêde dibe. Dema bi awakî neteweyî difikire xwe dirêjî fikra cîhanî jî dike û digihêje wê bilindahiyê. Di dilê Cegerxwîn de ne tenê cîhê gelê kurd lê herweha cîhê gelên din jî he ye."** Li gor Tanilli, ji ber baweriya bi têkiliya Kurdistanek azad û demokratîk û cîhanek ji aşitiyê û azadiyê hilmiştî Cegerxwîn di dilê me de mezintir dibe. Jiyana vî helbestvanê mezin bi van armancên pîroz hatiye strandin.Tanilli li ser van xusûsiyetên li jor hate xuya kirin baweriya xwe ya ku dibêje **"Cegerxwîn pêşevanê helbesta kurd ya hevçax e "** ava dike û weha didomîne: **"Divê kurd ji neteweyên din bêtir li çanda xwe ya neteweyî xwedî derkeve."** Cegerxwîn di sala 1903 an de ji diya xwe bûye. Sala 1993 an salçêbûna wî ya 90 yem e. Tanilli pîrozkirina vê salê tawsiye dike û bi vê re diyar dike, ku ew ji bo beşdarbûna pîrozkirinê ji nuha ve amade ye. Ji hêla estetik ve şiklê gotina helbestên Cegerxwîn jî bala wî dikşîne û di vî warî de lîrîzmê wek xusûsiyetek mezin tespit dike."Xwendina helbestên Cegerxwîn bê heyecan ne mumkun e." Tanilli helbesta ku navê wê **"Em Azadîxwazin"** bi awakî pirr xweş û bi heyecanek mezin xwend.

Top û lekên ketin zinaran,
Li hawir bûmba, tim gulebaran,
Êrîş dibin ser komên neyaran,
De rabe
Ser xwe,
Kurê mi
Rabe!

....

Mirov digot qey Tanilli helbestê ne tenê dixwîne lê raste rast dijî. Di vê derê de em li xusûsiyetek din ya Tanilli rast hatin. Em nuha dikarin bêjin, ku Tanilli helbestan pirr xweş û bi hisên bilind dixwîne.

"Helbestvanekî ku di têkoşîna serbixwebûna neteweyî de di nava agir û xwîne de diqîre bi tenê nabêje şer... şer... Aşîtîxwaziya wî jî di helbestên wî de pirr xweş xuya ye." Tanilli, helbesta Cegerxwîn ya di 1979 an de ji Komîta Aşîtî ya Swêd re şandibû xwend.

Silav li ser we
Ey mirovperwer
zinhare,zinhar!
Dîsa nebi şer.
Şer dijware,
Kuştin ewat

....

"Di helbestên Cegerxwîn de jin û mafên jinan jî cîhekî girîng digre. Helbestvanê me di dema berê xwe dide şêx, axa, beg û meleyan de kesên mafên pîreka îhlal dikin jî ji bîr nake." Helbesta **"Erê Xwişkê"** tê xwendin û Tanilli carek din bi helbestê re dibe yek û heyecan carek din bê hidûd e."Ez di hemû konferansên li ser mafên jinan de bi vê helbestê dest pêdikim. Ev helbest ji terefî Atilla Tokatli hatiye wergerandin û cara yekem bi tirkî di kovara "May" de derketiye. M. E. Bozarslan di vir de rabû ser xwe û weha got: **"Ev helbesta, min û Atilla Tokatli bi hevdû re wergerandiye."**

Dora helbesta **"Gulfiroş"** hat. Tanilli beriya ku helbestê bixwîne weha got: "Ev helbestvanê dengbilind xwediyê helbestên pirr nerm e jî. Ev helbesta ku ez dê nuha bixwînim yek ji wan helbestên wî yên nerm in." Helbesta "Gulfroş" jî wek helbestên din bi ruhekî helbestvanî hate xwendin.

Ez ji xew rabûm, gulfiroşek dî,
Pir gelek şa bûm, gul bi dil didî,
Gul bi dil didî.

....

GER MIROV NE KURD BE, DÊ NIKARIBE "SÎ Û SÊ GULLAN"BINIVÎSE

Tanilli bi gotinek ji Gulten Akin dest bi beşa Ahmed Arif kir:"Helbestên Ahmed Arif ne tenê yên hêviyê û mêrxasiyê nin. Lê yên nazenîn û haysiyetê nin jî." Li ser beşa Ahmed Arif notên ku me ji bo we hilbijartiye ev in: " Avahiyak pirr saxlem di helbestên wî de he ye. Heyecanek mezin û lîrîzmek xurt bi vêya re hevaltiyê dike. Bi tenê pirtûkek wî he ye û li Tirkiye pirtûka herî pirr tête firotin ew e. Çi kurd çi tirk, hemû kesên ku li Tirkiye dijîn helbestên wî bi evîndariyek mezin dixwînin. Di helbestên wî de cîh hertim girtîgehek e. Ezê di vê semînerê de berê du helbestan ji pirtûka wî ya ku navê wê "Min ji hesreta te lele rizandin" e bixwînim:1- **Evîna te ez bernedam 2- Li hindur"**

Evîna te ez bernedam
Birçî mam, tî mam
Şev tarî şev xayin

....

LI HINDUR
Te hay jê he ye
dîwarê kevirî
Deriyê hesin
paca kor

....

Piştî xwendina her sê helbestan Tanilli xwest helbestên ku realiteya kurd tê de bi awakî xurt he ye pêşkêş bike. **"Hin helbestên Ahmed Arif he ne, ku mirov ne kurd be dê nekaribe binivîse. Di van helbestan de realîteya kurd bi awakî pirr xurt hatiye zimên. Ji bo nivîsandina van helbestan divê mirov weke kurdekî bijî û his bike. "** Helbesta ku navê wê **"Ji Keleha Diyarbekir û Adîloş"** hate xwendin.

Ev namûs e
Li nasnama me kolandî
Ev jî aram
Ji jehrê parzûnandî

....

Lê dema dor hate ser helbesta ku navê wê **"Sî û Sê Gullan"** Tanilli li helbestê niherî, serê xwe rakir, çavên xwe li çavên guhdaran gerand û weha got: **"Realîteya kurd bi hemû eşkeretiya xwe di vê helbestê de hatiye zimên. Tu kesên ku çîroka "Sî û Sê Gullan " nebihîstibe tune ye. Yekî ku ne kurd bûna dê neka-**

www.arsivakurdi.org

riba vê helbestê binivîsanda. Hemû helbestvaniya Ahmed Arif di vê helbestê de digihêje hev û hildikişe sewiyak bilindtir. "

Helbest hate xwendin û beşên, ku bi "kirîvo halê min wisa binivîse" dest pêdike jî, ji terefî Tanilli bi kurdi hate dubare kirin.

Halê min
Wisa binivîse
Kirîvo
....

Beriya derbasî beşa pirsan bibe Tanilli got: "Min Cegerxwîn nedîtiye. Lê ez pir kêfxweşim ku min îro kurê wî û bûka wû li vir dît". Kurê Cegerxwîn plaqak bavê xwe wek diyarî pêşkêşî Tanilli kir. Bi vê diyariyê kêfa mêvanê Federasyonê pirr hat û weha got: "Heta ku ez bimrim dê ev plaqa di pirtûkxana min de be."

AHMED ARIF BI HISÊN XWE YÊ WE YE; LÊ BI ZIMANÊ XWE YÊ MIN E

Me ji beşa pirsan ji bo xwendevanên Berbangê yên nedikaribû beşdarê civînê bibin hinek not hilbijart û ez dê nuha bi kurtayî wan binivîsim.

Pirs: Te got, ku Cegerxwîn helbestvanekî hevçax e. Li gorî baweriya min ew ne hevçax e. Lê wek helbestvanekî kurd yê klasîk dikare bête qebûl kirin. Gelo raya li ser vê meselê çi ye?

Bersiv: Li gorî min Cegerxwîn hevçax e. Rast e, ji aliyê formê gotin dirêj e. Di helbesta hevçax de gotin kin e. Lê tevî vêya jî helbestên Cegerxwîn yên ku ji aliyê forma xwe nuh jî pirr in. Tevlî forma kevn ya nuh jî bikar aniye. Naverok hertim girîngtirîn e."

Li ser pirsek di derheqa bi tirkî nivîsandina Ahmed Arif jî bersiv weha bû: Ahmed Arif tercîha xwe ji bo tirkî kir. Helbest bûyerek zimanî ye. Ahmed Arif ji kurdî zêdetir hakimî tirkî bû. Lê tirkek nedikare wek nimune "Sî û Sê gullan " binivîse. Eger Ahmed Arif ji bo zimanên din jî bête nasîn dê bibe helbestvanekî mezin yê cîhanê. Ahmed Arif ne tenê yê tirka ye herweha yê kurda ye jî. Lewra Cegerxwîn ne tenê yê we ye, yê min e jî.

Pirs: Tespîta te ya ku dibêje "Cegerxwîn temsîla helbesta kurdî ya hevçax dike" ji kî derê tê ? Gelo te helbestvanên kurd yên din (hinek nav tête dayin M.A) xwendiye ?

Bersiv: Li malê du ansîklopediyên li ser edebiyata cîhanê he ne. Ez wan hertim li ber serê xwe datînim. Ev her du ansîklopedi Cegerxwîn dixin pêşiya hemû helbestvanên hevçax yên kurd. Û min ew helbestvanên din yên ku tu behsa wan dike, nexwendiye.

Pirs: Nazim Hikmet li Çînê Lîo dibîne, lê Dersîmê nabîne. Tu li ser vêya dikare çi bibêje ?

Bersiv: Di destana "Kuvvayi Milliye" de mirovên kurd xweş hatiye ziman. Nazim Hikmet di nameya xwe ya ku ji Kamûran Bedirxan re şandibû de terefgiriya xwe ji bo kurdan bi awakî vekirî dide xuya kirin. Helbestvanek ji ber tiştên ku li ser ne nivîsandiye nikare bête gunehkar kirin. Cegerxwîn jî li ser şerê rizgariya tirkan ne nivîsandiye. Ji ber vê yekê em nikarin wî gunehkar bikin. Perspektîvên min di vî warî de gelek fireh e û bi tolerans e.

Piştî vê bersivê M.Uzun hinek malûmatên ku bersiva Tanilli temam dikir da. Li gor malûmatên hate dayin : " **Nazim Hikmet û Kamûran Bedirxan ji yek pêsîrê şîr dimêtin. Têkiliyên N. Hikmet bi ronakbîrên kurd yên wê demê re pirr baş bûn. Gelek nameyen N. Hikmet li ba Bedirxaniyan he ne. Kana van malûmatanan jî pîreka Celadet Bedirxan Rewşen Bedirxan e."** Tanilli bi van malûmatên alîkar pirr kêfxweş bû û weha dubare kir: "Di cîhana hunerî de gunehkariyek weha tune ye, ku hunermend ji ber tiştên ku behs ne kiriye, bête tawanbar kirin.

Li ser pirsek di derheka kurdbûna Ahmed Arif û Yaşar Kemal, bersiva Tanilli weha bû: " **Hunermend, helbestvan û romannivîskar di kîjan zimanî de nivîsî be dikeve edebiyata wî zimanî. Li dê û bav naye nêrîn. Wek nimune; Conrad polonî ye, lê bi ingilîzî nivîsiye û di nav edebiyata Ingilîz têtê hesab kirin. Çima ? Ji ber ku edebiyat bi ziman ve girêdayi ye. Dê û bavê Yaşar Kemal kurd in. Lê ew romannivîskarê edebiyata tirkî ye. C. Mar û Ahmed Arif jî bi tirkî nivîsînin. Bi hisên xwe yên we ne, lê bi ziman yên min in."**

Tanilli li ser pirsa ku " ji bo çi Ahmed Arif hew pirtûkek tenê nivîsiye ? " jî weha bersiv da: " Kêm an pirr nivîsandin ne ewqas girîng e. Weha xuya ye, ku Ahmed Arif dê tenê bi pirtûkekê bimeşe. Lê wê bimeşe... Ya girîng ev e, ku wî bi estetîkek çawa û bi kîjan hisan nivîsiye. "

Ahmed Arif

....

Bi hezaran salan
hatime dotin
Bi suwarên xwe yên erjeng
Perçe kirine
Nazdar
xewên min ên berbanga sibê
hukumdaran
Êrîşkaran
Xûgî şandine ser min.
Ne min Îskender hesibandî
Ne şah
Ne sultan
Koçkirine çûne
bêsî!
......

www.arsivakurd.org

Peymanî Sayks-Pîko u çarenusî Kurd.

Nusînî: Kerîmî Hisamî
Nusînewey: Xebat Arif

Manigî May em sall 75 sall beser bestinî peymanî şûmî (Sayks-Pîko) da radebirê. Ew peymaney ke le manigî Martgî (1916)e da, wituwêr jî destpêkira u le (9-16) ey manigî May le nêwan du dewilletî kollaniyalî, Înglîz u Ferensa da îmiza kira.

Le serdemî şerrî yekemî cîhanî da, katêk dewilletekanî Înglîz u Ferensa hestiyan be şikanî Ellemanya kird, bo dabeşkirdinî beşî Asiyay xakî împiroryetî osimanî kewitine wituwêj u nexşekeşan u be nihênî leserî rêkewtin. Diyare le seretawe deyanwîst, ew pilan u peymane le Rusiya bişarinewe, bellam Rusiyay tisarî katê bem wituwêj u pilaney zanî raygeyanid ke bew merce bem peymane razî debê, ke melibendekanî seruy rojellatî Turikya, ke be giştî Erizrom, Tirabzun, Bitlîs u nawçey seruy rojawaş ke Kurdistan bu, bidrên be Rusiya.

Paş demeteqêyekî zor, her sê dewillet rêkewitin u be qewilî (Karil Duman) î Kurdistan sallî 1639, le nêwan împiratoryetî Êranî u Osmanî da carêkî dikeş Kurdistan, bê ewey bîr u wîst u daxuazî gelî Kurd leber çaw bigrê, wek beşe goşt le nêwan dewillete îstîhmaryekan da, dabeş kirayewe).

Hellikewitî cugrafyayî u sitratîjî Kurdistan, xakî be pît u bereket u kanga jêr zewyekanî niştîmanî kurd, be taybet çallawî zêrrî reş, demêk bu, serincî koloniyalîstekanî rakêşabu, çawî temahîyan biribue Kurdistan.

Şerrî yekemî cîhanî, leq u lor bunî împirratoryetî xwênxorî osmanî, derfetêkî lebarî bo dewillete îstihmaryekan pêkhêna ke nexişey dabeşkirdin u dagîrkirdinî Kurdistan bikêşin u em nexişeyeş behoy peymanî şumî (Sayks-Pîkoswe) piyadebiken.

Le seretawe be gwêrey ew peymane beşî Asiyayî împiratoryetî osmanî be du mellibendî jêr desellatî Înglîz u Ferensa da dabeşkira.

Mellibendî jêr desellatî Berîtanya ke be mellibendî "Sur" danirabu, birîtî bu le Beyin Al-nehreyn (Îraq) ke le xaneqînewe heta xwaruy Kwêtî degirtewe. Mellibendî jêr desellatî Ferensa, ke be mellibendî "şîn" new debira, beşêwey serekî Suriya, Lubinan u be xwaruy rojellatî turkiya, wate (Kuridstanî" seruy rojaway) degirtewe.

Lew nawe da Felestîn be nawçey "Qaweyî" destnîşan kirabu ke bixirête jêr çawdêrî nêwneteweyie we.

Paşan ke Rusiya pêyzanî, bew şerite razîbu ke beskira, wate mellibendekanî seruy rojellatî Turkiya bidrên be Rusiya. Ewe le nameyekî wezîrî derewey Rusiya da, le 36 î Aprîlî (1916) e da ragenirawe.

Diway şorrişî Sosiyalîstî oktober, 1917, hikumetî tazey Soviyet lew peymane u le gişt peymane dagirkere îstîhmariyekan kişayewe, peymanî (Sayks-Pîko)ş bo du dewilletî Înglîz u Ferensa mayewe.

Herçende ew peymane teniya Kurdistanî jêr destî Osmanî nedegirtewe u Êraqî hereb, Suriya, Lubinan u Felestînîş dekewetine ber em debeşkirdine, bellam wek debînîn qursayî çarerreşî ew peymane kewite serşanî netewey kurd u ta êstaş her le jêr barî giranî da piştî çemawe u denallênê.

75 sall lem peyman u dabeşkiridine radibirê. Lew demewe pitir le 75 milletî biçukî jêr destî îstihmar rizgariyan buwe u serbexoyîan wergirtuwe u allay serbestîyan le korrî dewillete yekgirtiwekan da berizkirdotewe, bellam ew kurdaney le çiwar-çewey peymnî (Sayks-Pîko) u le bindestî hikumetî Osmanî u paşan Turkiya da manewe, paş 75 sall, herwa bindest u çewisawe u pebeş le mafî netewayetî, jiyanî tal u dijwar bewer deben.

Hikumetî Turkiya u lawanî turk, diway serkewitin gelêk dirrindanetir legell ew kurdane bizutinewe ke leserkewitin da yarmetiyan dabun. Her bo ewye ke birriyarekanî peymanî (Sîver) lemerr kurdekan, negene cê, Kemalî Ataturk, paş xogirtin legel dewilete serkewit u wekan kewit u xoy be kilkî ewanewe bestewe u bizutinewey rizgarixiwazî kurdî be qurrquşim u barut u be kuştarî be komel u be gwastinewey kurdekan le niştîmanî xoyan, serkutkird. Sîyasetêkî regezperistane u faşîstî bo twanewey gelî kurd girtepêş ke ta estaş her dirêjey heye.

Ew herebaney ke ewanîş be gwêrey peymanî (Sayks-Pîko), kewitibune ber destî îstîhmar u sallehay salîş le bindestî turkî osmanî da le azadî u serbexoyî bêbeş kirabun, paş wergirtinî serbexoyî u damezirandinî dewilletî mîlî xoyan,

www.arsivakurdi.org

rast ew siyasete çepelleyan le ast kurdekan da berremebird, ke turk legel ewaniyan bekerhênabu.

Le Êraq ewe debînîn paş 70 sall le xebatî xwênawî willatêkî wêran u gelêkî lêqewmawman bo mawetewe u gelekeman sereray hemu dirindeyî u zebiruzengêk, le beramber rijêmêkî faşî, xwêrêj da çeqîwe.

Le Suriya hikumetî (pêşkewituxwaz) siyasetî na însaniyaney le ast gelî kurd girtotepêş u haşa le bunî netewey kurd deka. Kurdekanî Suriya, le mafî roşinbîrî u komelayetî u netewayetî u tenanet le mafî hawnîştîmanîş bebeşkirawin.

Le Lubinan ew kurdaney ke le serdemî desellatî osmanî da lewê jiyawin, êsta ferq u ciyawazîyan legel dekirê. Be kurtî paş 75 sall birînî peymanî (Sayks-Pîko), li cestey mîletekeman sarêj nebuwe u ta êsta be destyewe denallênê.

Raste zehmetkêşanî kurd be kurdewe qet em dabeşkirdin u sinure destkirdeyan be resmî nenasîwe u pêwendî aburî u komellayetî u roşinbirî neteweyî xoyan legell yektir parastiwe, bellam pilan u firufêlî dujminanî kurd u helikewtî jînopoletîkî nawiçey rojellatî nêwerast, hemîşe bote kospî ser rêga yazadî u serbexoyî Kurdistan. Diyare nakirê lem bware da pakane bo siyaset u kurdewey carubar nahemwarî hizb u rêbere siyasiyekanî kurd bikeyn.

Pêdaçuneweyek be siyasetî bizutnewey rizgarîxwazî kurd da gelêk natewawî u kemukurrîman bo derdexat, ke pêwîste le çwarçêwey guncawî siyasetî emirroy cihanda çarîbikrê?

Ewey emirro le Kurdistanî Êraq debînirê u le kayedaye, be heq hîwa be dwarroj le dillî hemû niştîmanperwerêkî Kurd da, debizwênê. Boye be boney yadî 75 saley peymanî şumî (Sayks-Pîko) we, piştgirtinî bizutnewey emirroy Kurdistnî Êraq, sererray natewawî u kemukurrî u hebunî hîndê diyardey nahez u dur le xesiletî şorişgêrrane, erkî hemû azadîxwazêkî kurde.

Serkewitin le heryek le beşekanî Kurdistan, sarrêjkirdinî layenekî birînî peymanî (Sayks-Pîko) ye u hengawêke berew binbirkirdinî em zame u saxbunewe u hestanewe ser pê gehiyştin be serbestî u serbexoyî neteweyî.

KOMITA SWÊDÎ JI BO MAFÊN MIROVÎ YÊN KURDAN, KONGRA XWE YA SALANE ÇÊKIR

Komîta Swêdî ji bo mafên mirovî yên Kurdan kongra xwe ya 3:yan roja 25.03.1992 yan de li Stockholmê çêkir. Komîta Karger di rapora xebatê xwe ya salane de piştî çalakiyên salekê diyar dike, weha dibêje: "Bûyerên ku di sala dawî de qewimîn, pêwîstiya pêşvebirin û aktîvtirkirina xebatên komîte hîn zêdetir zelal kirin. Em bi tevahî pêşveçûnek xurt di xebata sala pêş me de ji bo têkoşîna mafên mirovî yên Kurdan hêvî dikin. Komîta Karger spasiyên xwe ji bo hemû kesên ku bi awayên cuda, wekî alikariya pere, beşdariya xebatê ûwd. di xebata piştgiriyê ji bo gelê kurd de cîh girtine dîyar dike."

Her wisa di rapora xebatê de hatiye diyarkirin ku komîte xwedî 10 komîteyên endam yên herêmî ye û 700 endamên komîte hene.

Di plana xebatê ku ji bo sala pêş di kongrê de hat qebûlkirin, li ser berfirehkirin û xurtkirina avahiya rêxistinî ya Komîtê, xebata avakirina başûrê Kurdistanê, xurtkirina xebata gruba parlamenteran, avakirina Navenda Kulturî ya Kurd bi taybetî hatiye rawestandin.

Kongra Komîtê ji bo lêkolînek û amadekirina pêşniyarek ji bo destûra komîtê û her wisa programa xebatê grûbek hilbijart. Bi hilbijartina endamên nuh ji bo organên Komîtê, Kongrê xebata xwe bi dawî anî. Endamên ku ji bo organên Komîtê hatin hilbijartin ev in.

Carl-Henrik Hermansson (serok), Thomas Hammarberg (alîkarê serok), Beatrice Klackenberg (sekreter), K-G Karlsson (berpirsê malî), Berith Eriksson (V), Ingela Mårtensson (FP-L), Viola Furubjelke (SAP), Hans Göran Franck (SAP), Gustav Von Essen (M), Ingbritt Ihrhammar (C), Pontus Viklund (KDS), Ranghild Pohanka (MP), Elin Cleason, Gösta Ekman, Karin Söder, Maria Ekman, Stefan Hagberg, Per Arne Aglert.

Nûnerên Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê, Komîta Hevkarîya Hêzên Siyasî yên Kurdistanê û Fonda Piştgirîya Kurdistanê jî wekî endamên şêwirmend di Komîta Karger ya Komîta Swêdî de cîh digrin.

www.arsivakurdi.org

Têkiliyên kurdî û swêdî

Wekî ku tê zanîn, zimanê kurdî di grûba ziman a **Hîn - Eropayî** de ye. Kurdî, di nav grûba **Hind - Ewropayî** de jî, di beşa zimanê **Iranî** de cîhê xwe digire. Ji ber vê yekê jî, zimanê kurdî nêzî zimanê farisî, afganî, pakistanî ûhwd... e. Zimanzan, ji vê grûba ha re dibêjin, grûna **Iranî**.

Wekî ku di navê grûbê de jî dîyar e, grûba Hînd - Ewropî, ji Hîndistanê ta Ingilîztanê dide ber xwe. Grûbeke gelek fireh e. Zimanê swêdî jî, di vê grûba ha de ye; lê ew bi xwe dikeve beşa **Germanî**. Wekî ku di vê dara zimanê Hînd - Ewropayî de jî baş dîyar û zelal dibe, ku swêdî û kurdî ji hevdu gelek dûr in. Qasî Kurdistan û Swêdê. Lê, dîsa jî ji ber ku herdu jî di grûba Hînd - Ewropayî de ne, ji aliyê grametîk, fonetîk, daçek (preposition), bêje, çêkirina bêjan, vejana wan û ji gelek aliyên din ve, nêzîkbûn û têkiliyên wan bi hevdu re hene. Ev têkilî û nêzbûn, ji bo hemû grûb û beşên zimanê Hînd - Ewropayî derbas dibin.

Ez dixwazim di vê nivîsara xwe de, bi tenê ji aliyê bêjan ve nêzîkbûna zimanê kurdî û swêdî nîşan bidim. Ez di vê warî de, rastê lîsteyeke bejeyên kurdî û swêdî hatim. Ez li bêjan gerîyam û min lê zêde kir. Ji bo amadekirina vê lîsteya ha, min alîkarî ji gelek Swîdî û Kurdan girt. Xweza ev ne lêkolîneke têkûz û têr e. Ji derê van bêjeyên ha, hê gelek bêjeyên swêdî û kurdî hene, ku wek hevdu ne an jî gelek nêzî hevdu ne. Lê, ji bo raman û dîtin mînakeke berbiçav e.

Amed Tigrîs

swêdî	**kurdî**
aj (ay)	ay
allians	alî
bror	bira
blad	belg
bomull	pembû
band	bend
bönde	gundî
brunn	bîr
börda	bar
burste	firçe
bok	pirtûk
brud	bûk
beredd	ber
beredvid	li ber
bli	bûn
Bära	Bar hilgirtin
dag (dan)	dan (nîvroj)

swêdî	**kurdî**
dal	dal (bi soranî)
bor	war. cîh
bult	buxrî
dotter	dot. keç
du	tu, to
dima	duman
dörr	derî
då	do
dum	dîn
dropp	dilop
fläck	leke
fis	fis
flyg	firî
flöjt	blûr
fot	pê
gripa	girtin
gräs	gîya

swêdî	**kurdî**
gånga	gongor (hêlekan)
gås	qaz
glugg	qulik
gnidig	geni (pîs)
gräl	girên, qîrên
gap	gep
göl	gol
hall	hol, hollik
ha	heye
hika	hîqik
hitta	dîtin
hål	holik
gråta, grina	girîn
häst	hesp
hår (hor)	por
hallon	hilotirşk
honung	hingiv
i (dag)	îro
i (natt)	îşev
jord	erd
kamrat	kabra
katt	kitik (pisîk)
kommun	kombûn
kiss	mîz
kulting	kutikê beraz
käller	kîler
kort	kurt
kråka	kaxik
kött	goşt
klåd	kinc
kild	Şîl
kula	gule
kunna	kan
kol	komir

www.arsivakurdi.org

swêdî	**kurdî**
leopar	keftar
läpp	lêv
lår	lor (hêt)
min	min
maka	make
moder	muder
mus	mişk
myau	miaw
myra	mîro (gêre)
mage	made
namn	nav
man	mêr, mirov
månad	meh,mang
navel	navik
näpp	nikil
ner	jêr
när	nêzik
nej	nê,na
nor	jor
nyhet	nûçe
nagel	neynik
ne	nê
nio	neh
nitio	nod
nu	nû, nuh
ny (ni)	nuh, niha
of	of
och (û)	û
pis	pîs
pappa	baba
peppar	bîber
pengar	pere
pena	pênûs
pronom	pronav

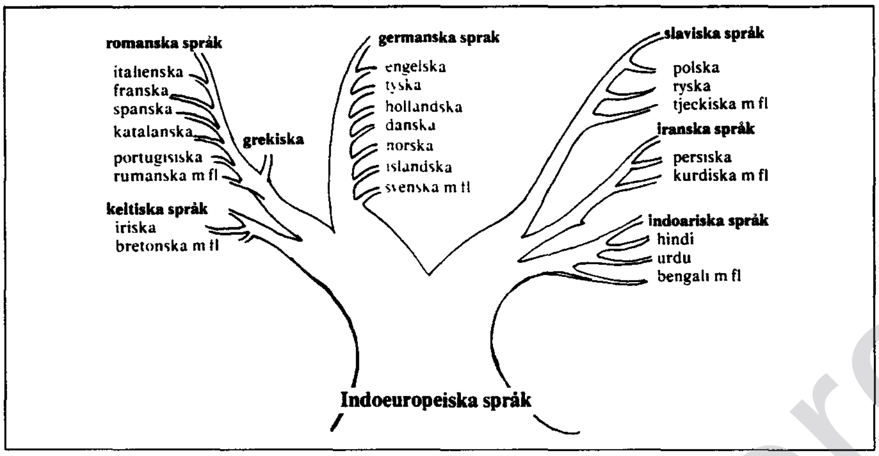

*Ev dara grûb û beşên zimanên Hînd û Ewropayî ji pirtûka **"såg på svenska"** hat wergirtin. Ev pirtûka ha, di dibistanan de tê bikaranîn.*

swêdî	**kurdî**
pupill	bîbik
rast	rawestan
rakt	rast
rot	ra
ris	rîs
rätt	rast
räv	rovî
salt	soli (bi zazakî)
stall	stewl
Se	seyr
stor	stûr
svår	zor
sällan	carînan
skal	qalik
sjta	şer
stjärna	stêrk
schakal	caqal
sandal	şekal
sko	sol
silver	zîv
slem	çilm
skämst	Şerm

swêdî	**kurdî**
stege	silim
sex	şeş
säll	segêavî
skär	şel (keseka axê)
scen	şano
tallrik	tayfik
trång	teng
tand	diran
tio	deh
tubak	tutin
turstig	tîh
topp	kop,gup
tuta	tûtik, (klaksiyon)
tyst	huşt
två	dido
usch	wuş
under	hundir
varm	germ
varg	verg, gurg
är (e)	e (lêkera kurdî)
ägg	hêk
ögonbryn	brû

www.arsivakurdi.org

TÊGIHÎŞTINA KURDAN JI ZARAVAYÉN HEV BI TÉKILIYÉN WAN VE GIRÊDAYI YE

Zeynelabidin Zinar

Erê, îro pir kes hene gazin dikin û dibêjin ku: Zimanekî yekgirtî tune ye, pêwîst e ku zimanekî me yê yekgirtî hebe. Pir kesên din jî hene ku dibêjin: Filan zarava bingeha zimanê kurdî ye. Bêguman ew kesên wisa dibêjin, ne kesên nezan û nexwendî ne. Ew hemû kesên zana, rewşenbîr û nivîskarên kurd in, ku dibêjin û di koşeyên kovar û rojnameyan de meqale û nivîsên dirêj diweşînin.

Bi dîtina min, ew kesên ku wisa dipeyivin, heta niha ji wan ne ji xwe û zimanzantiya xwe fam kiriye, ne jî rewşa Kurdistanê ya siyasî nasîne. Lewra sererastkirina zimên, zimanekî yekgirtî û têkiliya kurdan ya bi hevdu re bi hebûna dewleta kurdî çêdibe. Îcar pêwîst e û pir jî girîng e, ku Kurd hemû bihevdu re hewl bidin û rojek berî rojekê dewleta xwe saz bikin. Ew çax gelşên zimanê kurdî, gelşên kurdan yên aborî, yên civakî û hwd çareser dibin û muşkîleyên wan kêm dibin yan namînin.

Çaxê ku mirov dinêre, di dawiya vê Sedasala Bîstî de, zimanê kurdî di warê nivîsandina nûjen de, di warê gramatîk û têgihiştina zaravayan de berekî rind daye û dide. Bêguman ev rêveçûn dê hêjî ber bi pêş ve here, rindtir bimeşe û xweştir bibe. Çawa ku mirov dibîne, bê ku dewlet hebe îro zimanê kurdî herwekî şoreşek kiribe ji xwe re çaxekî nuh vekiriye. Ha ev yek jî, berek e ku ji têkiliya kurdên perçeyên Kurdistanê hatiye holê.

Ekereye ku ev pêşveçûna zimanê kurdî, zêdetir li derveyê Kurdistanê şax û per dane û li welêt ne wisan e. Xasma li bakûrê Kurdistanê, asîmîlekirina kurdan û serdestiya çand û zimanê dijmin kêm-zêde ji xwe re cihekî biçûk girtiye. Û eger li hember wê yekê ray û tedbîr nêne girtin, dê hîn zêdetir jî bibe.

Îro gelek nivîskarên Kurd hene, ku şaşiyên mezin dikin. Ew şaşî di demepêşê de wê bibin sedemê gelşên mezin. Wek mînak ez ê li vir çend nimûne binivîsim. Di hejmara Berbangê ya 76-an de vivîseke Fehmî Kakeyî ya bi tîpên erebî û bi sernavê "Gelo em ne hemû Kurd in?" hatibû weşandin. Mûrad Ciwan jî di hejmara 124-an ya rojnameya Armancê, rûpela 5-an de, bi nivîseke dirêj bersîva Kakeyî dabû.

Jêderkek ji nivîsa Kakeyî weha xuya ye: "Çi Kurmanc, çi Soran, çi Dimilî û Hewramî yan Feylî, hemû zimanzan û nivîskar û siyasetmedarên Kurd divê li xwe varqilin ku dane ser riyek çawa şaş û her kes dixwaze lehca xwe bike zimanê yekgirtî yê Kurdî û bi vî awayî gav bi gav sê çar zimanên ji hev cihê peyda dibin". "2-Nivîskarên wan (kurmancînm) bila xwe ji edeba Kurdî ya Soranî dûr nexînin. Eger ew edeba Kurdî ya Soranî ji bo xwe nekin bingeh edeba Kurmancî tu caran bi pêş nakeve... (wergera bi kurmancî ya Aramancê)"

Jêderkek ji nivîsa Mûrad Ciwan jî weha ye: "Rastî di gazinên wî (F.Kakeyînm) yên xala diduwan de jî heye. Lê gelek yekalî û hissî ye û bihn a nezanînê jê tî ku ew, di mesela geşepêdana ziman de berpirsiyariyê tenê dixe hustuyê nivîskarên Kurmanc. Yên ku di nivîsên xwe de peyvên biyanî bi kar tînin û gava di zaravên wan de peyvek tunebe ji zaravên din nagirin, ne bes Kurmanc in û ne bes Kurdên Kurdistana Tirkiyê ne. NIvîskarên soranî jî wiha ne. Îro Soranî bi navê pêşdexistina zimanê Kurdî bi peyvên Farisî, Erebî û zimanê Ewrûpê hatiye dagirtin. Gelek peyvên destkird (sunî) hatine çêkirin."

Îcar çaxê mirov bala xwe dide nivîskarên bi zaravayê kurmancî, çawa ku Mûrad Ciwan gotiye "bihna nezanînê", ew binh ji nivîsên gelekan tê. Lewra her nivîskarekî kurmanc li gor zanîn û devoka xwe dinivîse. Ew tu caran kurmancî naxin hesabê ku zaravayekî mezin e û divê bi qalibekî bête nivîsandin. Xasma ew şaşî û çewtî di daçekan de xweş têne xwuyakirin. Lê dema ku yek dipirse, ew nivîskar dibêje: Li hêla me wisa tê gotin. Yekî din dibêje: Devoka me wisa ye!

Ziman ne siyaset e, çi kesê ku bi kurdî dipeyive jî ne siyasî ye. Di Siyasetê de tenê ew kesên siyasî ortax in. Lê di ziman de, Kurd tev ortax in. Zimanekî sererast, zimanekî hevgirtî, rastkirina tevaya qaydeyên rastaxaftin û rastnivîsandina zimanê kurdî, xizmeteke bo Neteweyê Kurd e, ku ji aliyê zimanzan û nivîskaran ve tê kirin. Îcar eger her kes bêje zaravayê min, yan devoka min, yan jî çewa ku ew ji ber xwe ve fêrî nivîsandinê bûye binivîse, di demepêşê de wê

gelşine mezin derkevin holê û li pêşiya nifşên nûhatî teşqelene giran hazir dibin.

Peşî ez divêm vê yekê bibêjim, ku bi navkirina zaravayên kurdî bi "soranî", bi "kurmancî" ne tiştekî rast e. Lewra "soran" navê herêmeke Kurdistanê ye. Navê vî zaravayî yê rast "kurmancîya xwarî" ye û navê yê bakûrê Kurdistanê jî "kurmanciya jorî" ye. Îcar rastiya meselê ev e: Çi soranî be, çi kurmancî be, çi dimilî be, çi hewramî be û çi jî feylî be, hemû devokên kurdî ne. Sedemê ku ew ketine vê rewşa niha jî, dabeşkirina Kurdistanê ya 1639-an e, siyaset e, bikaranîna sê-çar cûre alfabeyan e û tîn û zordariya zimanên biyaniya ne.

Zimanekî yekgirtî, çawa ku min li pêş jî gotiye, bi hebûna hikûmeteke kurd çêdibe. Mixabin di niha de ew îmkan tune. Lê hin îmkanin din jî hene, ku dibin sedemê zimanekî yekgirtî. Ew jî ev in: Têkiliya Kurdan ya bi hevdu re, lênêrîna Kurdan ya dûrê ji siyasetê û dîtina qalibekî ji riya nivîsandina zimên re.

Çêbûna têkiliyê: Bêguman heta 1980 yî, Kurdên her çar beşan û yên li hin welatên din, hevdu rind nedinasîn û têkiliyeke wisan xurt nebû. Her çiqasî ku têkilî hebûn jî, tenê di navbera siyasetan de çêdibûn. Lê îro rewş ne wisa ye: Kurdên her çar beşan û yên li welatên din hev dinasin û bi hevdu re têkilî datînin. Îcar eger ev têkilî bi awayên dana keçan, kirîvatî, ortaxiya tîcaretê û hwd. hîn xurttir bibin, sergêjiya zimên jî radibe. Mesela eger kurdekî ji Diyarbekir keça xwe bide kurdekî ji Mihabadê, eger kurdekî ji Silêmaniyê kurê xwe ji kurdên li Rûsyayê bizewicîne, ger ku kurdekî li Yemenê ortaxiya kurdekî li Pakîstanê bike, ew çax hem rind hev dinasin û gelşa zarava yan devokan jî radibe.

***

DAXWAZÎ JI HUNERMENDÊN ME

Hadî Omerî

Newroz cejna destpêka buharê, şahiyê û serhildanê ye.

Di pîrozkirina Newrozêde, divê her kesê kurd bi taybetî hunermend, metelokvan, şanovan, folklorzane û ên wek wan fedakarî ji bo armanca Newrozê re bikin.

Ez dikarim nimûneyekê bidim, li Şîlî di wextê cûntaya faşîst a pînoşet de bi navê Viktor Jara ji ber xebata xweyî hunermendê navdar li dijî faşizmê bi îşkence hat şehitkirin.

Li Kurdistana başûr jî gelek wek Jamil Ranjbar, Dilşad Mariwanî, Şakir Fatah, Fehmî Anwer Qeredaxî, Azad Hawramî û Shaswar Jalal "Aramî" ji terefê faşistê Saddam hatine şehitkirin.

Lê di vî varîde ez dikarim bê şik bibêjim ku di van salên dawîn de hinek hunermendê me fedekariyê nakin û ku ne bi heq bê di cejna wek Newrozê de beşdar nabin.

Wek numûne Federasyona Kurd, Newrozê pîroz dike di vê pîrozkirinê de divê hemû hunermend bê heq (pere) beşdar bibin, be guman mesrefê wan wê bê dayîn.

Lê belê çi mixabin visa nabe, hatina şevê 97.280:-kron ji van pera bilî mesrefa hunermenda nêzîkî 22.000:-kron gihaye hunermenda.

Bi rastî ev gelekî şerm e, me karîbû bi van peran li başûrê Kurdistan dibistanekê ava bikira.

Ji ber ku li vî welatî hunermendê em ne muhtace van peran e.

Ez dibêjim gerek me hemû fedakariyê bikin, ji bo kar û barê Federasyona Komelên Kurdistanê Li Swêdê.

Nêzîkî 20-30 hevalî di karûbarê Federasyonê de bi aktîvî kar dikin û her heval bi kêmasî rojê saeteke xwe dide vê xebata hêja, lê belê ji bo çi hunermendê me di salê de saetekê fedekarî ji bo pîrozkirina Newrozê nakin.

Ez ji bo vê yekê pir kêmasiyê ji van hunermandanre dibînim. Ez bawerim ku ne ez tenê di vê baweriyê de me.

Wextê ez rexne li hunermendên me digrim bila çewt neyê têgihiştin ku ez kar û xebata wan paşçav dikim. Bê guman e ku hunermendên me wek hemû hunermandên gelên bindest di dîroka gelê xwe de gelek rolên mezin dilîzîn.

Jibo hunermendê me aboriya xwe baş û bi rê ve bibin, bila şevên bi taybetî li darxînin û hingê wek hemû hunermendan perê xwe bigrin, hingê komele an jî Federasyon divê alîkariya wan bike.

Daxwaziya min ew e ku hunermendên me di pîrozkirina Newrozên ku li pêş vê yekê berbiçav bikin.

Ji bo kar û xebata wan serfirazî dixwazim û hêvîdarim ku salên bên de bi vî awayî da di newrozê de beşdar bin.

***

www.arsivakurdi.org

XOFÊ NEWROZI DEWLETA FAŞÎŞTA TIRKÎYA FEK BI GONÎ KERD

M.HIMBÊLIJ

Di hinzar û şesey û çeher (2604) serî ra ver, milletê roj hilatî ortî Kurdî, Farisî, Asûrî û ay bînî, bindê serokateyda Kawadê asingerî di zulm û zordarey û barbareyda Dehekdê zalimî vero, jîni sere hewona û textê Dehekdê zalimî vîst û yew (21) dê aşmda Adar (Mart) di rijna. Enê milletan, kîfweşî û xebera enê rojdê muqedesî, jîni koyandê xwi ser o adir tanayîşî reydi day bi yewbînî.

Newroz, màna ja rojo newe wo, rojê paştîdayîşî û mucadelî yo, rojê serbestey û azadî yo.

Milleta Kurd zî, ay roj ra bigî hetanî eyro, vîst û yewê adari, ê adir tanayîşî reydi, enê rojê muqedesî bimbarek kenê. Her şeher, dew û mehelandê Kurdistanî di cenî, camêrd, kur û kulfet, keyney û lajê xortênî, ê heme enê rojdê muqedesî di cilanê xwinê weşan û newan ê Kurdî (milî) xwi ra danê. Dim ra zî, keyney û lajê xortênî, kur û kulfet, pil û şenik, dormaredê xulorîda enê adirî di, ê heme kuwenê têdest, deyran kenê û govendi girotişî reydi, enê rojê muqedesî bimbarek kenê û vîyarnenê.

Newroza pêrarêni, welatparêz, şoreşgeri, cenîya ercîyaya, conika conikan Zekîya Alkan, xwi veşnayîşî reydi xularîya adirdê Newrozi gur kerd. Tîrêjê xulrîda adirdê ja, xof kerd pîzedê dewletda faşîsta har û gonî werda. Eno xof, dewleta faşîsti ser o indi ki tesîr verdabi, ja zanaynê ki tîrêjê adirdê Newrozda emserênê, hina zêde gur benê. Kurdistandê Tirkîya di roj bi roj, mucadelê serbesteyda Kurdistanî gur beno û şarê Kurdistanî, roj bi roj milê xwi ê hina zêde danê yewbînan û gamanê ercîyayan tê reydi fînenê. Dijmino har û fek bi gonî, enê mucadeledê heqlî ver di, roj bi roj har û tedirgîn bî. Semedo ki Kurdistan ja dest ra neşoro, dijminî hazirê ya qetlîyamandê newan kerdênê.

Serokê dewleta faşîsti Turgur Ozalî, hîrê aşmî ra ver beyan kerd û va ki: "seredê wesarî di dewleti dest bi operasîyondê pank kerdişdê terorîstan, Kurdistan di kena". Eno hîrê aşmî bi ki, tersê Newrozi kewtbi dijminî pîze. Dewleta faşîsti, xwi semedê qetlîyamandê newan hedirna, roj bi roj esker, tanq, topî û cebirxane ja kirişt Kurdistan û heme şeherê Kurdistanî pir kerdî. Lakim, heme ena hazirêya qetlîyamdê dewletda faşîsti, quwetdê milletda Kurdistanî ver di sifir bi.

Heme şeherandê Kurdistanî di û ca ca zî, şeherandê Tirkiya di xulorîya adirdê Newrozi berz bi. Şarê Kurdistanî, milê xwi dabi yewbînan û jîni kêf û şahî reydi dest bimbarek kerdişê Newrozda xwi kerd. Eno kêf û şahîya şardê Kurdistanî, xof da dijminî. Mucadelê Kurdistanîyo ki roj bi roj hezê pêlandê behrî, ki berz bîyo, xof dekerd pîzedê dijminî, weqifîya, tetirxanî bi, xwi şaş kerd, nêzana ki se biko. Co ra kêf û şahîya Newrozi tahmûl nêkirdi, ja jahrê xwi qelibna û hezê kutikdê harî kewt Kurdistanî mîyan, ne va gede ne va cenî û ne zî va kal û pîr, heme şarê Kurdistanî gulan verşana û qetlîyamî Kurdistan di viraştî.

Lakim, heme ena barbarey û qetlîyamê dijminî, rana zî nêşêna adirê Newroz û mucadelê Kurdistnî biteféno. Şarê Kurdistanî, cenî, camêrd, kur û kulfet, xortan, kal û pîran hemini çekê xwi girotî xwi dest, paştîya xwi gerîlayan reydi yew kerd û hezê qahremanan pêrodayîşî reydi tam hîrê rojî, jîni Newroza xwi bimbarek kerd û adirê Newrozda xwi hewna nêkerd.

Şeherê Kurdistanî, Cizîr, Şirnax, Silopî, Nuseybîn, Wan, Hekarî di şarê Kurdistanî, top, tanq û teyarandê dijmin ver di jinî yew qahremaneya pîli dijminî nawiti. Dijmin mecbûr mend ki dewleta xwina faşîst ra taqwîyî ardimî biwazo. Heme enê qetlîyamê dewlatda har û gonîwerda, rana zî nêşêna adirê Newrozda Kurdistanî hewna biko. Dewleta faşîsti, bi seyan (100) Kurdî Kurdistan di qetil kerdî. Lakim, la dewleta faşîsti, yew derbêda pîlizî şardê Kurdistanî ra werdi û bi seyan esker û polîsê ja zî, hamey kiştiş. Dewleta faşîsti, serehewanayîşdê şardê Kurdistanî ra indi ki tersay, ja bi teyeran reydi cor di bombey şardê Kurdistanî ser o varnay. Lakim se kerd nêkerd, rana zî nêşêna mucadelê şardê Kurdistanî bişikno. Û nêşêna zî.

Çimkî Kurdistan, Kurdistano verên nîyo, roj bi roj mucadele xurt bîyo. Şarê Kurdistanî, hêdîna mesela xwina netawî(mîlî) weş fam kerda. Ti yew kuwet hêdîna nêşêno mucadelê Kurdistanî vindarno. Lakim dewlata faşîsti, yew çî xwi vîrî kena, ki o zî quwetê millet o. Serehewanayîşê milletan ver di ne topî, ne tanqî û ne zî, teyarey îdare kenê. Peynî di ê mahkûmê mergî. Wa dewleta faşîsti enaya rind bizanibo ki, go rojê Kurdistan ja rê bibo goristan.

Bijî Kurdistanêdo serbixwi û demokratîk.

Bimro dijmino fek bi gonî.

***

SOZ BIDI ZÛRÎ MEKI

KOYO BERZ

Wextê di silasnayeyêdê Hz. Elî beno, çi kar o xirab û pîs esto se, no merdim keno.

Çi çî yo xirab û nêweş esto se, rayda ey ser o yo, rayda ey mîyan di ro.

Zîna keno, merdim kişeno, dizdey keno, vijyêno merdiman vernî û înan viran(sero) keno.

Rojê Hz. Èlî qerarê xo dano ki, nê dostê xo bîyaro ray û nê çîdê xirabîra fek bido verdayeni. Hz. Èlî dano piro sino nê dostê xo heti û ci rê vano:

-Dostê mi, ez ameya to ra recayê, bêrî(bê) na xirabey ra û nê kardê pîsî ra ti fek viradi. Nê karî ra çîyê to dest nêkewno. Merdimo ki xirabey û pîsey keno, kes ci ra hes nêkeno. Ti verî wina nêbî, se bî to.

Ti xo rê rayda Ellay di bî û zerarê to kesî nêristê(nêresaynê). Ez nêzana se bî to û çi çî ame to sere di ti kewtî na rayda xirabî. Ti zanê meşti merg esto, tengayey esta, cenet û cehnem esto, kes dest û lingan ra kewno. Kes tim wina nêmaneno, wexto ki kes bikewo, kes kêberî kesî ser o nîyakeno.

Berî xirabey ra fek viradi, rindey biki. Rindey biki ki, him na dinya di, him a dinya di, faydeyê ci to rê bibo û to qeza û belayan ra sitar kero.

Mêrdek vano:

-Dostê mi, bendê mi mekewi û mi ra fek viradi. Ez ne cenet û ne jî cahnimî şinasnana. Merg ra jî ez nêtersena. Mi rayîd nawo xo ver, ez do na ray birama. Çend mi dest ra bîro, ez do xirabey bikera.

Hz. Èlî vano:

- Qandê çiçî, sebebê ci çiçîyo?

Mêrdek vano:

- Qe, qandê çîyê jî nîyo, zerîya min a wazena, ez o jî kena.

Hz. Èlî, se keno nêkeno, nêşeno nê dostê xo, na naxirabey ra fek bido viradayeni û qiseyêda nêkerdeni, ci fek ra bigîro. Dostê ci sîya vano, sipe nêvano, sipe vano, sîya nêvano. Nêşeno na xirabey ra ney pey di açarno. Hz. Èlî fikiriyêno vano, ez do sere rayna bido jê ro, beno ki, ez ser kewa. Hz. Èlî ney rê vano:

-Madem ki ti na rayda xirabey ra fek nêviradanê û nîyabiryenê, ez do to rê çîna vaja, ti do ey rê mi rê soz bidê?

Mêrdek vano:

-Hele vaji o çî çiçîyo ez bizana, beno dana, beno nêdana.

Hz. Èlî vano:

- Ti do mi rê soz bidê, sond bûrê, qethîn û bîlla zûrî nêkerê, heme çî dûbira dûbir û bi camêrdeyda xo ya, raşt vajê. Ti wexto ki, kenê merdimê bikişê, yan jî to kişt bo jî, ti do mi rê raşt û raşt vajê.

Metersi, ez kesî rê nêvana û kesî pey nêhesnena.

Mêrdek dişmişî beno, xorê vano; «Mi fînê şana yo mîyan, ez raşt vaja do se bo». Ageyreno Hz. Èlî ser di û ci rê vano:

- No yo se no qeto, ez ney rê soz dana, sond wena ki, ez do zûrî nêkera û heme çî to rê raşt û raşt vaja. Seredê may û pîrde mi ser bo, Kuranî ser bo, genceyda mi ser bo, ez do to rê raştey vaja. Diha nînan girdêrî sond esto, ez bûra?

Hz. Èlî vano:

-Nê dezayê mi, ney girdêr sond çinîyo, Ella to ra razî bo, to ez nêşiknaya. Hz. Èlî tira xatir wazeno û dano piro şino. Keye di fikiriyêno û vano, eger o sozê xo tepêşo, zûrî nêkero se, mi o heme xirabey ra abirna. Wesarê ey newe kewt mi dest.

No mêrdek jî qelbdê xo di vano; Mi vatê qey Hz. Èlî zaf, bi aqil û zanawo. Hendê qirşê ney di aqil çinîyo û çîyê nêzano. O nêvano zûrî nêkerdeni ra çiçî da bivîjîyo. Ez xirabey a xo domkena, ser o jî heme çî raşt vana, o do mi rê se kero. Ez texmîn nêkena Hz. Èlî do bişo çîyo rind vejo.

Hz. Èlî dest bi pilanandê xo keno, roj bi roj, nê dostê xo paweno, dûrî ra dûrî temaşe jê keno û çimanê xo ey ser ra nîyabirneno. Sebebê ci no yo ki, ey bipawo, xirabeya ki o yo keno bikero, cayo ki o keno şiro bizano, beno ki ez ci razî bikera û ray ci ra bigîya. Ez do bipawa senî bikero, senî nêkero. Rojê no dostê ci xo keno hadre ki şiro jew merdimî bikişo. Xençerê xo keno xo ver o û keye ra vijyêno kewno ray. Bîlleheq bîllesebeb do şiro mêrdim bikişo, mexset xirabey bikero û qetil bo.

No wexto ki kewno ray, Hz. Èlî jî nano ney dimi. Xeylê wext ra pey Hz. Èlî xo resneno ney û ci ra pers keno:

-Dostê mi, to xo şideynayo wina, ècele, ècele tî yê hetê kotî ya şinê. To xençerê xo jî kerda xo ver, ceng-meng esto se, ma pîya şirê. Mêrdekî soz dabî, sond werdbî ki, zûrî nêkero, qandê coy raşt vano:

-Dostê mi, ez o kena şira filan merdimî bikişa.

Hz. Èlî dest erzeno ci doşî û vano:

-Dostê mi keç û qulê merdimî esto, gunayo, gunay to ey nîno se, wa qeçandê ey bîro. Ti ey bikişê, çiçî do to dest kewo. Dinya di hezaran a merdimî zey ney estê, kes jîna hes nêkeno û qilçixî gêno. Kes werzo nînan hemeni bikişo, emrê kesî qîmê ci nêkeno. Hadê ma şirê xo rê bigeyrê, wa hebe boya to abiyo.

Boya ci bena hera, hersê ci rawêreno. Winaya, no hesab a kiştenda filan kesî ra fek viradano.

Mîyabeyn ra hîrê-çihar rojî ravêrenê. No dostê Hz. Èlî çiwalê gêno keno şiro keyeyê ra çî bitiro, dizdey bikero. Tabiî Hz. Elî yo ney paweno. Wexto ki no çiwalî gêno û kewno ray şino. Hz. Elî jî

nano jê dimi. Xeylê wextra pey o reseno ci û ci rê vano:

-Oxirê to yê xeyrî bo dostê mi. Eskerîyê to dimi, to fetilnenê, tî yê wina ecele kenê. Ella zano girweyêdê to yo zaf muhîm esto.

Mêrdek vano:

-Willi girweyêdê min o muhîm çinîyo, mi waşt ki, şira keyê filan kesî kewa, çi altûn, pere û çi çîyê jê yo biqîmet esto se, bitira xo rê bera.

Hz. Èlî fina destê xo erzeno doşî da dostê xo û ci rê vano:

- Fek viradi dostê mi, ê çîyê ey bidi xatirdê qeç û quldê ey. Ey nika çi rezîley a o çî arê kerdo pêser, o pere resnayo pê û o keyê viraşto. Gunayo, ti şirê ê çîyê biqîmetî biyarê û çihar ra jew fîyata biroşê. Gunayê to cê nîno, wa qeçandê ey bîro. O şew û roj girweyayo, ey qeç û qûlê xo veyşan verda yo, şîyo çîyê keyî xo rê herîna yo. Ey bi seran a kom kerdo, ti do şirê rojê di vila kerê û berzê kuçan, zaf gunayo (gunewo), hadê pey di ageyri ma şirê xo rê hetê baxçan a doşbê, bigeyrê, xo rê rayîda çî mî bûrê û hawayê bigîrê.

Nê dano piro şinê baxçan mîyan ra geyrenê, dar-maran ser ra xo rê fîrîg û meywe çînenê wenê. Fina şeytan nê dostê Hz. Elî ci ra dûrî kewno û no jî no hesab a dizdey ra fek viradano.

Miyabeyn ra hendê mengê di mengî wext ravêreno. Labrê Hz. Elî kar û barê xo fek ti ra veradano, roj bi roj, ling bi ling, ney taqîb keno û cê paweno.

Rojê no dostê Hz. Èlî çinayo newe dano xo ra, lewanta saweno xo, boya weş a zey misk û embarî fînê xo ra dano û keye ra vijyeno şino.

Hz. Èlî fina lingan hewedano, ecele keno û lez şino xo resneno nê dostê xo û ci rê vano:

-Ooo oxir bo dostê mi, no çiçîyo ti bîyê zey filîntaya. Ca-ma yê di veyve, meyveyê esto, yan jî to xo rê jew dîya, tî yê kenê şirê biwazê, to xo xembilnayo, kerdo zey zamay a. Eger veyve esto mi jî xo di beri, eger tîyê şinê xo rê keyneki wazenê fina mi xo di beri, gorey èdet û tureyan ez to rê biwaza û şahîdey a to bikera.

No mêrdek sozê xo tepşeno û vano: -Perey, mi cayê di veyvekê da zaf xasek û ciwani dî. Zeriya mi a veyveki rê şî. Ez o kena şira zor a a veyveki virari kewo. Kesê ci jî keyê di çinîyo, a tenîyaya keye di.

Hz. Èlî vano:

- Zaf eybo dostê mi, zaf. A veyvi namûs û şerefê ja ê wayîrandê ja wo. Merdim o camêrd çimê xo nêverdano namûs û şerefdê şarî. Herûnda a veyvi di waya to bo, cinîya to bo, ti tehamûl kenê û razî benê ki, şar jî razî bo. Merdim o zey to camêrd û zengîn senî şiro çim verdo namûsdê şarî û zor a dest berzo veyv da şarî. Ti çîyê do wina bikerê, meşti, ti do çi rîya bivijîyê milleti mîyan û çi rîya bewnî ridê dost anbazan ra. Senî rî yê to gêno, ti bîrê dost û enbazandê xo heti roşê. Kamcî rîya ti do bewnî may û pîrdê xo ra, way û biraydê xo ra, deza û dedkeynandê xo ra. Nêbo, nêbo ti çîyê do wina bikerê. Ti zanê, qandê namûsî millet a ma însanan rezîl û kepaze kena. Tî çîyê do wina bikerê, milleti mîyan di qîmet û şerefê to do bîro diperey û to kotî ra ravêrê qeçekî do to bihuwê û to sî kerê.

Çîyê do wina wa kes pê nêhesîyo, hadê rew ma pey di ageyrê û şirê qahwexane, hetanî ki kesî ma tîyanan di nêdîyê.

Nê danê piro şinê qahwexane, qahweyêdê xo şimenê, wija ra jî danê piro şinê rezan mîyan. No hesab a no dostê Hz. Èlî a veyverî ra jî fek viradano, xo xirabey û zîna kerdeni ra zî fek verdano dest reyneno. Roj bi roj, séet bi séet, gam bi gam Hz. Èlî ney taqîb keno û paweno. Mexsedê Hz. Elî no yo ki wexto ki no keno şiro xirabê yan jî çîyê bikero vernîya ci bigîro û nêverdo. Wexto ki no raşt çîyan Hz. Èlî rê vano, karê Hz. Èlî diha beno hêsan û rihet. Xeyrdê raşt vateni û zûrî nêkerdeni, Hz. Èlî vernîya çîyan ci ra gêno. Goreyo ki zaf xirabey kerdeni ra hes keno û xirabey keno, winî zûrî kerdenî ra hes nêkeno û sozo ki dano ey tepşeno.

No hesab a, no babet a şeş mengan mîyan di, no daostê Hz. Èlî beno zey milîyaketan, zey verîya û heme çîyo xirab û xirabey kerdeni ra fek viradano.

No merdim o zalim û xirab beno zey melekîya.

Eya tepey a no merdim ne winêno namûsdê kesî ra, ne çim verdano mal û milkdêş arî, ne merdim kişeno û ne jî dizdey keno. Zey riwenîya xirabey ra beno pak. Welhasil sebebê heme çî, zûrî kerdişo.

Hz. Èlî fikiriyêno vano, Wa heme bizanê ki kes zûrî nêkero, kes eno raya raşti bivîno û rati kewo. Verê coy mi se kerd nêkerd, miş neşa dostê xo nê rayandê xiraban ra abirna û bîyara rayda raşti ser. Wexto ki dostê mi soz da û zûrî nêkerdî, bi xo rayda xirabi ra vijîya û kewt rayda rati ser. Wexto ki, kes zûrî nêkero, dêmek kes nêşêno xirabey jî bikero. Kes bi zûran a xirabey keno, dost û enbazanê xo xapeyneno.

Zûrî benê sebebê heme çî.

DÉ HELA

Dê hela rayê soresê ma ra.
Zê pêşmerge damyê pêro.
Emrê miletê xo ra

Koyê Kurdistanî zof berz o.
Dismen rê sarê dez o.
Zalim ma rê ferman veto.
Na hona ma rê ne bes o.

Miletê ma dest da zumîn.
Dismenî va kê le min.
Pirodê birayêm pirodê qevîn.
Ebê çekê xo nevîn.

Dê hela rayê azadîyê ma ra.
Zê camêrdo damyê pêro.
Sew a Welatê xo ra.
Zê pêmerge damyê pêro.
Sew a xelasbîyayênî miletê
xo ra.

Hemedê Mamêkiz

www.arsivakurd.org

Awrûpa ra çend xeberê protestoy

Dewleta faşîsti, Newroza em serên di qetlîyamî viraştî. Kurdê ki Awrûpa di bî, senî ki jîni enê qetlîyamê dewleta faşîsti federasyoni û bi namebê partiyandê Swêdî zî, temsîlcîyanê partîyan, cîya, cîya qalî kerdî. Jîni qalîkerdişdê xwi di

eşnawitî, Kurdan welatandê Awrûpa di protestoy û mitîngî viraştî. Hama, hama heme şeherandê Awrûpa di konsolosxanê Tirkan û broyê teyarandê jîni hamey xirabekerdiş.

Kurdê ki swêd di bî, jîni zî senî enê qetlîyamê dewleta faşîsti eşnawitî, hama cadi protestoy viraştî. Yew gûrûba paştîdayoxandê PKK î, vist bi broyandê teyerandê Tirkan ser, camê broyan şikitî û tira dim zî, vist bi konsolosdê Tirkan ser camê pencerandê konsolosxanî şikitî û konsolosxane xiraba kerd.

Federasyona komelandê Kurdistanî Swêd di, 24.3.1992 di semedo ki qetlîyamanê dewleta faşîsti protesto biko, ja zî yew mitîngi viraşti. Mitîng di nizdîka 250 ten kom bibi pêser. Mitîng di serokê paştîdayişê xwi kurdan nawit û qetliyamê dewleta faşîsta Tirkiya, ricim kerdî. Mitîngi, Sergelstorg ra dest bi rayîd şîyayîşî kerd û şî bi hetanî konsolosxanedê Tirkîya heti. Kurdan bi visteşdê solaxanan reydi qetliyamê dewleta faşîsti protesto kerd. Mitîngi konsolosdê Tirkan heti, bi vindertişdê hurmet nawitişdê şehîdan dim ra marşê Kurdan «Ey Reqîb» hame wendiş. Wendişdê Ey Reqîbî dim ra insano ki mitîng di bî, jîni rana solaxanê vistî û tira dim hedî, hedî mitîngi vila bî herkes şi bi keyandê xwi

Stockholm 24.03.1992

Mihemed Himbêlij

BANG "ÇAĞRI"

Wendoxê ercîyayey!

Ma wazenê pelanê(sayîfa) Berbangi başê Dimilî, zêde bikê. Eger şima wazenê rojê aver lehçê Dimlî raşt û têkûz bêro nûştiş se, nûştanê xwi ma rê berşawênê

REDEKSÎYON

www.arsivakurdi.org

SERÎLÊDANA JI BO BEŞA TERCÜMANIYA KURDÎ

Dem û roja paşîn ya serîlêdana beşa tercûmaniya kurdî li Unîversîta Uppsalayê di 15.05.1992 an de ye.

Azmûna (îmtîhan) bi nivîskî di roja şemî 30.05.1992 an di saet 16.00-21.00 an de li Polacksbacken li bajare Uppsala ye.

Kesên ku daxwaz dikin serîlêdana beşa tercûmaniya kurdî bikin, dibê di wexta xwe de daxwaziya serîlêdana xwe ji vê navnîşana ku li jêr hatiye nivîsandin re biîne! Institution för afro-asiatiska språk

Box 513

751 20 Uppsala tel.018-181090

Herweha hun dikarin ji bo agehdariyên fireh li gel sazgehên jêrîn peywendî deynin.

Enstituta Tercûmanî û Wergerandinê li Zanîngeha stockholmê

Tel: 08-16 20 00

Federasyona Komelên Kurdistanê li swêdê

Tel: 08-652 85 85

Şoreş Zîrek
Berpirsiyarê Komîta Perwerdekarî ya Federasyonê

بەشی وەڕگێرانی کوردی لە زانکۆی ئوپسالا

کات و ڕۆژی سەرلێدانی بەشی کوردی «وەرگێڕان» لە زانکۆی ئوپسالا ١٥/٥/١٩٩٢.

کاتی تاقیکردنەوە بە نووسین، کاتژمێر ٤ ی پاش نیوەڕۆ تا ٩ ی پاش نیوەڕۆ، ڕۆژی ٣٠/٥/١٩٩٢.

هەر کەسێک بخوازێت سەردانی بەشی وەرگێڕانی کوردی بکات، دەبێت بەر لە کاتی دیاریکراو پێوەندی لەگەڵ ئەم ناونیشانە بگرێت:

Institutio för afro-asiatiska språk
Box 513
751 20 UPPSALA
Tel: 018-18 10 90

هەروەها دەتوانن بۆ زیاتر ئاگاداربوون لەگەڵ ئەم دەزگایانە پەیوەندی بگرن:

ئامۆژگای وەرگێڕان لە زانکۆی ستۆکهۆڵم

Tel: 08-16 20 00

فیدراسیۆی کۆمەڵە کوردستانییەکان لە سوید

Tel: 652 685 85

شۆڕش زیرەک

بەرپرسیاری کۆمیتەی پەروەردەکردن

www.arsivakurdi.org

Premiär

Kvälls öppet

RESTAURANG

Västergök

Holländarg. 2 (1tr. upp i Kungshallen)
Tel. 08- 11 96 36 BORDBEST: 11 96 87

INTERNATIONAL

ÖPPET ALLA DAGER MÅN - FRE - 11 - 01 LÖR 12 - 01 SÖN 12 - 01

VI HAR INTERNATIONELLT KÖK
MED FRANK - ITALIENSK - KURDISK
TURKISK. GREKISKA MAT ALLA DAGER !!!

LEVANDE MUSIK TIS. ONS - TORS
MED MAGDANS 2000 - 0100

* MÅN ------ Öppet som vanligt
* TIS - ONS -------- Orientalisk musik med magdans -------
* TORS ---- Grekisk musik med magdans
* FRE - LÖR ---- Samma drag som vanligt med gästande D.J -------
* SÖN ------ Happenings med magdans -----

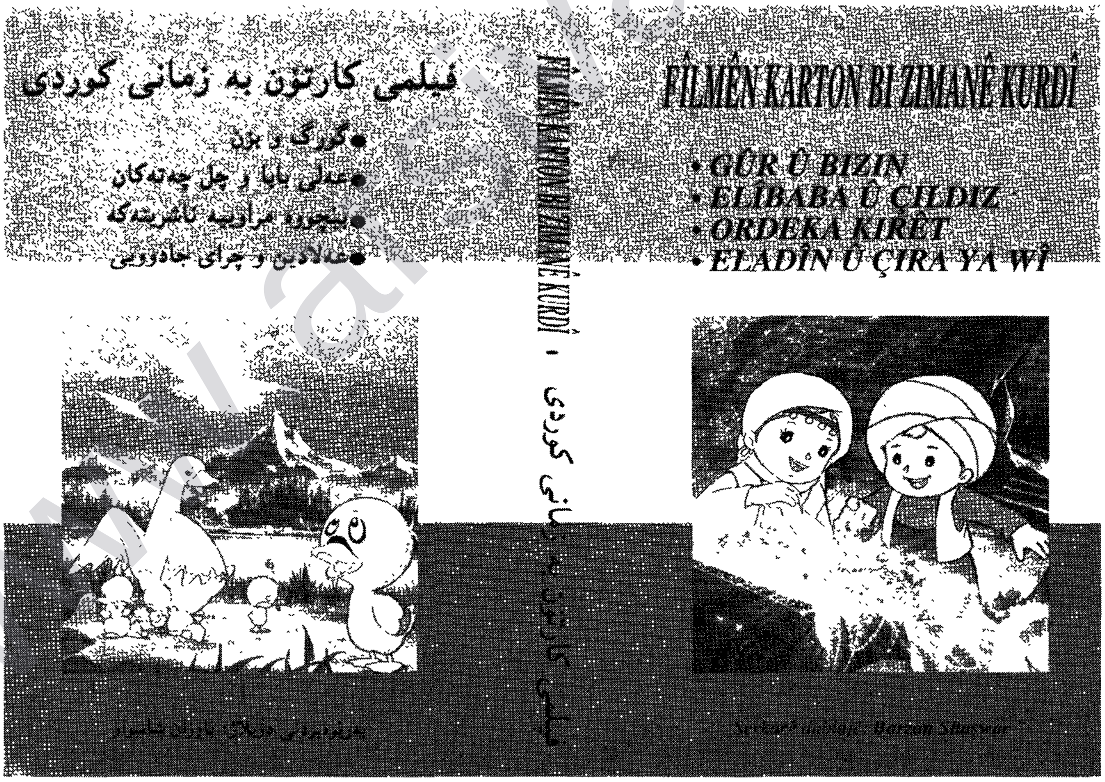

Navnîşana Xwestinê:
Komela Kurd li Spånga
Box: 41 18, 163 04 Spånga Tel. 08 - 761 51 22

www.arsivakurdi.org

- نێرگس بووکی کوردستان -

فیلمێکی کوردی «٣٥»ملیمیە، بیرۆکەی چیرۆکەکە محمەد مەکی عەبدوڵا ئامادەی کردووە و جعفر عەلی دەرهێناوە. ٢٤ ئەکتەری پلەی یەک، ١٥٧ ئەکتەری پلەی دووهەم و ...٣٠ کۆمبارس تێیدا بەشداریان کردووە.

وێنەکانی، لە سلێمانی، رەواندوز، بێخاڵ و دەربەندیخان گیراوە.

ئامادەکردنی فیلمەکە ١.٢ ملیۆن دیناری تێچووە.

ئامادەکردن و دەرهێنانی

نزیکەی دوو ساڵی خایاندووە و ئەوین بیرۆکەی سەرەکییە لە فیلمەکەدا.

www.arsivakurd.org

باشترین و هەرزانترین فرۆکە بۆ ئێران

بە:

ئاژانسی پارس ئیکسپرێس

بۆ بە دەستهێنانی بلیتی هەرزانی فرۆکە بۆ تورکیا، سوریا، لوبنان، ئەمریکا، کەنەدا و هەر شوێنێکی دیکەی جیهان دەتوانن لەگەڵ ئێمە پێوەندی بگرن:

Pars Express
Resebyrå
Frejgatan 49
113 49 Stockholm
Tel. 08- 34 38 42

مزگێنی

بەرگدرووی (لاوێن) لە رۆژی ١٩٩٢/٣/٢٥ لە سوێد (شاری لینشۆپینگ) دەکرێتەوە.

بۆ یەکەمین جار لە ئەورووپادا، هاوولاتیانی کورد دەتوانن لە بووتی کارگایەکی درووتنی جلی کوردی بەرهەم وەرگرن. بەم جۆرە هاوولاتیانی کورد لە ئەورووپا، دەتوانن ئەوپەری کەڵک لە ئیمکاناتی بەرگدرووی (لاوێن) وەرگرن.

بەرگدرووی (لاوێن) بەڵێن دەدات کە بە درووتنی جوانترین و باشترین مۆدێلە جۆراوجۆرەکانی کوردستانی چوارپارچە کراومان، ئەوپەری خزمەت بە زۆرتر بووژاندەوەی کولتووری کوردەوارمان لە دەرەوەی وڵات بکات.

بۆ وەدەستهێنانی ئاگاداری زۆرتر دەگەڵ ئەو ژمارە تەلەفۆن و ئادرێسەی خوارەوە پێوەندی:

بە پێی ئەو خاڵانەی خوارەوە، ئەندازەکانمان بۆ رەوانە بکەن:

بۆ پیاوان	بۆ ژنان (کراسی موکریانی):	ئەندازەی کراسی سنەیی:
١- پانایی شان	١- ئەندازەی بەژن لەسەر شانەوە تا قوڵایی کەمەر.	١- درێژی لەسەر شانەوە تا بەری پێ
٢-دەوری سینگ	٢- درێژی داوێن	٢- دەوری سینگ
٣- دەوری باسک	٣- پانایی شان	٣- درێژی باسک (بە سۆزانییەوە یان بێ سۆزانی)
٤- دەوری یەخە	٤- دەوری سینگ	٤- دەوری یەخە (یەخە کوردی یان هی تر)
٥- دەوری کەمەر	٥- درێژی باسک	٥- پانایی شان
٦- ئەندازەی دەرلینگ		

نرخی درونی (بە کرۆنی سوێدی)

پیاوان و منداڵان (٥ تا ١٠ساڵە)

رانگ و چۆغە	١٥٠-٣٠٠
رانک و چۆغەی بوزوو	٢٠٠-٤٠٠
کەوا و پانتۆڵ	٢٠٠-٣٥٠
پانتۆڵ	٥٠-١٠٠

Lavens Sykläder
Kettilsgatan 2A, NB
581 21 Linköping
Sweden
Tel. 013 - 123159

Öppettider:
Måndag - Fredag 9-18
Lördag 10-14

ژنان و کیژان (٥ تا ١٠ ساڵە)

کراسی موکریانی	٨٠ - ١٥٠
کراسی سنەیی	١٠٠ - ٢٠٠
کراسی گەرمیان- دەستووری هەولێر	١٥٠ - ٣٥٠
پولەکەداری سنەیی	١٥٠ - ٣٠٠
پولەکەداری موکریانی	١٨٠ - ٣٥٠
کەوا	٨٠ - ١٥٠
ئاواڵ کراس	٣٠ - ٥٠
دەسماڵ	٢٠ - ٣٠

www.arsivakurdi.org

بەرهەمی نوێ

«بەربانگ» ئەم بەرهەمە نوێیانەی پێگەیشتووە:

*EXIL: کۆمەڵە شیعرێکی «فەرهاد پیربال»ە، بە ١٦٣ لاپەڕەی قەوارە ناوەندی، لە لایەن ئەنستیتووی کورد، لە پاریس چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

* فرمێسک و خەبات: چیرۆکێکی درێژی، «سیامەندی شێخ ئاغایی» یە، لە بەرگێکی قەوارە ناوەندیدا، لە لایەن بنکەی چاپەمەنی «ئاپێک»ەوە، لە ستۆکهۆڵم چاپ و بڵاوکراوەتەوە. ٢٧٤ل.

*منالی ناو خوێن و ئاگر: کۆمەڵە هۆنراوەیەکی نوێی «سلیمان قاسمیانی» یە، بە ٥٤ لاپەڕەی ناوەندی، لە لایەن ئینتشاراتی کانوونی یارمەتی بۆ کوردستان-کۆڵن، چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

*کورتە مێژووی کورد و کوردستان: پەرتووکی خوێندنگەیە بۆ خوێندکارانی سەرەتایی و ناوەندی لە دەرەوەی کوردستان. لە لایەن «ئاسۆ گەرمیانی» و «ئامەد تیگریس»ەوە ئامادەکراوە و بنکەی چاپەمەنی «ئاپێک» چاپی کردووە و دەزگای خوێندنی بیانیان بۆ بابەتی فێرکردن، یارمەتی لە چاپدان و بڵاوکردنەوەی داوە. ٩٧ل.

* «مستەفا بارزانی لە نێوان ئەفسانە و راستی»دا: کورتە وەڵامێکی (خالید خالید کۆچی)یە لەسەر کتێبەکەی (فازیل ئەلبەراک). لە لایەن بنکەی چاپەمەنی «ئاپێک»ەوە، لە ستۆکهۆڵم چاپ و بڵاوکراوەتەوە. ل٥١.

*«List og tar»: «فرمێسک و هونەر»ی مامۆستا «گۆران»ە، Jön Fra Pälmholti لە سویدییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی ئیسلاندی.

*مام ڕێوی: بەشی دووهەمی کۆمەڵە چیرۆکێکی تایبەتە بە منالان، بە شێوەی هۆنراوە «پەشێو مەریوانی» ئامادەیکردووە و بنکەی سارا بۆ چاپکردن، بڵاویکردۆتەوە. ل٣٧.

*«وان. ژمارە ١ »: گۆڤاری یەکێتیی نووسەرانی کوردە لە سوید و لە بەرگێکی جوان و قەشەنگی قەوارە گەورەدا، لەسەر ئەرکی نووسەران چاپ و بڵاوکراوەتەوە. «وان» گۆڤارێکی وەرزییە، بە زاراوەکانی کرمانجی سەرو، کرمانجی خواروو و دملی دەردەچێت. رووپەلەکانی تەرخانە بۆ بابەتی رۆشنبیری و ئەدەبی.

*«یەککگرتن»، یەککگرتن بە کۆمەڵێ وتاری تیۆری و رۆشنبیری و ئەدەبی، ژمارە چواردەی رازانۆتەوە، ئەم ژمارەیە ١٥١ رووپەلە و بە شێوەیەکی جوان و رێکوپێک دەرهێنراوە و بنکەی یەککگرتن بڵاویکردۆتەوە.

*«پەیڤ»: گۆڤارێکی وەرزیی رۆشنبیریی گشتییە، لە لایەن مەڵبەندی رۆشنبیریی کورد-لەندەن، چاپ و بڵاودەکرێتەوە، لەم ژمارەیەی دا بێجگە لە گەلێ بابەتی رۆشنبیری، بابەتی ئەدەبی و لێکۆڵینەوە بەرچاودەکەوەن. ل. ١٠٠.

*«رابوون. ژمارە ٣»: گۆڤارێکی کولتووریی گشتییە، بە دەرهێنانێکی هونەری و لە بەرگێکی قەشەنگدا چاپ و بڵاوکراوەتەوە. ١١٩ل.

*«پەرەنگ ژمارە ٦»: گۆڤارێکی رۆشنبیریی سیاسییە، لە ئەڵەمانیا چاپ و بڵاودەکرێتەوە. ٦٠ل.

*«خەرمانە ژمارە ٤»: گۆڤارێکی وەرزیی ئەدەبی رۆشنبیرییە، لاپەرەکانی تەرخانە بۆ لێکۆڵینەوە و بابەتی رۆشنبیریی و ئەدەبی، لە لایەن بنکەی خەرمانە»وە چاپ و بڵاودەکرێتەوە. ٥٩ل.

*«پێشەنگ»: گۆڤارێکی رامیاری و رۆشنبیرییە، راگەیاندنی ناوەندی پارتی گەلی دیموکراتی کوردستان دەری دەکات. ژمارە٢١، ساڵی نۆیەم. ٥٨ل.

*«هەنگاو»: گۆڤارێکی گشتییە، لەلایەن «ماڵی کورد»ەوە لە دانمارک سەرپەرشتی لە چاپدان و بڵاوکردنەوەی دەکرێت. بە هەردوو زاراوەی کرمانجی سەرو و خوارو دەردەچێت. ژمارە ١، ٢٤ل.

*«بارزان»: رۆژنامەیەکی گشتییە، لە ئەمەریکا دەردەچێت. تایبەتە بەدەنگوباس و بابەتی تری هەمەجۆر.

لەگەڵ سوپاسماندا بۆ نووسەرانی ئەو بەرهەمانە.

www.arsivakurdi.org

Mihraban میهربان

کۆمەڵێکی ئافرەتان لە ١٩٩١/١٢/٥ لەبەشی ڕۆژهەلاتی ئەڵمانی لە ئافرەتانی بێگانە و ئەڵمان پێکهات. ئافرەتانی هەمە جۆرە و بیروباوەر و ئایینی و نەتەوەتیشی تێدا دەکەن.

* دەستەی بەرێوەبەرایەتی لە پێنج کەس پێکهاتووە سێی بێگانە و دوو ئافرەتی ئەڵمان، بێگانەکان یەکیان کوردە و یەکێک عەرەب و یەکێکیش ڤیتنامییە.

* پرۆگرامی ئەو کۆمەڵە- یارمەتیدانی ئافرەتانە بۆ:

- یارمەتیدانیان لە کارکردن.
- دۆزینەوەی خانو کە بە حەوارەیی تێیدا بژین.
- ئاسانکردنی چوونەبەر خوێندن.
- یارمەتیدانیان بۆ بەدەستهێنانی بلیتی پەنابەری و جێنشینی لای کاربەدەستان و پۆلیس.

* هەروەها بەسەرکردنەوەی کاروباری کۆمەڵایەتی و ئابووری ئافرەت و خێزان و ساوار دایکیەتی.

* ئەو کۆمەڵە ئامادەیە لەگەڵ هەموو کۆمەڵە ئافرەتەکانی ئەو وڵاتە هاوکاری بکا ئەگەر پەیڕەو و پرۆگرامی ئەو کۆمەڵە بە ڕاست و پەسەند بزانێ.

بۆ ئەوەی هاوکاری لەگەڵ ئەو کۆمەڵەدا بکەن، تکایە لەگەڵ ئەو دوو کەسانە و بەو ناونیشانانە پەیوەندی بکەن:

د. سامیە چاوشلی
F. Ebert - str. 10
Leipzig 0- 70 10
Deutschland

Benigna Carstens
christian str. 25
Leipzig 0- 70 10
Deutschland

ڕۆژژمێری کوردستان ١٣٧١

کۆمیتەی هەرێمی چوارەمی باشووری سوێد، سەر بە فیدراسیۆن، ڕۆژمێرێکی زۆر قەشەنگی گیرفانی بۆ ساڵی ١٣٧١ی هەتاوی ئامادە کردووە. لەو ڕۆژمێرەدا زووربەی ڕووداو و کارەساتەکانی کوردستان نووسراون و ١٤ وێنەی کەسایەتییە سیاسی و هونەرییەکانی تیایدا هەیە. ڕۆژمێرەکە بە جوانی ڕازاوەتەوە.

نرخی ئەو ڕۆژمێرە ١٠ کرۆنی سوێدییە.

بۆ کڕینی پێوەندی لەگەڵ ئەو ئادرێسەی خوارەوە بگرن:

Knektg. 11
58265 Linköping

ئاگاداری

کۆمەڵەی هونەرمەندانی کورد لە سوید، لە ڕۆژی ١٩٩٢/١/١٢ دا، کۆنگرەی دووەمی خۆی بەست. لە کۆنگرەدا پێڕەو و پرۆگرامی کۆمەڵە پەسەندکرا و کۆمیتەی کارگێڕ هەڵبژێردرا.

کۆمیتەی کارگێڕ لە یەکەم کۆبوونەوەی خۆیدا بڕیاری دا، داوا لە هەموو هونەرمەند و هونەردۆستان بکات، کە هەر یەکێک بە پێی خواست و لێهاتوویی خۆی لەو بوارەی کاری تێدا دەکات، پێوەندی بە کۆمەڵەی هونەرمەندانەوە بکات.

کۆمەڵەی هونەرمەندانی کورد- سوید
Kurdiska Konstnär föreningen
c/o Kurdiska Riksförbundet
Box 490 90
100 28 STOCkholm

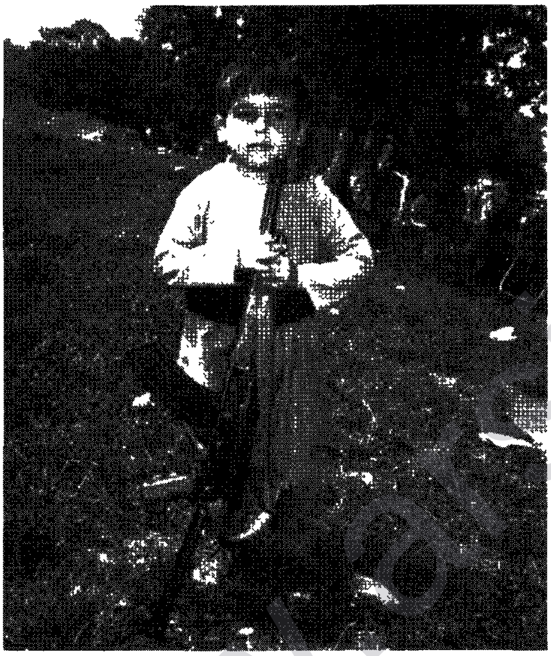

هەواڵێک لە شاری سلێمانییەوە

کاتێک منداڵێک گوێی لە ٣ کەس دەبێت بە زمانی عەرەبی قسەدەکەن و دەچنە ناو کۆشکە ڕووخاوەکەی بارەگای ئەمنی جارانەوە، یەکسەر پێوەندی دەکات بە بارەگای پێشمەرگەوە و ئاگاداریان دەکات. ئەوانیش بە گورجی لەو کەسانەوە دەکۆڵنەوە، پاشان دەردەکەوێ کە هەرسێکیان موخابەراتی عێراقین و بەکاری سیخوری هاتوونەتە ناو شاری سلێمانییەوە.

ئەمە ئەوە دەگەیەنێ لە ئێستادا خەڵکی کوردستان، تەنانەت منداڵێتیش، زیاتر لە هەموو کاتێک هەست بە ئەرکی سەرشانی خۆیان دەکەن.

www.arsivakurdi.org

لەگەڵ هونەرمەندی کورد
مامۆستا
«محەمەد حەمەسەعید حەسەن» دا

لە ماوەی سەردانم بۆ کوردستان لە کۆتایی ساڵی ١٩٩١دا توانیم چاوم بە هونەرمەندی کورد مامۆستا محەمەد حەمەسەعید حەسەن بکەوێت و لەم چاوپێکەوتنەدا توانیمان هەندێ زانیاری وەربگرین دەربارەی هونەرمەندی ناوبراو:

ناوی (محەمەد حەمەسەعید حەسەن)ە.

- ساڵی ١٩٣٨ لە شاری هەڵەبجەی شەهید لە دایک بووە.

ئێستا لە شاری سلێمانی دەژی. پلەی خوێندنی دیپلۆمی لە پەیمانگای هونەرەجوانەکانی بەغدا لە ساڵی ١٩٦٠دا وەرگرت.

مامۆستای ناوبراو بە گەڵێ کاری هونەری جوان هەستاوە لەناو عێراق و دەرەوەیدا، بەڵام رۆژنامەنووسە عەرەبەکان لە رۆژنامەکانیاندا بە داخەوە بە ناوی هونەرمەندێکی عەرەبەوە باسی کارە هونەرییەکانیان کردووە.

ئەوەی شایەنی باسە ئەم هونەرمەندە خاوەنی بچووکترین پارچەی گڵێنە لە جیهاندا. هونەرمەند بە کاری (سیرامیک) خەریکە، کە بچووکترین گۆزەڵەیە کە لەسەر نوکی دەنکە شقارتەیەک داینراوە کە

بە بچووکترین کاری سیرامیک دەژمێردرێ لە جیهاندا. گرنگی ئەم کارە ئەوەیە کە ئەم گۆزە بچووکە دەبێ بە (زەرەبین) سەیربکرێت و ناوەکەی لە پێنج رەنگ پێکهاتووە. لە شێوەی هەندەسی و رەنگەکانیدا، هیچ جۆرە جیاوازییەکی نییە لەگەڵ ئەو گۆزانەی کە یەک لە دوای یەک گەورەتر دروستی کردووە و زۆربەی رۆژنامەگەری عەرەبی و جیهانی زۆر بایەخیان بەم کارە هونەرییە داوە.

- لە ساڵانی (٧١. ٧٢. ٧٣. ٧٩. ٨٥. ٨٧. ٩١)دا بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی سلێمانی کردووە.
- لە ساڵی ١٩٧٤دا لە ڤستڤاڵی یەکەمی هونەری کوردی، لە بەغدا بەشداری کردووە.
- لە ساڵی ١٩٨٦ لەگەڵ پێشانگای هەموو هونەرمەندانی کوردستانی، لە هەولێردا بەشداری کردووە.

- لە ساڵانی ١٩٨٨/١٩٨٩/١٩٩٠دا بەشداری لە ڤستڤاڵی جیهانی وردەکاری لە مونتلیمار- فەرەنسا کردووە.
- دروستکەری بچووکترین پارچەی (گڵێنە) لە جیهاندا.
- لە ساڵی ١٩٨٧دا پێشانگایەکی تایبەتی لە هۆڵی ڕەواق لە بەغدا ساز کردووە.
- هونەرمەند ئەندامی یەکێتیی هونەرمەندانی کوردستانە و ئەندامی یانەی وردەکاری فەرەنسایە لە پاریس.

هونەرمەند، لەو چاوپێکەوتنانەدا کە لە رۆژنامە و گۆڤارەکاندا لەگەڵی کراوە، دەربارەی کارەکانی و سەرهەڵدانی ئەم بوارە نوێیە لە هونەری شێوەکاریی کوردیدا، دەڵێت:

لە بارەی بەرهەمەکانییەوە: «ئەو بەرهەمە ووردانە بۆ یەکەم جار خولیایەک بوو. دواتر کە زانیم ڤیستیڤاڵی تایبەت بۆ ئیشی ووردەکاری هەیە، هەوڵمدا و پاش کۆششێکی زۆر گەیشتمە ئەنجامدانی ئەم قەوارەیە کە یەک ملیمێترە».

ئەم بەرهەمەی بچوکترین کارە لە جیهاندا.

لە بارەی هونەری گۆزەگەری کوردییەوە: «گەرچی ئەم هونەرە لە دێر زەمانەوە، بە خەڵکی ئاشنابووە و کورد لە ناوماڵدا بە شێوەیەکی ساکار و بە زۆری بەکاریهێناوە، بەڵام ئەمڕۆ بەکارهێنانەکەی بە جۆرێکی ترە و خەڵکی بە مەبەستی «جوانی» بەکاریدێنن. ئێستا شێوەی دروستکردنی پەرەیسەندووە و هونەرمەندانی ئەم بوارە کەمن».

لە بارەی گیروگرفتی هونەرمەندانی ئەم بوارەوە دەڵێت: «نەبوونی کەرەسە و شمەکی پێویستی ئەم هونەرە، وەک شووشە و ئامێرەکانی تر و ئەو گڵەی بەکاردەبرێت، هونەرمەندی ئەم بوارە ناچارە تەواوی کەرەسەکانی بۆ خۆی ئامادەبکات، یا لە دەرەوە بیان هێنێت».

ئەوەی شایانی باسە، چ رۆژنامە و گۆڤارەکانی نێوخۆی عێراق، چ رۆژنامە و گۆڤارە بیانییەکان لە دەرەوە، گرنگی تایبەتیان بە بەم هونەرمەندە داوە و کارەکانی بە ڕووداوێکی تایبەت و هەنگاوێکی پێشکەوتوو دادەنرێت، لە بواری هونەری ووردەکاریدا.

ئامادەکردنی
نەژادسەرگەن

www.arsivakurdi.org

لاینکەوە، لە لایەکی ترەوە، من نەمدەزانی کە رێکخراوێکی سوێدی ئەوتۆ هەیە کە مافی منداڵان دەپارێزێت و خەبات بۆ رزگارکردنیان دەکات R'dda Barnen بەڵام من ئەوەم لەو رێکخراوەیە بیست کە کۆنفرانسێکیان بۆ کێشەی کورد ئامادە کردووە و ئەنجامداوە، هەڵبەتە لە رۆژانی ١٥.١٦.١٧ی مانگی مارسی ١٩٩١ لە ستۆکهۆڵم. من بیرم بۆ ئەوە چوو ئەگەر رێکخراوێک بتوانێ کۆنفرانسێکی وا پێکبهێنێت، بێگومان دەشتوانێت هەوڵی پێشکەشکردنی «هەڵەبجە»ش بدات لە سوێد. من ئەم پێشنیارم کرد و ئەوانیش زۆر بە گەرمییەوە پێشوازییان، هەم لە خۆم و هەم سیمفۆنییەکەم کرد.

سەرەڕای ئەم هەموو باسانەش، هەموو دەزانن کە سیمفۆنیایەک بە ناوی (هەڵەبجە) لەدایک بووە و (ئیقبالی حاجی) دروستی کردووە وسەرەڕای ئەوەش هەموو دەزانین، کە تائێستا چەندین کۆنسێرتم لە ئەورووپادا پێشکەش کردووە. من ناتوانم بچمە لای یەک بە یەکی لایەنە سیاسییەکان و داوای یارمەتی و پشتگیرییان لێبکەم، ئەوان خۆیان هەموو باش دەزانن، نەک تەنها منم کە کاری وا دەکەم، بەڵکو گەلێک هونەرمەندی تریش هەن، کە دینامیزمی هونەری کوردیان لە باردا هەیە. هەڵبەتە ئەو هونەرمەندانە پشتگیریان دەوێت و بێجگە لەوەش ئەو هونەرمەندانە ئازادییان دەوێت، ئازادیەکی هونەرییان دەوێت. ئەوانە ناتوانن بکەونە ناو سنووری رێکخراوێکەوە. هاورێیانی رێکخراوەکان پێویستە کاری هونەری ئەو هونەرمەندانە بە خەباتی سیاسی ببینن. ئەو هونەرمەندانە ناخوازن هونەری بۆرژوازی پێشکەش بکەن. ئەگەریش بیانەوێ ئەوا ناتوانێ، هونەری بورژوازی زۆر زۆر پێشکەوتووە ئێمە پێی ناگەین. کورد کە لە کوردستانەوە هاتووە ناتوانێت بۆ نموونە: «رۆک موزیک» کاربکات. ئەو مەسەلەیە گرێدراوی مەسەلەی پێشکەوتنی قۆناغی کۆمەڵگەمانە و ئێمە زۆرمان ماوە، بەڵام هەرچی مەسەلەی موزیکی زانستییە و خوێندنی موزیکی زانستییە، گرێدراوی قۆناغی کۆمەڵایەتی نییە. مرۆڤ دەتوانێت کە بەشێوەیەکی زانستی موزیکی خۆی پێشکەش بە جیهان بکات، بەڵام ئەگەر بمانەوێت کە «پۆپ موزیک» یان «رۆک موزیک» پێشکەش بکەین، بە بڕوای من بە سەد ساڵیش ناگەینە رۆکی ئەورووپایی و بێجگە لەوەش زەمینەی کۆمەڵایەتی هۆش و خەیاڵی ئێمەش بۆ کاری وا نەکراوە، ئامادەش نیە قەبوڵی بکات.

لەبەر ئەوەی کە هەموو شتێک بە هۆی زانستەوە بەرێوە دەچێت، کە موزیکیش شتێکە لەو شتانە. لێرەدا لە ئەورووپا، لە پاش رێنیسانسەوە بایەخ و نرخێکی گەورەیان بۆ موزیکی زانستی داناوە و بە شێوەیەکی گشتی رێز و بایەخدان بۆ هەر شتێک هەیە لێرەدا و موزیکیش بەشێکە لەو چالاکییە مرۆڤایەتییە، بۆیە من ناچارم بۆ کارەکانم روو لە «ئەورووپایی»یەکان بنێم.

*** ئەو چالاکیە موزیکییە کوردییانەی کە لە ئەورووپا هەن، چۆن دەنرخێنێت؟**

– موزیکی کوردی لە چەند بواردا خۆی دەنوێنێ. یەکێک لە بەناوبانگترین و یەکێک لە چالاکترینی بوارەکان، موزیکی کلاسیکی کوردییە، واتە «فۆلکلۆرێک». ئەم بوارەش خۆی لە خۆیدا لە دوو بەش پێکدێت، کە یەکەمیان ئەو بەشەیە کە زۆر کۆنە و بە ئامێری کۆنیش خۆی دەنوێنێ، وەکو «بلوێر» و «زورنا» و «ساز» و «دەهۆڵ» و هتد.

بەشی دووەمیان ئەو بەشەیە کە بە هۆی هەندێک ئامێری مۆدێرنەوە خۆی دەنوێنێ.

چالاکییەکان لە باری کۆمەڵایەتییەوە باش بوون. هەندێک لە گۆرانیبێژەکانمان بەپێی توانای خۆیان هەوڵ و تەقەلایان داوە و دەشیدەن بۆ چاک و پوختەکردنی بەرهەمەکان، بەڵام چاوەڕوانی من لە مەسەلەکە چی بێت!؟. ئەوا ئەمن پێم وایە ئەمڕۆ لایەنی کلاسیکەکە بمانەوێ و نەمانەوێ جێگەی خۆی هەیە و تەمەنی خۆشی هەیە. هەرچی لایەنی ئەوەی کە دەبێت ئەو گۆرانییانە نوێ بکرێنەوە و مەسەلەی زانستی موزیک لەناویاندا رەنگ بداتەوە و هەروەها لایەنی «نوێ ژەنین»ی گۆرانیەکان، ئەمانە هەموو پێکرا لەناو ئەو بەرهەمانەدا بەدی ناکرێن. ئەمەش وەهام لێدەکات کە بڵێم لەلایەنی «مۆدێرنیزاسیۆن»ەوە زۆر لاوازن. هیوادارم هونەرمەندان ئەم تکایەم لێوەربگرن، کە تکام لەوان ئەوەیە لەهەر بۆنەیێکدا کە بۆیان دەلوێت خۆیان هونەرەکەیان بخەنە سەر شانۆ، تکام وایە کە بەرژەوەندی هونەری کوردی و کولتووری کوردی لەبەرچاو بگرن، نەک بەرژەوەندی کەسایەتی خۆیان!. هەروەها تکام لە رێکخراوە کوردییەکان هەیە (چ سیاسی و چ کولتووری). کە بە شێوەیەکی ئەوتۆ لەگەڵ هونەرمەندانی خۆیاندا رەفتار نەکەن، کە ببێتە هۆی ئەوەی هونەرمەندەکان روخساری هونەری خۆیان لەدەست بدەن و ببن بە «لۆتی»!. لە هەموو ئەو شەخسییەتە کوردییانەی کە ئیمرۆ لە گۆڕەپانی سیاسی و کولتووری کوردیدا کار دەکەن، تکا دەکەم کە رێزی هونەر و کارەکانی خۆیان بگرن و بە دیتنی خۆیاندا بچنەوە لە بواری هونەری و کولتووریدا. وا نەکەن کە لەتاو نانەسکەی خۆیاندا، بەرژەوەندی هونەری کوردی خۆیانیان لە بیر بکەن و بکەونە بیری سک و گیرفانیان!.

هەر چەندە کە ئەم شتانەم لەو بارەیەوە گوت، بەڵام دیسانەوە دەڵێم کە ئەمە کێشەیەکی زۆر گەورەیە، کە وای بۆ دەچم لە رووژەی دانیشتنێکی وادا نەبێت!.

من وای بۆ دەچم کە کارەکتاری کوردی بوونی کولتووری کوردی لەم ناوانەدا دەکەوێتە مەترسییەوە و ئەم مەسەلەش دوا رۆژێکی باش ناخاتە بەرچاو!

www.arsivakurdi.org

لە سویندا ئیمکانێکی فراوان هەیە. بۆیە منیش دوای ئەو مەسەلەیە کەوتووم و بێجگە لەوەیش پێشکەشکردنی سیمفۆنیای هەڵەبجە لە سوید مەسەلەیەکی گرنگە و منیش بۆ ئەم مەسەلەیە لەگەڵ R'dda Barnen† و ئۆرکێستری سیمفۆنی رادیۆ ستۆکهۆڵم قسەم کرد و ئەوانیش پێشنیارەکەی منیان بە دڵ بوو. ئێستا لێکۆڵینەوەی لەسەر دەکەن و بێجگە لەوەش هەندێک پێشنیارم لە بارەی سیمفۆنیاکەوە دایە «فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکان لە سوید»، چونکە ئەم مەسەلەیە، مەسەلەیەکی نوێیە.

*** بۆچی داخوازەکەت بۆ رێکخراوی R'dda Barnen بردووە و نەتبردۆتە بەر رێکخراوی سیاسی و کولتوورییەکانی کوردی؟**

- ئێمە هەموومان دەزانین کە مەسەلەیەکی وەک کانتات یان وەکو سیمفۆنیا، شتێکن گرانتر لەوەی کە دڵنیابین ئایا خەڵک لێی دەگەن یان نا.

من لە ساڵی ١٩٨٨دا کە خۆم بۆ کۆنسێرتی یەکەمم ئامادە دەکرد (لە شاری کۆڵن)، بۆ ئەو مەسەلەیە هاتمە ستۆکهۆڵم و لەگەڵ فیدراسیۆندا قسەم کرد ، من داوای یارمەتی و پشتگیریم لەوان کرد بەڵام وەڵامێکم نەبیست. هۆیەکەی تریش کەم دەرامەتییە. هەڵبەتە پێشتریش من لەگەڵ رێکخراوە کوردییەکان قسەم کردبوو و ئەوانیش یان ئیمکانیان نەبوو، یاخود هۆیەکەی هەرچی بێت پشتگیری ئەم مەسەلەیەیان نەکرد.

ئاشکرایە کە مۆزیکی زانستی دیاردەیەکی نوێیە، نەک تەنها لە کوردستاندا، بەڵکو لە رۆژهەڵاتی ناوەراستیشدا، بەڵام سەبارەت بە ئەورووپا بەو جۆرە نییە. کاتێ کە باسی مۆزیکی زانستی دەکرێت، ئەوا بە قەوارێکی فراوان و لە گۆشە بینینێکی بەربڵاوەوە دەکەوێتە بەرباس. کاتێ لەگەڵ مرۆڤێکی ئەورووپایی قسەدەکەیت - با مۆزیسیەنیش نەبێت - پێی بڵێی ئەوەتا من سیمفۆنیەکەم هەیە و نیازی پێشکەش کردنیم هەیە. بەرێزێکی زۆر تایبەتەوە لە مەسەلەکە دەڕوانێت. وەکو گوتم تەنانەت ئەگەر مۆزیسیەنیش نەبێت!

وەکو هەندێک کەسی کورد نین کەمن بۆخۆم چەندجار رووبەڕوویان بوومەتەوە. کە داخوازیەکی ئاوهایان لێیکەیت لە وەڵامدا دەڵێن: وەڵلا من لە شتی وا تێناگەم و پێم وایە کە خەڵکیش تێی ناگەن. وەڵامێکی وا وەڵامێکی «نا»یە بۆ ئەو داخوازییەی من دەیکەم.

کەواتە نرخاندنی مەسەلەی زانستی و پێشکەوتوو لەلای ئەورووپاییەکان زۆر بڵندترە تاکو لەلای کورد. بۆیە منیش لەگەڵیاندا قسەم کردووە و بەڵێنیان داوە دوای ئەو مەسەلەیە بکەون، واتە پرۆسێس کارکردن لەسەر سیمفۆنیاکە دەستپێکردووە. هەڵبەتە من هیوادارم رۆژێک دابێ کە لەلای ئێمەش گۆڕێک بەو کارانە بدرێت. هەڵبەتە نەک تەنها ئەو کارانە بەڵکو گەلێک دیاردەی پاشکەوتووش کە ئەمرۆکە لەناو کۆمەڵەکەماندا هەن و خەڵکی ئێمەی کوردیش بە زانین یان بەزانینەوە، لەجیاتی ئەوەی هەوڵی لەناوبردنیان بدەن، بۆ بەهێزکردنیان و جێگیرترکردنیان، هەڵدەستن.

کاتێکی هونەرمەندێکی کورد دەگاتە ئەورووپا، بێگومان هۆیەکی سیاسی پاڵی پێوەناوە کە دەرچێتە دەرەوە و هەروەها ئامانجێکی سیاسیشی هەیە، چونکە کارکردن بۆ کولتووری کوردیش، خۆی لە خۆیدا کارێکی تەواوکەرە بۆ کاری سیاسی ئەو هونەرمەندانەی کە ئەمرۆکە لە کوردستان دەردەپەرێندرێن. ئەوانە هونەریان بۆ هونەر ناوێت، بەڵکو هونەریان بۆ کۆمەڵگە و بۆ بەرژەوەندی نەتەوەی خۆیان دەوێ. بۆیە پێویستە کە ئەم مەسەلەیە زۆر بە قووڵی لەلایەن رێکخراوە سیاسیەکانەوە ببێتە هۆی تێگەیشتن و لێوردبوون. تا هونەرمەندی کورد دڵنیا بێت لەوەی کە رابەرەکانی لێی تێدەگەن و نرخ بۆ کارەکەی و ووزەکەی دادەنێن.

یەکێک لە ئامانجە گەورەکانی من ئەوەیە، کە رووی کولتووری کوردی بە شێوەیەکی زانستی نیشانی خەڵکی جیهان بدەم، کە ئەویش بەشێکی زۆر گرنگی خەباتی نەتەوەکەمانە، چونکە تەنها بەو کارە دەتوانین ناسنامەی نەتەوەیی خۆمان بخەینە بەرچاوی گەلانی تری جیهان.

ئێمە بەو کارانە ئیسباتی دەکەین کە کوردین و ئەمەش ناسنامەکەمانە. کوردبوونیش تەنها بە بڵاوکەرەوەیەکی سیاسی نابێت، بەڵکو دەبێت کولتووری خۆمان بە شێوەیەکی زانستی بەهێز و پێشکەش بکەین تاکو دونیا بزانێت کە کولتوورێکی وا لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا هەیە. کولتوورێکی وا کۆن و مێژووین هەیە کە رایدەگەیەنێ گەلی کورد خاوەنی بناغەیەکی نەتەوایەتی رەسەنە و لەسەر ئەو بناغەیەشەوە بۆ ناساندنی خۆی راپەڕیوە و خەباتی بۆ چارەنووسی خۆی کردووە. ئەو زەروورەت و پێداویستییەی لەناو ئەم مەسەلەیەدا هەیە پێویستە کە رێکخراوە سیاسییە کوردییەکان بیزانن یاخود هەوڵی زانینی بدەن. مەبەستم ئەوەیە کە ئەو کارە دەبێت وەکو ئەرکێک بێت و هونەرمەندی خۆیان بپارێزن. ئاگایان لێ بێ و بە پیریەوە بچن. ئێستا خەباتی دیپلۆماتیکی کورد لە ئەورووپادا تەنها بە سیاسەتزانەکانمانەوە بەڕێوەناچێ، پێویستە کولتوور زانەکانیشمان رووی نەتەوایەتی- کورد- پیشان بدەن. ئەگەر رێکخراوە کوردییەکانمان بەکاری هاندان و یارمەتیدانی هونەرمەندانمان رانەبن، ئەوا هونەرمەندەکانمان پاسیڤ و سست دەبن و تەنانەت لە کۆمەڵگەی کوردەواریش دوور دەکەون. هەر ئێستاش بە دەیان هونەرمەندی زۆر چاکی کوردمان هەن، کە بە راستی جێی شانازین بۆ گەلەکەمان، بەڵام بە داخەوە کەس لێیان ناپرسێتەوە. ئەمە هەمووی لە

مۆزیکێکی زانستی لە لاپالیەوە بەدی ناکرێ!. لە ئەوروپادا هەموو ئەو ناوانەی کە بۆ جۆرەکانی مۆزیک دانراون هۆی تەنیا بە زانستیکردنی مۆزیکەکەیەتی. واتە هەموو ئەو شتانەی کە ئێستا لەسەریان دەدوێن و باسیان دەکەین، بە شێوەی مۆزیکی زانستی دادەنرێن. ئەو شتانەی کە لە کوردستانیشدا بوونیان هەیە، بە هۆی رێنەدانی دوژمنەوەیە کە ئەو شێوەیەی هەیە کە هەیەتی و پەرەی پێنەدراوە و بە زانست نەکراوە و دوژمن نەک تەنها رێی جوڵەی کولتووری نەداوین، بەڵکو رۆژ بە رۆژ هەوڵی بە عەرەب و تورک و فارسکردنمانی داوە و تەنیا شتێک کە ئێمەی راگرتووە و کولتوورەکەمانی پاراستووە، چیاکانی وڵاتەکەمانن!. لە کوردستاندا ئێمە ئیمکانی ئەوەمان نەبووە کە بتوانین وەکو ئەوروپاییەکان، چیرۆکە کۆمەڵایەتییەکانی خۆمان بزانستینین و سەرەنجام هەر لە دەنگی مرۆڤدا ماونەتەوە. جا هەموو ئیمکانێکی کورد ئەوەیە کە تەنها بە دەنگ واتە گەروو، چیرۆکی خۆی و هونەرەکەی بنوێنێ. بەلایەنی کەمەوە تاکو ئێستا هەر ئاوها بووە.

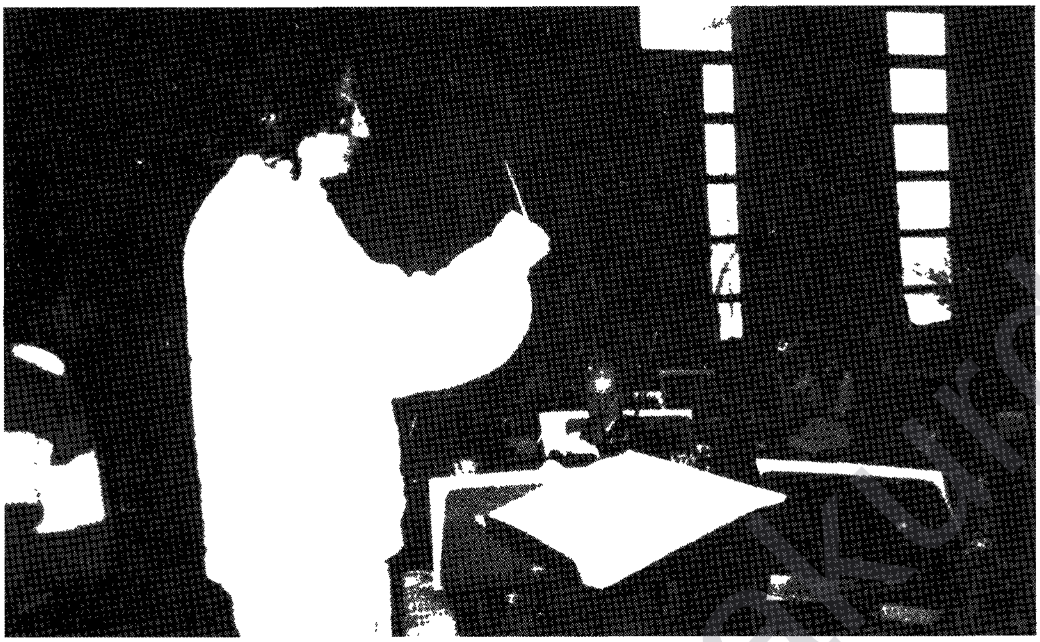

ئۆپێرەیەت، بە شێوە سەرەتاییەکەی ئەوەیە کە لە گوندەکاندا حەیرانی پێدەڵێن، بەڵام لە ئەوروپا بە شێوەیەکی زانستی تر و دەوڵەمەندتر هەر ئەو شتەیە کە پێیدەڵێن «ئۆپێرێت». جا ئۆپێرا شتێکی لەو بابەتەی گەورەترە، کە دەبێت قەوارەکەی لە چیرۆکی بچووک و بەسەرهاتی بچووک بەدەربێت و شێوەی داستان بەخۆیەوە دەگرێت، کە دەتوانم نموونەی لەسەر بهێنمەوە کە یەکێک لەوانە، *ئەڵبەتە بە بڕوای من* «کارەساتی قەڵای دم دم»، کە لە سەدەی شازدە حکومەتێکی بچووکی کوردی لەسەر «ئارارات» پێکهات و ئەوقەڵایە بۆ خەباتێکی درێژخایەن لە پێناوی سەربەخۆی گەلی کورد دا بوو بە سیمبۆلی خۆڕاگری گەلی کورد و خۆنواندنیان کە هێرشی «سەفەوی»یەکانەوە لەناوچوو.

من کارەساتی «قەڵای دم دم»، دەبینم کە دەبێ کاری لەسەر بکرێت. نموونەیەکی تریش رۆمانی «مەم و زین»ـە کە خۆی لە قەدەری شاکارەکانی شەکسپیر دەدات و ئەمڕۆکە لە ئەوروپادا بەو جۆرەی دەنرخێنن. هەڵبەتە رۆمانی «مەم و زین»م بەدەستەوەیە وەکو ئۆپێرا و دیارە من پێش ئەوەی بچمە شاخ، لەسەر «گوڵی خوێناوی» مامۆستا گۆران کارم دەکرد و لە چیاشدا هەر بەردەوام بووم لەسەری، بەڵام بەداخەوە لە ئەنجامی هێرشێکی دوژمندا بۆسەر ئەو گوندەی کە تێیدابووین نەمتوانی لەگیانی خۆمان زیاتر شتێکی تر دەرکەم و رزگاری کەم. لەسەری چیاکانەوە چاومان لێبوو کە سەربازەکانی دوژمن هەموو کار و کەرەستەکانیان لە نێوەراستی گوندەکەدا ئاگردا. جا بەو جۆرە ئۆپێرای «گوڵی خوێناوی»م لە کیس چوو. هیوادارم رۆژێکی وا بێتەوە دیسان لە سەر«گوڵی خوێناوی» کاربکەم، بەڵام من پێم وایە وەکو ئەوەی کە نووسیبووم دەرنەچێت!

هەر قۆناغێک شتی تایبەتی خۆی لەگەڵ دایە. منیش لەو قۆناغەدا گوڵی خوێناویم لەگەڵدا بوو، بەڵام من گوڵی خوێناویم ونکرد. لەسەر چیرۆکی «شیرین و فەرهاد» کاردەکەم. چەند ئۆپێرایەکم بە دەستەوەن کە هیوادارم تەمەن یارمەتی ئەنجامدانیان بدات و بتوانم پێشکەش بارەگای پێشکەوتنخوازی گەلی کوردی بکەم.

وەکی دی دوو سیمفۆنیای تر لە پرۆگرامی مندایە کە دەبێ لە دوارۆژدا کاریان لەسەر بکەم. دیارە ئێستا ناتوانم ناویان بڵێم، چونکە هێشتا دەستم پێنەکردوون. لە پاشانیش هەندێک گۆرانی کۆن هەنە کە لە باری مۆزیکەوە لەسەر پەیژەی دەوڵەمەند دانراون، ئەو پەیژە دەوڵەمەندانە لە باری کولتووری و ناوچەییدا زۆر دەوڵەمەن، بەڵام لەباری زانستییەوە دەبێت برازێنرێنەوە. جا دیارە دەمەوێ لەسەر ئەوانەش کار بکەم و ئەوانیش ببن بە کانتات و جێی خۆیان بگرنەوە. ئەوەندەم لەمێشکدایە کە لە سەریان کار بکەم.

*** هۆی هاتنت بۆ سوێد هونەرییە یاخود کۆمەڵایەتییە؟**

- وەکو پێشتریش گوتم هیوام ئەوەیە سیمفۆنیای هەڵەبجە لە شارە جیاجیاکانی ئەوروپادا پێشکەش بکرێت. بۆ ئەم کارەش،

www.arsivakurd.org

کردنەکەی بە بارەگای زانستی موزیک لە جیهاندا و هەروەها پیشکەشکردنی بە بارەگای نەتەوەکەم. هەوڵدانەکەم ئەوە بووە کە دەرگایەک بۆ بە زانستیکردنی موزیکی کوردی بکەمەوە.

ئیمە تەنها لە رێگای زانستەوە دەتوانین خۆمان لە هەمبەر ئەو نەتەوانەدا بنوێنین کە ژێردەستیانین، (جا لە هەر بوارێکدا بێت)، دیارە من لە بواری کولتووریدا موزیکم هەڵبژاردوە. موزیکی زانستی خۆی لە خۆی دا پێویستە بۆ نەتەوەکەمان و بێجگە لەوەش ئەوە خەباتێکی رەتنەکراوەیە لە هەمبەر ئەو دەوڵەتانەی کە ئیمە کەوتووینەتە بندەستیان و رێگە لە زانست گرتنیشیان کارێکی بێهودەیە. زانست شتێکە کە لە یاد و هۆشی و مێشکی مێژوودا جێگر دەبێت.

بەهەرحاڵ، یەکەم چالاکی ئەوەبوو، دواتر من لەسەر ئەو گۆرانیە فۆلکلۆرییە کوردیانەی وەکو لاوک و حەیران و کەلام و بەیتەکان کارم کردووە، جگە لەوەش کارم لەسەر هەندێ گۆرانی کردووە بۆ هەندێک لەو گۆرانیبێژانەی ئەمڕۆ بەناوبانگن، بەڵام ئەوەی کە بۆخۆم شتێکی گرنگ بێت و لەسەر خۆمی حیسابکەم و سەرفرازی پێوەبکەم، کەڤوکێ و ئەو کارانەن کە لە ئەورووپا ئەنجامم داون.

لە ساڵی ١٩٨٥ەوە دەستمکرد بە هەڵبژاردنی چەند گۆرانییەک لە ناوچەی (لوڕ- سۆران- کرمانج)، بە فۆرمی کانتات نووسیمنەوە و ئەم کارەش تا ساڵی ١٩٨٨ درێژەی کێشا و منیش بۆ ئەوەی کە موزیکی کوردی بگەیەنمە بارەگای موزیکی زانستی جیهانی، هەڵسام بە ئامادەکردنی پێشکەشکردن و لەو کاتەدا ڕووبەڕووی رەوشێکی زۆرناخۆش بووم لە بواری ئیکۆنۆمیدا، چونکە هیچ لایەنێکی رامیاری و نارامیاری یارمەتیان نەدام، بەڵام من هەر سوور بووم لەسەر پێشکەشکردنەکە و کردیشم و ئەوەبوو ساڵی ١٩٨٨ لەگەڵ ئۆرکستری سیمفۆنیێکی شاری «دوسلدۆرف» لە ئەڵماندا و هەروەها لەگەڵ دەستەی «کۆر»ی ئۆپێرای «دوسلدرۆف» توانیم شەش کانتات لە سالۆنی وەرزش شاری «کۆڵن» لە ئەڵمانیا کە سالۆنێکی زۆر گەورەیە پێشکەش بکەم، هەروەکو پێشتر باسم کرد، ئەم کارەم بەپێی پشتیوانی ئۆرگانیزاسیونە کوردییەکان ئەنجامدا و تەنانەت لە کاتی پێشکەشکردنیشدا بەو ئەندازەیەی کە من چاوەڕوانی بووم، پێشوازی لێنەکرا. بە هەرحاڵ لەوانەیە هۆی ئەوە بوو بێت، کە ئەم کارانە وەکو دیاردەیەک لەناو کۆمەڵی سیاسی کوردیدا هێشتا هەبوونی خۆی نەبوو و بگرە ئاگاشیان لە گرنگی و نرخی ئەو کارانە نەبوو. دوای لە دایکبوونی سیمفۆنیای «هەڵەبجە» لە ساڵی ١٩٩٠ کە لە «فرانکفۆرت» پێشکەش کرا. ئیتر هیوادارم سیاسییە کوردەکان هیچ بەهانەیەکیان بۆ هان نەدان و پشتگیری نەکردن لە هونەرمەندە کوردەکان نەمابێ.

لە ساڵی ١٩٨٨دا کە ئەو کانتاتانە پێشکەش کران، من توانیم جێی خۆم لەناو موزیک زانانی پارچەیەکی ئەورووپادا، بکەمەوە.

لە ساڵی ١٩٨٨دا کارەساتی هەڵەبجە روویدا، هەڵبەتە ئەو کارەساتە تەزی گەیاندە گیانی هەموو مرۆڤێکی ڕووی زەمین و دیارە لەپێش هەموو کەسێکەوە، کوردەکان و لەپێش کوردەکانیشەوە هونەرمەندە کوردەکان دەبوایە لە کارەساتی هەڵەبجەدا خۆی بنوێنن.

دیارە منیش لە کۆری ئەو هونەرمەندانە بەدەر نەبووم. هەڵەبجە مێشکی منی بەکارهێنا و دەستمی خستە جوڵە، کاتێ هەڵەبجەم دەنووسییەوە، بۆ خۆشم نەمدەزانی چی دەنووسمەوە!.

ئەوەی هەستم بوو دەمنووسییەوە. جا لە نیوەی کارەکەدا، بۆم دەرکەوت کە ئەم کارە مەزنترە لە کانتاتێک، مەزنترە لە کاپریسیۆیەک، تەنانەت لە پارچەیەکی مۆسیقاش. دەکرا بە شێوەی ئۆپێرایەکی گەورە دەرکەوێتە دەرەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی کە چیرۆکی ئەم کارەساتە، چیرۆکێکی کۆنی میللی مێژوویی نەبوو، جا بۆیە بە شێوەی سیمفۆنی دەرکەوتە دەرەوە.

دیارە لایەنی تەکنیکی سیمفۆنی، پارچەیەکی موزیکە کە دەبێت لە بڵندترین ئاستی تەکنیکی موزیکدا دابنرێت. من پێم وایە ئەو شتە خۆبەخۆ هات، ئەمن نووسیم و ئەویش بە سیمفۆنی دەرچوو. سیمفۆنییەکەش دیارە پێشتر ناوی خۆی بە خۆی هەڵبژاردبوو و بوو بە هەڵەبجە.

ئەو کاتەش کە تەواو بوو، بۆ پێشکەشکردنەکەشی ئەو سەختییەم بەرێ دانەهات وەکو پێشکەشکردنی ئەو کۆنسێرتانەی پێشووم. هەندێک لە رێکخراوە ئەڵمانییەکان ئەوەیان بەستۆ گرت کە پێشکەش بکەن. وەکو دەزانن خەرجی پێشکەشکردنی سیمفۆنییەکە زۆر زۆر بوو، ئەوە بە تاکەکەس و رێکخراو نەدەکرا. جا بۆیە ئەڵمانەکان بە ئەستۆیان گرت و لە ئەنجامدا پێشکەش کرا. دیارە ئەو کارە تاکو ئێستا، بە لووتکەی سەرکەوتنی هونەری خۆمی دادەنێم و ئێستاش سەرقاڵی ئەوەم کە هەڵەبجە لە چەند وڵاتێکی تری ئەورپادا پێشکەش بکرێ.

*** پرۆژەی داهاتووت چییە؟**

– ئەمن زۆر لە مێژە، لەسەر چەند ئۆپێرایەک کار دەکەم. دیارە ئۆپێراش یەکێکە لەو دیاردانەی، کە تاکو ئێستا لەناو کۆمەڵگای کوردەواریدا زۆر بە لاوازی باسی لێکراوە و زۆر بە کەمی لێی دواون. ئەنجامیش دەبێتە هۆی بە لاوازی تێگەیشتنی دیاردەکە. هەر تا ئێستا ئەو کەسەی لە گوندێکی خۆماندا حەیرانێک لەسەر «خەج و سیامەند» دەڵێت، ئەوە بۆخۆی ئۆپیرێتێکە. ئەوە لە موزیکی زانستیدا پێیدەڵێن ئۆپێرێت، بەڵام ئەو کەموکورییەی (حەیران) لە بەرامبەر «ئۆپێریەت» دا هەیەتی ئەوەیە، کە

www.arsivakurdi.org

چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کۆمپۆسیتۆر
«ئیقبالی حاجبی»

ئامادەکردن: هیوا زەندی

- ١٢٨ پرۆفیسۆر لە هەموو دونیاوە هاتنە تەماشاکردن.
- ٢ کەس لە هۆلیۆدەوە
- شەخسییەتە کوردییەکان بەداخەوە وەکو هەمیشە هیچیان دیار نەبوو

*** پرسیار: تکایە خۆت بناسێنە؟**

- وەڵام: دیارە زۆر سوپاستان ئەکەم بۆ ئەو چاوپێکەوتنە، جێی ڕێز و نرخاندێکی زۆرە کە من ئەورۆ لە بارەگای ئێوەدا دانیشتووم و لێکۆڵینەوەێک هەیە بۆ رادیۆی کوردەکان لە سوێد لەسەر مەسەلەی موزیک و کێشەی موزیک، باسی دەکەین. ناوی من «ئیقباڵ»ە و پاشناویشم «حاجی»یە و نازناوی هونەریشم «ئاهوبەر»ە. من لە شاری «سنە»، کە یەکێک لە شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە، هاتوومەتە دونیاوە، دیارە هەر لە ساڵانی سەرەتای ژیانمەوە، واتە لە تەمەنی حەوت هەشت ساڵانەوە، حەزم لە موزیک بووە و لەوانەیە هۆی ئەمەش بۆ ئەوە بگەڕێتەوە کە هونەری موزیک لە شاری «سنە» دا زۆر کۆنە.

هەروەکو زانراوە لە سەرەتای سەدەی بیستەمەوە، (یا لە ساڵانی ١٩١٨وە) شاری «سنە» لە بواری گۆرانی و موزیکەوە تاکو ئێستاش، خاوەن بەرهەم بووە. ئیدی منیش بە هۆی ئەو بارودۆخەوە بەرەو بواری موزیک هەنگاوم هەڵێنا.

لە شاری «سنە»دا خوێندنی سەرەتای و ناوەندی و ئامادەییم تەواوکرد. شان بە شانی خوێندنی خوێندگەش خەریکی کاری فێربوونی موزیک بووم و دوای ئەویش ڕێگەی «تاران»م گرتەبەر ئەویش هەر بۆ بەردەوامبوونی خوێندن لە بواری موزیکدا. چونکە خوێندنی باڵا لە بواری موزیکدا لە شاری «تاران» دا بوو و توانیم ئەو خوێندنەشی تەواوکەم. پاشان بۆ پەرەپێدانی ئەو خوێندنە بەرەو ئەورووپا هەڵکشام، بەڵام بەهۆی شۆڕشی ئێران و سەرهەڵدانی کوردان، نەمتوانی هەتا سەر بیبەم، بۆیە گەڕامەوە و بەشداریم لەو شۆڕشەدا کرد و تاکو ساڵی ١٩٨٤ لەناو شۆڕشی کورد دا بووم لە چیا. ئالە و ساڵەدا ئیتر کەوتمە هەلومەرجێکی ئەوتۆ کە دیسانەوە خوێندنی موسیقایەکەم سەری هەڵدایەوە و ئیتر ئەوەبوو کە بە ناڵەبارییەکی زۆر و هەڵکێش هەڵکێشێکی زۆرتر، ئاخر و ئاقیبەتی توانیم خۆم بگەێنمە ئەورووپا و دیسان ژیانێکی هونەری و دەستپێکێکی نوێ پێکهێنم.

لێرەشدا تاکو ساڵی ١٩٨٦ مەسەلەی جێگربوونمان درێژەی کێشا، جا لەوە و دوا خوێندنی موزیکم دەستپێکردەوە و تاکو ئێستاش ئەو خوێندنە درێژەی هەیە و شان بە شانی خوێندنەکەشم دیسانەوە خەباتی هونەریم بەردەوام بووە.

*** کاک ئیقباڵ چەند ساڵ دەبێت کە لەوڵاتی ئاڵمان پەنابەریت؟**

- ئەوە بۆ حەوت ساڵ دەچێت. ساڵی ١٩٨٤ هاتمە فەرەنسا و لە فەرەنساوە پێمخۆش بوو کە لە ئەڵماندا کاری موزیکم دەستپێبکەم، جا بۆیە هەڵسام و هاتمە ئاڵمان و لە سەرەتای ١٩٨٥ەوە تائێستا هەر لە ئاڵمانم.

*** چالاکییەکانی ئەم ماوەی شەش ساڵی پەنابەریت چی بوون؟**

- دەتوانم چالاکییەکان بکەم بە دووبەش و باسیان بکەم. یەک لەوانە، کارکردن لەسەر زانستی موزیکی کوردییە. (بە واتەیەکی تر بە زانست رازاندنەوە و پێشکەشکردنی موزیکی کوردییە لە سەر شانۆی جیهانی.) ئەوەی تر چالاکییەکانی کۆنن (واتە ئەو چالاکیانەی سەردەمی پێش هاتنی ئەم جارەی ئەورووپام)، کە دەتوانم بە موزیکی کلاسیکی کوردی ناویان بەرم. کە لە وڵات بووم دەربازکردنی ئەزمونی زانکۆی «تاران» سیمی سیمفۆنێکم دروست کرد لەسەر گۆرانی «کەڤۆکێ»، دیارە ئەوە بۆخۆی پرۆسە و چیرۆکێکی من بوو بۆ زانستیکردنی موزیکی کوردی و پێشکەش

www.arsivakurdi.org

لامان، که ئەوسا بارەگایەکەمان لە خانووەکەی حاجی مامەی کۆیی دا بوو.

لەو ماوەیەی کە لە قەلادزێ بووم، جارجار چاوم بە هەژار دەکەوت، بەڵام دوای داگیرکردنەوەی قەلادزێ لە لایەن هێزەکانی میرییەوە دیسان لێکدابڕاین.

لە هاوینی ١٩٦٦ دا، لە دەرگەڵە دەژیام و کاریشم هەر لەو ناوە بوو. رۆژێک کاک *وئەنوەر عبدالله دڵسۆز*ەی دۆستم هاتە لام و دوای رۆژێک لەسەر خواست و پێداگرتنی *(دڵسۆز)* بە یەکەوە چووینە گوندی *(سۆرەبان)* کە دەکەوێتە نزیک گوندی *(قەسرێ)* لە رۆژئاوای ژووروری گەلاڵە وەیە. ئەوسا چاپخانە نهێنییەکەی (خەبات) لەوێ بوو، هەژار سەرپەرشتیدەکرد، چەند رۆژێک لەوێ و لە *(وەڵزێ)*مان رابوارد. هەژار رای وابوو کە لە نووسینی شیعرا کێشی کورتی کوردانەی حەوت و هەشت برگەیی بەکاربهێنین. بۆ ئەمرۆ باشترە لە کێش درێژی عەروزی هەروەها تا دەتوانین خۆمان لە شیعری پڕ لە رەمز و تەمومژاوی بەدووربگرین.

جارێکی دی لە کۆڕی خەباتا، لە بەغدا، دوای دەرچوونی بەیاننامە بەناوبانگەکەی ١١ی ئاداری ١٩٧٠ لەگەڵ هەژارا بەیەکگەیشتینەوە، ئەو لە لایەن سەرکردایەتی حزبی دیموکراتی کوردستان و بارزانییەوە رێکخستن و سەرپەرشتیکردنی یەکێتیی نووسەرانی پێسپێردرابوو، کە رژێمی بەعس لە رۆژی ١٠ی شوباتی ١٩٧٠ دا وەک پێشەکییەک بۆ مۆرکردنی بەیانی ١١ی ئادار دانی بە بوونی ئەو یەکێتییەدا نابوو.

ئەمنیش لە لایەن برادەرانی خۆمانەوە ئەرکی بەشداری و چالاکی نواندنی ناو ئەو یەکێتییەم خرابووە سەرشان. جا ئەوەبوو لە رۆژی ٢٢ی حوزەیرانی ١٩٧٠ دا یەکەم کۆنگرەی یەکێتیی نووسەرانی کوردی سەر بە عێراق لە هۆڵی خولدی بەغدا بەسترا و لە کۆتایی رۆژی دووەم، ٢٣ی حوزەیران دا بە هەڵبژاردنی دەستەی بەڕێوەبەر کۆتایی هات، هەژار و دکتۆر عزالدین و کاکە حەمەی مەلا کەریم و دکتۆر مارف خەزنەدار و دکتۆر ئیحسان فوئاد، شوکور مستەفا و هەردی و ئەحمەد غەفور و ئەز و کاک جەلال دەباغ و چەند ئەدیبێکی دی کە ژمارەمان ١٧ شاعیر و نووسەر بوو، بە ئەندامانی یەکەم دەستەی بەڕێوەبەری یەکێتیی نووسەرانی کوردی عێراق دەرچووین و لە یەکەم کۆبوونەوەماندا هەژارمان بە سەرۆک هەڵبژارد.

ماوەی چەند مانگێک بە یەکەوە کارمانکرد. لە پاشان بۆ دەورەیەکی رۆشنبیری، لە ناوەڕاستی ئۆکتۆبەری ١٩٧٠ دا لە رێی سنووری عێراق و سوریاوە، بە نهێنی بۆ دەرەوەی وڵات چووم و دوای ساڵێک هەر بە هەمان رێدا گەڕامەوە، بۆیە بە لەش نەک بە هۆش، ئەو ساڵە لە یەکێتییەکە دابڕام.

هەوالانی بەڕێزا

حاجی قادر ووتەنی:

مەرگ و ژین مثلی سێبەر و تاوە

ئەوەی باقی بمێنێ هەر ناوە!!

بێگومان، زوو یان درەنگ، رۆژێک هەردێ کە فەرشی ژیانی خۆمانی تیا بپێچینەوە و ماڵئاوایی لە ژیان و جیهانی رووناک بکەین، تەنیا ئەو کەسە نەمرە کە ناو و شوێنەواری دەمێنێ و خێرێکی بۆ خەڵک و خاکەکەی خۆی دەبێ.

عبدالرەحمان شەرەفکەندیش، هەرچەند بە ناو هەژار بوو، بەڵام بە ناوەرۆک دەوڵەمەند و دارابوو. ئەو بەرهەمانەی کە بۆ ئێمە و نەوەی دوارۆژی کوردی بەجێهێشتوون، بەرهەمی بە پیت و پێزن، تا کورد مابێ، کە دەمێنێ، ئەویش دەمێنێ.

شیعری هەژار سەرکەوتووە، شوێنی تایبەتی خۆی لە ئەدەبی کوردیدا گرتووە و دەگرێ. بە لای منەوە چڵە پۆپەی شیعرەکانی، ئەو برە شیعرەیە کە (بەرەو موکریانی) داناوە و تیایا پەیڕەوی بەهاری یەکەی *حاجی قادر* و نامە شیعرییەکەی *نالی* کردووە، کە بۆ سالمی ساحبقرانی دۆستی ناردووە.

هەژار لەو برە شیعرەیدا، (بەرەو موکریان) بە توندی، بە قەو لە ژێی کەمانچەی عاتیفە و دلۆڤانیی مرۆی کورد دەدا، کە چەندە دەربەستی خۆشویستنی خاک و نیشتمانەکەیەتی.

نووسینەکان و فەرهەنگی *«هەمبانە بۆرینە»*کەشی، زۆرباش و بەجێن، بەتایبەتی وەرگێڕانەکەی *«شەرەفنامە»*ی کارێکی زۆر بە سوود و پیرۆزە و شاکارێکە بێهاوتا. تەنانەت کاک *مەسعودی جەلیزادە*یش، کە زانایەکی زرنگ و زەینروونێکی هەڵکەوتووە، فرە رای لە وەرگێڕانەکەیە و زۆر پەسنیداوە و پەسەندیکردووە.

ئەزیش هەمان بۆچوونم هەیە. جگە لەوە نەبێ کە زمانی یەکگرتووی ئەدەبی کوردی نابێ بە زۆرەملێ درووستبکرێ. واتا نابێ بێین هەموو دایلەکت و زاراوە کوردییەکان، بە جۆرێکی میکانیکی تێکەڵبکەین و زمانی یەکگرتووی لێپێکبهێنین. زمانی یەکگرتوو دەبێ لە رەوتی مێژوو دا پێکبێ. بە لای منەوە جوانترین پەخشانی کوردی ئەوەیە کە وەک دەنکە مرواری، لە نووکی قەڵەمی هێمنی نەمرەوە، هەڵوەریوە و بۆمان بەجێماوە، لەگەڵ نووسینەکانی شوکور مستەفا و ئیبراهیم ئەحمەد و شێرکۆ و هەژاریش، ئەمە جگە لە پەخشانی گەلێک لە کوردی نووسی قەڵەم رەنگینی بە دەسەڵات.

ئەوەی جێی داخە ئەوەیە کە هەژار تا لەسەر عەرد بوو رۆژی رزگاری کورد و کوردستانی بە چاو نەدی، هەرچەند بێگومانم کە ئەویش وەک ئێمە باوەڕی تەواوی هەبوو کە بەر لە تەواوبوونی ئەم سەدەی بیستەمە، کوردیش بە هەندێ لە ئاواتە پیرۆزەکانی خۆی دەگا.

لە کۆتاییدا دەڵێم:

ئەمری و هەر هەمان بۆ بیرەوەری هەژاری موکریان.

پرسە و سەرەخۆشیم بۆ خانەوادەی هەژار و بۆ ئەدیبانی کوردستان.

ستۆکهۆڵم ٢/٣/١٩٩١

لەگەڵ (هەژار)دا

ئەحمەد دڵزار

ئەم ووتەیە لە رۆژی ١٩٩١/٣/٣، کە رێکەوتی چلەمین رۆژی کۆچی دوایی هەژارە و لە لایەن یەکێتیی نووسەرانەوە رێکخرابوو خوێنرایەوە.

لە ساڵی (١٩٤٥) ەوە (هەژار)م وەک شاعیرێکی خوێنگەرمی کوردپەروەر، لەسەر رووپەرەکانی بڵاوکراوەکانی (ژ.ک) و لە پاشان لەسەر لاپەڕەکانی رۆژنامەی کوردستان، ناسیووە. هەروەها لە ساڵی ١٩٤٦ دا بوو کۆمەڵە شیعرەکەی ئاڵەکۆکی هەژارم دەسکەوت. هێمن و هەژار دوولاوی شاعیری کۆمارە کۆرپەکەی کوردستان بوون و زۆر لە پێشەوا قازی محەمەدی شەهیدەوە نزیکبوون و وێنەیان لەگەڵ قازیدا بڵاوکرابۆوە.

دوای کەوتنی کۆمارە کۆرپەکەی کوردستان، هەژار روودەکاتە عێراق و لە پاشان دەچێتە وڵاتی شورەوی و ماوەیەکیش لە ناو کوردەکانی سوریا لە گوندی (ترپەسیپان) لە ماڵی حەسەنی حاجو ئاغا دەبێ. ئێستا کاربەدەستانی سوریا ناوی (ترپەسیپانیان) کردۆتە (قحطانیە) و خۆم لە ناوەڕاستی مانگی ئاداری ١٩٨٤ دا بە ناویدا رۆیشتووم.

هەژار لەوێ شارەزاییکی باش لە زاری کرمانجیدا پەیدادەکا و مەم و زینە بەناوبانگەکەی ئەحمەدی خانی وەردەگێڕێتە سەر شێوەی موکریانی و لە پاشان هەمیسان دەگەڕێتەوە عێراق.

دوای سەرکەوتنی شۆرشی چواردەی تەموز، لە هاوینی ساڵی ١٩٥٩ دا بوو کە هەوەڵجار لە ستودیۆی غەفوری برای جەلال نەجیبی بێتووشی چاوم بە هەژار کەوت و غەفور بە یەکتری ناساندین، کە هەژاریش هەر لەوێ کاری دەکرد.

ئەوساش وەک ئێستا، هەر رەق و وشک و زار و زراو بووم، بۆیە هەوەڵ قسەی هەژار ئەوەبوو گوتی:(کاک دڵزار شیعرەکانت تەڕن، بەڵام بۆ بە لەش وا رەق و وشکی؟؟ باش بخۆ! باش بشۆ!).

لە پاییزی ساڵی ١٩٦٠ دا نەک هەر رێ، جێشم کەوتە بەغدا. بوومە نووسەرێکی رۆژنامەی ئازادی وەک مامۆستا گۆران و کاکە حەمەی مەلا کەریم و حەمە کەریم فتح الله و چیرۆکنووسی لاو حسێن عارف. جا لەگەڵ مامۆستای هەرگیز لە یادنەکردوومدا، لەگەڵ گۆرانی گەورەدا، لە باڵەخانەی خانوویەکی بەرز و سپیدا، لە شەقامی شێخ عومەر دەژیاین، کە مامۆستا (کۆشکی سپی) پێدەگووت.

ئێوارەیەک مامۆستا گۆران هاتەوە و گوتی: هەژار سەلامت لێدەکا و دەڵێ دێمە خزمەتتان!!

بێگومان لە رووی مهرەبانی و خۆ بەبچووکزانینەوە گووتبووی دێمە خزمەتتان. لەراستییدا زۆرمان پێخۆشبوو بێتە لامان، بەڵام رێکنەکەوت و نەهات.

هەژارم تا ئێوارەی رۆژی ١٩٦٣/٣/١٨ نەدیتەوە. ئەوێ ئێوارێ لە نزیک یانەی فەرمانبەرانی کۆیە تووشی بووم و چاک و چۆنیم لەگەڵ کرد، بەڵام هەژار نەکرایەوە. دیاربوو زۆر سەرقاڵبوو. بڕیار وابوو بۆ رۆژی دوایی مەلا مستەفای بارزانی کە لە (قولەی کانی ماران)ی بێتوین بوو، بێتە کۆیە و وەفدی هەموو لایێکی کوردستانیش، هەندێ هاتبوون و هەندێکیش بەرێوەبوون، کە لە کۆیە مەلا مستەفا ببینن و کۆنگرەیەک بگرن و نەورۆزی ساڵی ١٩٦٣یش هەر لە کۆیە بکەن.

ئەوە بوو بارزانیش رۆژی ٣/١٩ لەگەڵ پێشمەرگەیەکی زۆر بە ئۆتۆموبیل گەیشتنە کۆیە. باری سیاسی ئەوسا بۆ ئێمە لەبارنەبوو، بۆیە شەوان لە ماڵی خۆماندا نەدەنووستم، جا ئەوە بوو شەوی ١٩-٢٠ی ئادار، کە بە نهێنی لە ماڵی برادەرێک، لە گەرەکی *سەرباغی* کۆیە دا بووم، ژمارەیەکی زۆر لە پۆلیسی ئاشکرا و نهێنی هەڵدەکوتنە سەر ماڵەکەمان و هیچیان دەستگیرنابێ، بۆ یە بەیانی *«ئازاد»*ی کوڕم کە ئەوسا تەمەنی (١٦) ساڵان بوو ، هاتە لام و ئاگاداریکردم کە بە شوێنمدا دەگەڕێن.

هێشتا هەر ئێوارەیەکی زوو بوو، لەگەڵ هاوڕێی شەهیدم مام نادری سمایلە خڕە و کاک عومەری عەلی مامە شێخە، کە هەر ئەو رۆژە گەیشتبووە کۆیە، بە نزیک بناری زنجیرە کێوەکەی هەیبەسوڵتاندا بەرەو *(کەڵکەسماق)* کەوتینە رێ. دیمەنی ئاگرە گەورەکانی نەورۆز لەسەر لووتکەکانی باواجی و هەیبەسوڵتاندا زۆر جوان و بەرجەستە و بڵێسەداربوون.

بە درێژایی شەو رۆیشتین و بە چواردە سەعاتێک گەیشتینە کەڵکەسماق، کە برادەران و هێزێکی رەمزی چەکداری ئێمەی لێ بوو، کاکە حەمەی مامە رەزا و برایەکانی زۆر مەردانە هاوکارمان بوون.

لە هاوینی ساڵی ١٩٦٥ دا ، لە شاری قەڵادزێ گیرسامەوە، لەوێدا رۆژێک لە چایخانەکەی سەید وەسیم، هەژار و نافیز جەلالم بەدیکردن و چوومە لایان. هەروەها دوای چەند رۆژێک هەژار و کاک ئەحمەد حەمەدەمینی دزەیی و چەند پێشمەرگەیەک بە میوانی هاتنە

گوڵ

له نێو دڵما، گوڵی ئاڵی خەم دەڕوێت و
له نێو دڵتا، گوڵاڵەی بەرد.
ڕوو بە کام دڵیان وەرگێڕم!؟

ڕێژنەبارانی ئازارە، خونچە سپییەکانی
دڵ ڕەش و دەریای ئەوین
لیخن ئەکا و
نەرمە بارانی دڵی تۆش،
بە بیابانی گریانا ئەپرژێنێ.
سەر بە کام بارانیان، سەودایم
بە چ عەشقێ بسپێرم!؟

نە دەستی تۆ دەگاتە
هەواری دڵ و
نە گوڵباخی جوانیی تۆ
بە دەستی من.
لقی کام گوڵیان بشکێنم!؟

تا پێکەوە بە باڵای شەوا هەڵزنێین.
بۆ سەر گۆڕە تەنگەکەی ژین،
چەپکێ تریفە داگرین.

خەبات عارف
١٤-٢-١٩٩٢

چاڵ

کە چاو دەبڕمە هە ردوو کۆڵەکەی پێیەکانم
لەم بەرزاییە ڕا
بەرۆکی خۆمم وەکو چاڵێ دێتە بەرچاو.
گەر کەسێ نەبێ نەختێ بۆی بدوێم
سەرم دەخەمە ئا ئەم چاڵەوە:
تا تێر هاوارکەم
یان پێبکەنم
یاخود نا بگریم.

سیاسەت و مێژووش کەیفی خۆیانە!

١٩٩١/٥/٣

پاڕانەوە

بەیانیە و خەریکە دەڕۆییت.
داوات لێ ناکەم
لە پرێسکەی دڵتا
بمشاریتەوە.
چونکە دەمێکە
ئەو پەناگایەش
دەپشکنرێ.
بمکە بە کل، لە چاوانم کە
تا تێر بتبینم!
تا تێر ببینی!!

بەرۆژ ئاکرەیی
٩٠/٣/١٥

www.arsivakurdi.org

دەکەن... *بە قامچی سەر لە دووی یەکتر دەنێن...)* دەمێکی گەورە، کەڵبە شۆڕ بۆتەوە بەم لاو ئەولای چەناگەیدا؛ بێ سمێڵ؛ ڕیشێکی زۆر؛ پرچێکی کورت و لەش مواوی و لەو لاشەوە باڵدار. کە کەمێ هۆشی هاتەوەبەر هەستی دەکرد شتەکان یەکسەر بەر پێتی دەکەون و هیچی لەبەردا نییە. باڵدارەکەش بە ئارەزووی خۆی یادی پێدەکرد. ماوەیەک وامایەوە لە ناکاو ڕاوەشێنرا. خۆی لەناو خەڵکێکی ڕووتی وەک خۆیدا گرتەوە. خەڵکەکە هەموو ریزیان گرتبوو. نەیدەزانی ئەم ریزگرتنە بۆچییە. حەزیشی لەوە نەبوو بپرسێ. کەسیش قسەی نەدەکرد. *(ئینجا، ئەوان بەپێی دەنگەکانی سروشت سەمایان دەکرد...)* وزەکان، وشەکان، خەیاڵەکان بە سادەیی و یەکسانی خۆیان دەکوتایە مێشکی. هەموویان بە یەکەوە بیریان دەکردەوە، دەجوولانەوە. سەری ریزەکەش دیار نەبوو. لەناو تەمدا بزر ببوو. لە بانیژەکانی هەر شەش شاخەکەش ریزی ژن و پیاو دابەزیبوون. هەموویان بۆ یەک چەق دەچوون. لە هیچ نەدەگەیشت. تەنیا ئەوەندەی ئاگا لە خۆ بوو، پێکەنینێکی بە لەززەت دەیگرت و بای تێدەکەوت و لەناو شەهوەتا سەمای دەکرد. بیری لەسەر دونیا دەکردەوە، ڕۆژەکانی ئەوێی بە درێژایی تەمەن یەکە یەکە دەهاتنەوە یاد. پەشیمان دەبۆوە. هەر کە خەم دایدەگرت، خەریک بوو گەرم دەبوو. دەکەوتەوە ناو هەمان لەززەت و خۆشییەوە. جارێکی دیکە خۆی لە بیردەکردەوە. دەزگیرانەکەی لە تەنیشتەوە بوو، بێزی لێدەکردەوە. (ئەم پێستە ئەبڵەقە، ئەم ڕوخسارە بەرەکە چییە هەتە! پێیەکانت بۆ ئەمەندە درێژن! سکت بۆ شۆڕبۆتەوە! برژانگەکانت لە زەوی دەخشێن! قژت بۆ ئەوەندە کورتە... لەگەڵ ئەوەش ناتوانم بگەڕێمەوە!) سەر سوڕاندن و نیگا گێڕان و چاوەڕێ کردن بۆ ماوەیەک پیشەی بوو *(دیارە دەزگیرانەکەم، تەنیا سێبەرێکی گرببوو......!)*. دەیویست بزانێ چی لەم چەقە هەیە، گیانی خۆی تێهاوێ و بگاتە قوڵایی نهێنییەکان. هەر ئەوەندەی خەیاڵی کەوتە سەر ئامانجی ریزگرتنەکە وردە وردە گوێی لە هاوار و فیغان دەبوو، کە لە گۆڕەپانە سەر بە تەم گیراوەکەی ناوەڕاستەوە دەهات. خەڵکەکەی پێشی دەست و پەلیان دەهاویشت، خۆیان بۆ دواوەکێش دەکرد و هەندێ جاریش بە شەوقەوە خۆیان ڕەپێش دەکرد، یەک پێشی یەکی دەگرتەوە. وەک ئەوەی هێزێکی بێ پایان ڕایانکێشێ، بە کۆمەڵ دەکەوتنە ناو گۆڕەپانەکە. لە ناوەڕاست سەکۆیەکی گەورەی، کەمێ بەرز هەبوو. بنی سوور دەچۆوە. پۆلیە ئاگرەکانی، هەریەکەی بە قەد سەری گایەک دەبوون. لەم بەروو ئەو بەر، دوو باڵدار بە دوو فووکەر ئاگرەکەیان خۆش دەکرد. لە سەرەوەش باڵدارێکی گەورەی زل باڵی دابوەوە. پەراسووەکانی بە ئاشکرا دیار بوون. سکی ئەتووت گومبەتێکە قیت بۆتەوە. دەمی وەک چاڵێکی ڕێک، هەردەم کراوە. دە باڵداری دیکەی خولاّم لەمبەر و ئەوبەر سەرادووی ژن و پیاوەکانیان دەنا، دەیانگرتن، دەیانخستە سەرپێلیان و بۆ سەر سەکۆکەی فڕێدەدان. لەوێنەوە بە ئاسانی دەکەوتنە بەر چنگی باڵدارە گەورە پاڵ کەوتووەکە. یەک یەک، هەر ڕۆژە لە بەیانییەوە تا ئێوارە تا بزربوونی دوا تاڵە تیشکی خۆر، هەموویانی دەخوارد. دەیکرۆشتن. دوای ماوەیەک تفی دەکردنەوە ودەری دەهاویشتنەوە. لەگەڵ بای هەناوی بە حەوا دەکەوتن. وەکو خۆیان دەکەوتنە پێدەشتە سەوزەکەی دەوروبەری سەکۆکە. وەک پەپوولە بە ئەسپایی لەسەر سەوزە گیاکە دەنیشتن. هەستیان بە ئاسایش و حەوانەوەیەکی لەڕادەبەدەر دەکرد. لە هیچ لایەکەوە دەنگ نەدەهات.

پێش ئەوەی بیگرن و بکەوێتە بەر چنگی باڵدارەکەی سەرسەکۆکە. هەستی دەستی دەکرد دەپلیقێتەوە، دەجووڕێ؛ وردوخاش دەکرێ؛ لوول دەدرێ، بە کولاّنەیەکی درێژ، وەک پارویەکی هاڕراو دەچێتە خوارێ... بوون یەکسان بوو بە نەبوون... لەو دیو خەیاڵەوە دەهاتەوە، تەنیا ئەو کاتە بە ئاگاهاتەوە کە کەوتە حەواو بایەکی فێنک بەر لەشی کەوت و موچرکی بە لەشی داهات. بە هێمنی، زۆر بە ئارامی، وەک گەلاّیەک کەوتە سەر گیا سەوزەکە. ئاسودەیی و دەنگی بەختەوەری خەڵکەکە دەهاتە گوێی و دەتریقانەوە. هەڵدەچوون، بایان تێدەکەوت؛ بە یەکەوە شەهوەتیان لەبەر دەڕۆیشت؛ سیمبولەکانیان هەڵدەوەشاندەوە؛ دەگریان؛ خەو دەیانیبردەوە. بیریان لە جیهانی سەرەوە دەکردەوە. دایکیان، باوکیان، خزم و کەس و کار و کۆلاّنەکانی خۆیانیان بیردەهاتەوە، ڕەزە سەوزەکان. باڵندەکان... وێنەکانیان، بە پێش چاویان تێپدەپەڕین. حەسرەتیان لێ هەڵدەستا. پەژارەیەکی ترسناک دەیبردنەوە. کە هەستیان دەکرد ناتوانن بگەڕێنەوە، لوولدان و جوینەکانیان بە بیر دەهاتەوە. بێزیان لە خۆیان دەکردەوە.

(چۆن جارێکی دیکە بگەڕێینەوە ناو دەشتە پڕوشەلاّنیەکان، سێبەری تەپکەشاخەکان، لێواری دەریاکان، سێبەری فێنکی هاوینی گەرم، بە کۆمەڵ دانیشتن و گێڕانەوەی ئەفسانە......!) لەو دەمەوە وەک هێزێکی دژ بە هەست و ڕووانینیان. دەکەوتنەوە ناو هەمان لەززەت و خۆشی بێ پایان. با و شەهوەتێکی زۆر تەتارەی دەکرد و بەلەنجە بە بەردەمیاندا ڕەت دەبوو. مۆزیکایەکی هێمن، دەنگی جاز، جازە زەردە بریقەدارەکان، سەرادووی یەکتریان دەنا. لەبەردەمیان سەمایان دەکرد. موچرکەی وایان دەگرت هەفتەیەک درێژ. حەزیان دەکرد بێننەوە. *(بیرێ ڕابردوو، ئای کۆلاّنەکان چەند پیسن، مرۆڤەکان ناشرینن، چڵکنن، ددانەکانیان گڕ، پێستیان دڕ و ڕەنگاوڕەنگ، کەچەڵ، چاودەرپۆقیوو. لێوار دەریاکان بۆگەنیان کردووە. سێبەرەکان هەمیشە کەلاّکەیەکی لێیە. ئای لە ژیانی سەرەوە، سەوزەگیاکان بۆنی سیریان لێ دێت...)* هەستیان بە پێستی خۆیان و ئەوانیدی دەکرد، خەویان لێدەکەوت. خەونێکی پڕ، بەیانی هەمان بازنەی پەشیمانی و بەختەوەریان دروست دەکردەوە.

پاریس/ ١٩٩١

www.arsivakurdi.org

گازی لە خەیاڵی دەگیراو، تووشی ئەستەمی تەخمین و تەخمین و تێڕامان ببوو. خاڵێک بوو هەردوو سەری رابردوو و داهاتووی دەهێناوەیەک. هەنسکی دەداو، مزتەکە و فریشتەکان تابلۆی گوناهەکانی بۆ دەخوێنندەوە و ڕوخساری ئیبلیسیان پیشان دەدا، خوا پەنجەی لەنێو چاوی ڕادەکرد و گلێنەکەی دەردەهێنا. بەسەرە پەنجە پیرۆزە خەناوییەکانی ڕایدەگرت و دەمێک تێدەڕوانی و لە بەرامبەری مۆلەق دەبوو. دوایش تووڕی هەڵدەدا بۆ کۆترەکانی دەورووبەری، کە چینەکردنیان تەنیا لەناو گلێنەکاندا بوو.

هەر ئەوەندەی زانی کۆترێک لەسەر شانەکانی نیشتەوە، خاو بۆوە و وردە وردە ئارەقەکەی نەما. پشیەکی پێداهاتەوە. دەستی کردە لەمپەر بۆ چاوەکانی. لەبەر رووناکی سەلکە بزۆتەکە، دەرگایەکی گەورەی بزمارڕێژی سەرخڕ سەرخڕی بینی. حەپەسا. ئەوەندە دوور نەبوو لێی. دەیتوانی نووسراوی سەر دەرگاکە بخوێنێتەوە کە بە خەتێکی بزماری لێی نووسرابوو. کۆترەکە هەڵفڕی لەسەر گزشەیەکی تابلۆکە نیشتەوە *(هەرکەسێ بێتە ژوورەوە گەڕانەوەی نییە، هاوکات پەشیمانە و بەختەوەریشە...!)* کە دەگەڕێتەوە ناو پێستی خۆی، تەنیا بیر لەو تاریکییە دەکاتەوە. نازانێ چۆن خۆی لەم دوودڵییە رزگاربکات. خەیاڵ لەم دیو دەکاتەوە، کەچی واقی لە خۆی وڕدەمێنێ و قەڕمان دەیگرێ و هیچ جووڵەیەکی پێ ناکرێت. دەرگاش ئەوەندەی دیکە بۆخۆی رادەکێشێ. بۆ دیتنی ئەودیوو دەشلەژێ، موچڕکی پێدادێت. خۆش، ئازاردەر. دەزگیرانەکەی دێتەوە یادخەم دایدەگرێت. بڕیاردەدا بگەڕێتەوە، تا لای ئەو گیرنەبێت. هەتا دونیا ماوە ئەو نهێنییەش بۆ کەس نەگێڕێتەوە. *(ئەو کاتە پیر بووم، ئەوەی هێز بوو تیامدا نەبوو. چاوە سپی واژیەکانی ئەو کچە چاردە ساڵیە، هەڵەتەی بن ئەو کانیەی کردم؛ کە دار هەنارێکی لە کەنار ڕووا بوو. بۆ ئەوەی بگەڕێمەوە تەمەنی چواردە ساڵان، دەبوایە بچمە ناو کانیەکە و لە مارە زلەکەی ناویشی نەترسم و سێ هەناران بگرمەوە. کە خۆم لە ئاو هەڵکێشا، لەگەڵ گرتنی هەناری سێیەم؛ ئەو مارە خۆی لە قەدم ئاڵاند و زۆرانبازی لەگەڵ کردم؛ دەبوایە نەترسم، دەبوایە نەترسم؛ کە پێکەنیم مارەکە بزر بوو. بوومەوە چواردە ساڵان. کە گەڕامەوە لای کچە چاو سپی واژیەکە، بینیم پیر بوو؛ پیربوو؛ کەزیەکانی سپی......)*.

بە سەرە پەنجەیەک، بە ڕاڕاییەکی زۆرەوە دەرگاکەی پاڵنا. بە جیڕە و هەرایەکی زۆر کرایەوە. هێشتا لە دەرگاکە ئاودیوو نەببوو، وێنەی دەشتە پووشەڵانیەکە، جوانییە گوم بووەکان دەهاتنەوە یادی *(ئەبێ چ جوانی و ناشرینی و لەززەت و کارەساتێک لەو دیوەوە هەبێت......)* کە لە دەرگاکە تێپەڕی، ئاوڕێکی دایەوە تەواو پێوەداربووەوە. *(بۆ گوێم لە جیڕە جیڕ نەبۆوە...؟)* تەمەچڕەکە سەری لێدەشێوێنێ نازانێ بۆ کوێ بچێت و چۆن بڕوات...؟ *(نابە هیچ شێوەیەک پەشیمان نیم.. کە گەڕامەوەش کڵاوی پووشین دەچنم..)*.

لەو بێدەنگییە قورسە تەنیا گوێی لە ئیشکردنی مێشکی و ترپەی دڵی دەبوو. *(ماوەیەکە هەنگاوم هەڵێناوە... بارگە و بنەم داناوە... رۆژەکانیش کەوتنە سەریەک... کاروانێکن لە بیابانی رابردوودا...!)*. هیچی نەدەبینی، هەستیشی دەکرد لەسەر شوێنێکە، گەلێک راستە و ڕێک دەڕوات. لەگەڵ چوونە پێشەوە وردە وردە بەرچاوی رووناکتر دەبۆوە، بۆنی گژوگیا و مرۆڤ و زەوی تەڕدەهات. لەو سەرەوە لە کونێکی گەورە گلۆزە تیشکێکی زێڕین خۆی دەکوتایە ژووری. سووچەکانی خەیاڵی هاتنەوە یەک و هەستی دەکرد لە کونیە. دوای ڕاهاتن لەگەڵ رووناکیەکە، سەیری دەورووبەری خۆی کرد. سەرەتا تەنیا ئاسمانێکی شین و پەڵە هەوری، لەم لاو ئەولای دەبینی. جێگاکە لە کونە ئەشکەوتێکی بەرینی قەدی چیایەکی بڵند، کە سەری گەیشتبوە ناو هەور زیاتر نەبوو. لە بەردەمی نیشانەی ( ) کێشرابوو. رووی لە قاڵدرمەیە باریک بوو. کەمێ چووەپێشەوە. سەیرێکی کرد، شۆڕ ببۆوە. لە زۆر جێگا هەور شارد بوویەوە و بەینی دیار نەبوو. بە ترسێکی زۆرەوە پێی لەسەر یەکەم پایە دانا، کەچی دوای ماوەیەک رۆیشتن، هەستی دەکرد هیچ ئازار و توانەیەکی وا خەرج ناکات لە دابەزین. ڕێک و ڕاست، ڕووی لە هەور و بۆشاییەکە، پشتیشی لە قادرمە و چیاکە بوو. دەڕۆشت. وەک ئەوەی ڕێگایەکی زۆر درێژی بەبێ ئاگایی بڕیبێت، لە خەودا بوو بێت؛ هەر ئەوەندەی زانی ئیتر ناتوانێ چیدی بڕوات. هەموو لایەکی تەم تومان و تاریک بوو. حەزی بەوە دەکرد هێشتاش بڕوات، کەچی پێیەکانی لە دوای نەدەهاتن. کە دونیا کەمێ رووناک بۆوە، هەر چوار دەورەی لێڕەوار بوو. تەنیا ئەو دەمە گوێی لە هاژەی ئاو بوو، دەنگی یەک دوو چۆلەکە هاتن، لوورەیەکی هاتە گوێ، وێنەی دەمی گورگێکی بینی لمووزی لە حەوا بوو. شەش شاخی بەرزی قیتی لە شێوەی قوچەکێکی شێواودا دەبینی. لە قەدیشیان بانیژەی گەورە گەورە هەبوون. کەمێک دواتر پڕ لە ژن و پیاوی ڕووت و قووت بوون. هاوار و فیغان، ناوەناو چەپڵەکوتان، نووزە نووز، لوورە لوور، فیشە فیش و تریقانەوەی بە هێزی دەهاتە گوێ. چاوی بەر پێی خۆی نەدەبینی، چەندی دەکرد و هەوڵی دەدا سەرخوارکاتەوە. بێ سوود بوو. هەر ئەوەندەی زانی یەکێک پەلی گرت و خستیە سەرشانی خۆی. پەلەقاژەی دەکرد و خۆی ڕادەپسکاند. هەموو هەوڵەکان بێهوودە بوون. دەستی لە پرچی کابرا گیر دەکرد، رایدەکێشا، کەچی زۆر بە ئاسانی لەناو لەپی دەخزی و بۆی نەدەگیرا. قنچێکی کەوتە بەردەست. خورپە کەوتە دڵی. رایدەکێشا، کەچی قنچەکە لەناو لەپی دەردەهات. قنچەکە وای لێکرد سەیری روخساری کابرا بکات. کە بینی زراوی چوو. کابرا کاژەلاکێکی درێژ و لاکێشەیی هەبوو، *(ئینجا... ئەو بیری لە وەسفی شەیتان دەکردەوە لەناو کتێبە پیرۆزەکاندا... ژیانی بە تەرازوو دەپێوا، رۆژەکانی دەژمارد...... سەیری منداڵەکانی دەکرد لە کۆڵان یاری بە پارچە مانگێک*

www.arsivakurdi.org

کورتە چیرۆک

سەرزەمینی دوور

نووسینی: موحسین ئەحمەد عومەر

گوڵی حاجیلەکانی دەشتی هاموون

نەکەی بیدەی بە نەرگسجاڕی گەردوون

حاجی قادری کۆیی

وردە وردە لە پێدەشتە پووشەڵانیەکە دەڕۆیشت و سەرنجی ناوەوەی خۆی دەدا و بەم لاو ئەولادا دەیڕوانی. لە پووشەڵان و بنەتەرک و تەپکە شاخەکانی ئەوسەر وردەبۆوە. کە سەیری ئەو ناوە کاکی بە کاکیەی دەکرد، پێشبینی ئەوەی دەکرد بتوانێ ئەم جوانییە گوم بووە بگرێ و شتێکی پێبڵێ. ختووکەی دەهاتێ و حەزی دەکرد هەمیشە لەناو دیەنی وادا خۆی بدۆزێتەوە. هەروەکو ئیمڕۆ بێ گوێ ڕایەڵی ئەقڵ پێی لەو دیو دەرگایماڵەوە دانا و بەلێوار بەردە درێژ و کانیە وەستاوەکاندا، کە بۆ ئەستێرە ناسینەوە لەو ناوە قیتکرابوونەوە، کە بە لای ئەوەوە لە پێشانگایەک دەچوو، تێپەڕی. دیەنی خۆڵی سوور بۆخۆی ڕایدەکێشا. هەوڵی ئەوەی دەدا مێژووی ئادەمیزاد بنووسێ، نهێنیەکان بخاتە ناو کتێبەکان و لە کونی ئەشکەوتەکاندا بیانشارێتەوە. کە سەرنجی لاپەڕەی کتێبەکانی دڵیدا، تەنیا قسەکانی داپیرەی بیر هاتەوە *(گەمیەکە کە لەسەر ئاو دەلەنگیەوە، هەرچی بوونەوەری دونیایە لە خۆی گرتبوو. هەموویان تێک ئالابوون و کەفی سپی و ئازاری ڕەشیان لەبەر دەڕۆیی. فریشتەکان بە سەریاندا هاتوو چۆیان بوو. هەر کامەیەکیان بزابایە تۆماریان دەکرد و کراسێکی سپیان دەدایێ و کراسەکان لە حەوا ئەتووت پەپوولەی سپی و گەورەن بە ئەسپایی دەکەوتنە سەر ڕوخساریان، ختووکەیان دەهاتێ و گەرم دادەهاتن. شەراب و نانیان بۆ فڕێدەدان)*. تەپکە شاخەکان لە دوورەوە ڕەش دەچوونەوە، ئەتووت دێوی باڵدارن خەریکە دەفڕن. چەند بەرەوپێشەوە دەڕۆشت، زەویەکە بەرزتر دەبۆوە. بای ساردی بە بناگوێ دەکەوت. زەویەکەش شەق شەق و کون کون دەهاتە بەرچاو، پووشەڵانیەکە شاشتر دەبوو. خۆڵەکە سوورایی نەدەما و بۆر خۆی نیشان دەدا. *(دەبێ بۆ لەم دەمەدا ئەو مۆم-ە بێتە خەیاڵم...؟)*. دیەنەکان لە نائاشنایی خۆیان، کە نەیدەتوانی تێیان بگات شاگەشکەن دەکرد. (گەلێک جاریش لە ئاست شکۆمەندی ئەو هەڵچوونە دەگمەنەی کە ڕەگەزەکانیان دەگەڕێتەوە بۆ تیشکی خۆر و سوورایی خۆڵ و سەوزەگیا و پووش و پەڵاش و سێبەرە ڕەشەکان، خەریک بووە لە خۆ بچێت. کە بە ئاگاش هاتۆتەوە، هەستی بە ئاسوودەییەکی بێپایان کردووە). لەبن یەکێ لە تەپکەشاخەکان، خزیە بەر سێبەرەکە. ماوەیەک وەستا. وەک بڵێی بە دوای سەرەنجامێک بگەڕێت و مانایەک بداتە ئاوارەیی خۆی. *(ئەبێ ئێستا لە کوێ بم. ئەی ئەو ئەبێ ئێستا لە کوێ بێت...؟)* بە سەرەپێ یاری بە خۆڵەکە دەکرد و زیاتر بۆ بنەبان هەڵکشا. کونێکی گەورەی لە چەشنی دەمە ئەشکەوتێکیدا بینی. خۆڵەپۆک نیوەی شاردبۆوە. هەمیسان بە سەرەپێ لەگەڵ هەمان فڕینی ئاگایی یاری بە خۆڵەکە دەکرد. یەکەم پایەی قاڵدرمەیەکی بەردڕێژ وەدەرکەوت. پێیەکەی تری هاویشت، نغرۆ بوو. هێدی هێدی خۆڵەکەی لادا. پایە لە دوای پایە دەردەکەوتن و یەکە بە یەکە بەسەریدا شۆڕ دەبۆوە و هەنگاوی بەرەو قوڵایی دەنا. هەتا دەهات تاریکتر دەبوو و شوێنەکەش فراوانتر. هەستی دەکرد بە ئاسانی دەڕوات و هیچ کۆسپێکی لە پێش نییە. تاوە ڕۆیشتنێکی دیکە، ڕووناکیەکی کزی لێ دەرکەوت و نزیکتر بۆوە. سەلکە بۆزێنک لە دەلاقەیەکی بچکۆلە داگیرسێنرابوو. بە ئاستەم دەوروبەری خۆی دەبینی خەیاڵی بۆ هەموو شتێک و بۆ هیچیش نەدەچوو. ئەقڵ وەک کەڤری چەمەکان لەگەڵ یەکەم تاوەباران توایەوە و هیچ هەڵتۆقینێکی لە زەوییەکەدا نەما. خۆی لەناو مەنجەڵێکی گەورە دەهاتە بەرچاو، کولاوە و خێو و جنۆکەکان هەریەکە، باسکێک، لاڕانێک، لاپەراسوێکی دەفڕێنن.

www.arsivakurdi.org

پرۆتۆکۆلی دۆستایەتی و هاوکاری لەگەڵ گەلی کورد

گەلی کورد میراتگری شارستانیە رەسەنەکەی میدیەکانە و یەکێکە لە گەلە هەرە گەورەکانی جیهان، کە تا ئەمڕۆ دان بە ناسنامە

Marzabotto 25 aprile 1991: la delegazione del popolo curdo, dopo il gemellaggio con la città martire di Halabja, rende omaggio al Sacrario dei Caduti.

نەتەوەییەکەیدا دانەنراوە. نەتەوەیەکی بێکەس و بێدەرە، رووبەرووی ئازار و ستەمێکی گەلێ گەورە بۆتەوە و لە مەرگەساتێکی هەرە گەورەی مێژووییدا دەژی.

دوای دابەشکردنە ناعادیلانەکەی ئیمپراتۆرییەتی عوسمانی، (٢٥) ملیۆن مرۆڤ لە نێوان تورکیا، عێراق، ئێران، سوریا و یەکێتیی سۆڤیەت، پەرش و بڵاوبوونەتەوە گشت بەڵێن و پەیمانە نووسراوەکان بۆ دامەزراندنی دەوڵەتێکی سەربەخۆ بۆ کورد، کە لە پەیمانی سیڤەردا دانپێدانرابوو، هێزە داگیرکەرەکانی کوردستان هەڵیانوەشاندەوە.

لەم (٧٠) ساڵەی ئەم دواییدا، کوردەکان دووچاری جۆرە داگیرکردنێکی سیاسی و فەرهەنگی بوون، کە داگیرکەران بەردەوام بۆ سڕینەوەی ناسنامە فەرهەنگی و نەتەوەییەکەی بە گشت شێوەیەک هەوڵ و کۆششیان بۆ داوە.

ئەم چارەنووسە تراژیدییانە تووشی گەلێکی رەسەن بوون، کە گەیشتۆتە رادەی ئەوەی مافی مرۆڤایەتیشیان لێ ئینکار بکرێت. ئەم گەلە لەبەر خواستی نەتەوەیی خۆی بۆتە قوربانی سیاسەتی داپڵۆسین، بەندکردن، جەزرەبەردان، بە کۆمەڵ کوشتن، راگواستن و خاپوورکردنی هەزاران هەزار دێهات و شارەکانی. تەنانەت پیسترین شێوەی قەڵاچۆلکردنی بە کۆمەڵ لە دژی بەکارهاتوون. لەم ساڵانەی دواییدا زۆربەی حکومەتە دیکتاتۆرییەکان کە سەرکردایەتی ئەو وڵاتانەیان بەدەستەوەیە کە حوکمی کوردستان دەکەن، بێ بەزەییانە کەوتنە گیانی ئەم گەلە. رژێمی عێراق بە فرۆکەکانی گەیشتە لووتکەی بێ رەحمی و تەدەرئاسا کەوتە قەڵاچۆکردنی دانیشتوانی شاری هەڵەبجە بە گازی ژەهراوی، کە ئەمەش مەرگەساتە دڵتەزێنەکانی (مارزەبۆتۆ، ستانیسی، ئابۆڤیز، کراکۆیڤا، لیدیزی)

مان دەخاتەوە یاد و یەکێکە لە مەرگەساتە هەرە گەورەکانی مێژوو.

بۆ رێزلێنان لە وەفدی کوردی کە بۆ ئیمزاکردنی ئەم بەڵگەنامەی دۆستایەتی و هاوکارییە لەگەڵ گەلی ئیتالیا ئەرکی کێشابوو، ئامادە بوبوو. دەمانەوێ بە نوێنەری شاری هەڵەبجەی خۆشکی (مارزەبۆتۆ) رابگەیەنین کە ئیتر لەمڕۆوە هەڵەبجە لەبری هەزاران گوند و شاری کوردنشین، ئەندامێتی عادیلانەی خۆی لە یەکێتی جیهانی بۆ شارەکانی ئاشتی وەردەگرێ، بۆ ئەوەی بێتە رێزی خەبات و تێکۆشان لە پێناوی جیهانێکی ئاسوودە و سەربەخۆ لە گشت شێوەکانی توند رۆیی. لە کۆمەڵەی ئیتالیا دوای چاوپێکەوتنێک بە وەفدی کورد لە (مۆنتی سۆلی) سەرەتا مەڵبەندی خەباتی شۆرشگێرانە دژ بە نازییەت و فاشییەت، کە بە بۆنەی (٤٦)هەمین ساڵرۆژی ئازادی ئیتالیا سازکرا. داوا لە باڵاترین دەسەڵاتی حکومەتی ئیتالیا کرا وەک سکرتارییەتی پارتە دیموکراتیخوازەکان، کۆمەڵەی

www.arsivakurd.org

گەلەکەماندان و ئازادن.

لە مەڕ دەستدرێژی ئەم دواییەی تورکیاشەوە بۆ سەر باشووری کوردستان و هەڵوێستی دەوڵەتانەوە رایگەیاند کە: ئێستا تورکیا بە بیناوی ئەوەی کە پارێزگاری لە سنوورەکانی خۆی دەکات، بەردەوامە لە دەستدرێژی خۆیدا بۆ سەر گەلەکەمان و ئاکامی ئەو دەستدرێژیەش، ماڵوێرانکردن و پەرەوازەکردنی خەڵکی ئاسایی و کوردەکانی سەرسنوور و نزیک سنوورە. دەبینین، لە کاتێکا زۆر لە دەوڵەتان کەوتوونەتە نارەزایی دەربڕین بەرانبەر بەو کارانەی تورکیا، کەچی واپێدەچێت سوید رێی بێدەنگی و خۆمتکردنی هەڵبژاردبێت!!

بەڵگەشی بۆ ئەمە، راگەیاندنی ئەم دواییەی وەزیری دەرەوەی سوید «*مارگرێتا ئاف ئوگلاس*» بوو دەربارەی هەڵبژاردنی گشتی لە تورکیا:

«*مارگریتا ئاف ئوگلاس*» لە راگەیاندنێکدا دەڵێت: «لەبەر ئەوەی لە تورکیا بە بەراورد لەگەڵ عێراق، هەڵبژاردنی گشتی مافێکی رەوایە و پارتە سیاسییەکان و بەشێکی زۆر لە خەڵکی، رۆڵێکی گرنگ و سەربەخۆیان لەو هەڵبژاردنانەدا هەیە، دەتوانرێت بوترێت کە دەری هیواش لەبەردەم کوردەکاندا ئاوەڵایە».

هەڤاڵ ویلدان لە وتەکەیدا ئەم راگەیاندنەی رەتکردەوە، بە دەربڕینێکی بێ بنەما و ساویلکەی لە قەڵەم دا و دووپاتی کردەوە کە کوردەکان گەر مافە ئینسانی و نەتەوەییەکانیشیان لە عێراقدا پێشێلکرابێت و رێزیان لێنەگیرابێت، بەڵام چ گومانێک لەوەدا نیە کە لە عێراق هەبوونی کوردەکان نکۆڵی لێناکرێت و لە رووی یاساییەوە دانپێدانراوە، بەڵام لە تورکیا نەک مافی نەتەوەیی و ئینسانی کوردەکان بەڵکو تەنانەت هەبوونیشیان بە رەوا نەناسراوە و نکۆڵی لێدەکرێت.

هەر بۆیە داوای لە دەسەڵاتی دەوڵەت و دامودەزگا سویدییەکان کرد کە لە بەر رۆشنایی راستییەکانەوە بنوارنە کورد و کێشەکەی و چی تر ئەو گفتانە نەکەنە بنەما بۆ بڕیاردان لەسەر ئەو کێشەیە کە سەرچاوەکانی شتێکی تر نین جگە لەو دامودەزگایانەی کە بە دەسەڵاتی تورکیاوە گرێدراون و گوێڕایەڵی وین.

لە کۆتایی وتارەکەیدا گرنگی بەوەدا کە:

نابێت دووری کوردستان لەم وڵاتەوە ببێتە بنەما بۆ سیاسەتی دەرەوەی سوید بەڵکو بە پێچەوانەوە دەبێت گرنگیدان بە مافی یەکسانی هەموو مرۆڤێک لەبەر رۆشنایی بڕیارە نێونەتەوەییەکان بۆ پاراستنی مافی مرۆڤ، ببێتە بنەما بۆ ئەو بڕیارانەی کە دەرهەق بە کوردیش دەدرێن.

لە کۆبوونەوەکەدا نوێنەرانی پارتە سیاسییەکانی سوید، وتاریان دا و پشتگیری و هاوکاری خۆیان لە گرنگی وەبیرهێنانەوە و یادکردنەوەی کارەساتەکەی هەڵەبجە راگەیاند.

لەو ماوە درێژەی تەمەنی رۆژنامەرگەی کوردیدا، رۆژگارێکی وا بۆ کورد نەڕەخساوە و ئەو هەل و مەرجەش بۆ رۆژنامەگەرانی کورد هەڵنەکەوتووە، کە رێ سانا بکات لە بەردەم ئامادەکردن و بڵاوبوونەوەی رۆژنامەیەکی رۆژانەدا بە زمانی کوردی.
تەنیا هەلێک کە لەم بوارەدا بۆ کورد رەخسابێت، دەرچوونی رۆژنامەی برایی «*برایەتی*» بوو، لە نێوەراستی هەفتاکاندا. ئەو رۆژنامەیەش تەنیا ماوەیەکی کورت دەوامی کرد و ئیدی رژێمی بەغدا ئەوەی بە کورد رەوانەبیننی و دوای بیست و حەوت ژمارە دەستی بەسەرا گرت و کۆتایی بەو تەمەنە کورتەی هێنا.
ئێستا دوای تێپەڕبوونی ساڵێک بەسەر راپەرینە سەربڵند و مێژووییەکەی گەلی کوردماندا لە باشووری کوردستان، هەلومەرجێکی وا رەخساوە، جگە لە بوونی چەندەها دەزگای پەخش و راگەیاندن، بە دەیان هەفتەنامە، بڵاوکراوە و گۆڤار لە کوردستان دەردەچن.
هەرچەندە دەرچوونی رۆژنامەیەکی رۆژانە لەبەر زۆر هۆ دەبوایە زووتر بواری دەرچوونی بۆ بڕەخسێنرایە، بەڵام دەرچوونی «کوردستانی نوێ» مژدەبەخشی ئاسۆیەکی رووناک و داهاتوویەکی ئاوەڵایە لەبەردەم رۆژنامەگەریی کوردی و رۆژنامەنووسانی کورددا، کە هیوای ئەوەی لێدەکرێ لە داهاتوویەکی نزیکدا ئەو کەلێنە پڕبکاتەوە کە نەبوونی رۆژنامەیەکی رۆژانە بە کوردی خستوێتیە سەرجەمی کاری رۆژنامەگەری کوردییەوە.
رۆژنامەی «کوردستانی نوێ» کە تا رۆژی ١٩٩٢/٣/٢، ٣٢ ژمارەی لێدەرچووە، جێی خۆشحاڵی هەموو خوێنەر و رۆژنامەنووسێکی کوردە. لاپەڕەکانی تا رادەیەکی باش ئاوەڵایە بۆ خامەی ئازاد و نووسینی گرانبەها و راگەیاندنی باروودۆخی ئێستای کوردستان.
پیرۆزبایی لە دەستەی نووسەرانی «کوردستانی نوێ» دەکەین و هیواداریین لە خزمەتی راستی و دیموکراسی و یەکێتیی ریزەکانی گەلی کوردستان دا بەردەوام بن.

لە یادی «هەڵەبجە»دا

پوختەی وتارەکەی سەرۆکی فیدراسیۆن

لە چوارەمینساڵرۆژی هەڵەبجەدا و بۆ وەبیرهێنانەوەی ئەو کارەساتە مەزنەی کە ئاکامێکی وێرانکارانەی لەسەر گەلەکەمان و مێژووە نوێکەی بەجێهێشت، بە هاوکاری دەزگا دەوڵەتی و هەندێک لە پارتە سویدییەکان، کوردەکانی ستۆکهۆڵم و دەوروبەری کۆبوونەوەیەکیان پێکهێنا و لە کۆبوونەوەکەدا فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکان وێڕای ئەوەی کە دەستپێشخەربوو، ڕۆڵێکی گرنگی گێڕا.

سەرۆکی فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکان هەڤاڵ «ویلدان تانریکولو» لە کۆبوونەوەکەدا وتارێکی داو تیایدا دەستی بۆ زۆر لایەنی گرنگ ڕاکێشا، کە لە ئێستادا چ ڕاستەوخۆ چ ناڕاستەوخۆ، پێوەندی پتەویان بەو ڕووداوانەوە هەیە کە تایبەت لە باشووری کوردستان و لە سەرانسەری کوردستاندا بە گشتی ڕوودەدەن.

لە دەستپێکی وتارەکەیدا گرنگی تەواوی دابوو بەو بێدەنگی و بەدەنگەوەنەهاتنەی کە ڕاستەوخۆ دوای ڕوودانی کارەساتەکە زۆربەی دەوڵەتانی گرتبۆوە و وای لێکردوون لەبەر بەرژەوەندی تایبەتی خۆیان، چ گرنگییەکی پێویست بەو کارەساتە نەدەن. ئەمە وێڕای خۆخەفەکردن و بێدەنگیان لە تەواوی ئەو کۆبوونەوانەدا کە لەو ماوەیەدا لە سەرانسەری ئەورووپادا دەبەستران.

دواتر، سەبارەت بە ڕاپەڕینە مەزنەکەی ساڵی پار لە باشوری کوردستان، دووا و ئاماژەی بۆ ئەوەکرد کە: لەگەڵ ئەوەشدا گەلەکەمان هەر لە دەسپێکی ڕاپەرینەکەوە دنیای ئاگادارکردبۆوە کە، ڕژێمی داپڵۆسەر و دڕندەی عێراق، جێی بڕوا نییە و گەر بۆی هەڵکەوێت، لە نزیکترین هەلدا، بە هەموو جۆرێ دەکەوێتە هەوڵدان بۆ دامرکاندنەوەی ڕاپەرینەکە و دیسانەوە داگیرکردنەوەی کوردستان، بەڵام هیچ لایەن و دەوڵەتێک گرنگی تەواویان بەم ئاگادارکردنەوەیە نەدا و ئاکامیش ڕوودانی ئەو کارەساتە مەزنە بوو کە تەواوی گەلەکەمان لە باشووری کوردستاندا دووچاری بوو و بووە هۆی بە ناچاری هەڵهاتنی ملیونەها کورد لە باشووری کوردستان و دیسانەوە وێرانکردنی بەشێکی زۆری کوردستان و گەڕانەوەی داروودەستەکەی ڕژێمی بەغدا بۆ کوردستان.

لە بارەی ئاکامی ئەو کارەساتەشەوە بۆ سەر کێشەی ئاشتی ناوچەکە ڕایگەیاند:

کە ئێستا دوای تێپەڕبوونی ساڵێک بەسەر ئەو کارەساتەدا، دەبێت دەوڵەتان لەوە دڵنیابن کە تەنێ بەگرنگیدان و لەبەرچاوگرتنی ئاکامی ئەو کارەساتە، بە بەدەنگەوەهاتنی کورد و کێشەکەی و دۆزینەوەی

چارەسەرێکی بنەڕەتی بۆ ئەو کێشەیە، دەتوانرێت ئاشتی لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاستدا بێتە دی، چونکە بێ چارەسەرکردنی کێشەی کورد، مەحاڵە ئاشتی لە لایەن ئەو دەوڵەتانەوە بۆ میللەتانی تری ناوچەکە دابینبکرێت.

هەربۆیە دەبێت، کێشەی کورد بخرێتە پاڵ ئەو کێشانەوە کە سەقامگیربوونی ئاشتی لە ناوچەکەدا پێوەبەندە و گرنگییەکی تایبەتی پێبدرێت.

لە بارەی داهاتووی نزیکی ئەو پێشنیارانەشەوە کە بۆ ئاوەدانکردنەوە و سەر لەنوێ بیناکردنەوەی کوردستان لە لایەن هەندێ لە دەوڵەتانەوە کراون ڕایگەیاند: کە لە ئێستادا بۆ بەدیهێنانی ئەو پێشنیارانە هیچ ڕێیەکی تر لە بەردەمدا نەماوە، پەلەکردن نەبێت لەجێبەجێکردنیاندا، چونکە ئەو پێشنیارانە ڕاستەوخۆ لە کاری ئاوەدانکردنەوە و بیناکردنەوەی کوردستاندا، ڕۆڵی گرنگیان هەیە و دەبنە بناغەیەکی پتەو بۆ هەنگاوی لە پێشتر لە داهاتووەیەی نزیکدا.

بێ لەمەش ڕایگەیاند کە:

سوید لەم کارەدا ڕۆڵێکی گرنگی هەیە و ناکرێت داموودەزگا بەرپرسیارەکانی ئەم وڵاتە کەمتەرخەم بن لەو ئەرکانەدا کە کەوتوونەتە سەرشانیان، بە تایبەت کە دەبینین، هێزەکانی عێراق بەردەوام و بێسڵکردنەوە لە پەلاماردانی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستانندان، نەک تەنێ عێراق، بەڵکو تورکیاش بێگوێدانە مافە نێونەتەوەییەکان و بێ هیچ ڕێزگرتنێک لە یاسا نێودەوڵەتییەکان، بەردەوامە لە هێرشبردنە سەر ئەو ناوچانەدا کە ئێستا لە ژێر ڕکێفی

www.arsivakurdi.org

ئەو عەرەبانەی کە ئەوانیش بە گوێرەی پەیمانی سایکس- پیکۆ کەوتبوونە بەردەستی کۆلۆنیاڵ و ساڵەهای ساڵیش لە بندەستی تورکیای عوسمانیدا لە ئازادی و سەربەخۆیی بێ بەشکرابوون، پاش وەرگرتنی سەربەخۆیی و دامەزراندنی دەوڵەتی میللی خۆیان، راست ئەو سیاسەتە چەپەڵەیان لە ئاست کوردەکان بەڕێوەبرد، کە تورک لەگەڵ ئەوانیان بەکارهێنابوو.

لە عێراق ئەوە دەبینین پاش ۷۰ ساڵ خەباتی خوێناوی، وڵاتێکی وێران و گەلێکی لێقەوماومان بۆ ماوەتەوە و سەرەڕای هەموو دڕندەیی و زەبروزەنگێک، لە بەرامبەر رژێمێکی فاشی خوێنڕێژدا چەقیوە.

لە سووریا حکومەتی (پێشکەوتوخواز) سیاسەتێکی نائینسانانەی لە ئاست گەلی کورد گرتۆتەپێش و حاشا لە بوونی نەتەوەی کورد دەکا. کوردەکانی سوریا لە مافی رۆشنبیری و کۆمەلایەتی و نەتەوایەتی و تەنانەت مافی هاونیشتمانیش بێ بەشکراون.

لە لوبنان ئەو کوردانەی کە لە سەردەمی دەسەلاتی عوسمانیدا لەوێ ژیاون، ئێستا فەرق و جیاوازیان لەگەڵ دەکرێ.

بە کورتی پاش ۷۵ ساڵ، برینی پەیمانی سایکس- پیکۆ لە جەستەی میللەتەکەمان سارێژ نەبوە و تائێستا بە دەستیەوە دەناڵێنێ.

راستە زەحمەتکێشانی کورد بە کردەوە قەت ئەم دابەشکردن و سنوورە دەستکردەیان بەرەسمی نەناسیوە و پێوەندی ئابووری و کۆمەلایەتی و رۆشنبیری نەتەوەیی خۆیان لەگەڵ یەکتر پاراستوە، بەڵام پلان و فرۆفێڵی دوژمنانی کورد و هەڵکەوتی ژیوپۆلیتیکی ناوچەی رۆژهەلاتی نێوەڕاست، هەمیشە بۆتە کۆسپی سەر رێگای ئازادی و سەربەخۆیی کوردستان.

دیارە ناکرێ لەم بوارەدا پاکانە بۆ سیاسەت و کردەوەی جاروبار ناهەمواری حیزب و رێبەرە سیاسییەکانی کورد بکەین. پێداچوونەوەک بە سیاسەتی بزووتنەوەی رزگاریخوازی کورد، گەلێک ناتەواوی و کەموکوڕیان بۆ دەردەخات کە پێویستە لە چوارچێوەی گۆڕاوی سیاسەتی ئیمرۆی جیهانیدا چاریان بکرێ.

ئەوەی ئیمڕۆ لە کوردستانی عێراق دەبینرێ و لە کایە دایە، بە هەق هیوا بە دوارۆژ لەدڵی هەموو نیشتمانپەروەرێکی کورددا، دەبزوێنێ. بۆیە بە بۆنەی یادی ۷۵ ساڵەی پەیمانی شومی سایکس- پیکۆوە، پشتگرتنی بزووتنەوەی ئیمرۆی کوردستانی عێراق، سەرەڕای ناتەواوی و کەموکوڕی و هەبوونی هیندێ دیاردەی ناحەز و دوور لە خەسڵەتی شۆڕشگێری، ئەرکی هەموو ئازادیخوازێکی کوردە.

سەرکەوتن لە هەریەک لە بەشەکانی کوردستان، سارێژکردنی لایەنێکی برینی پەیمانی (سایکس- پیکۆ)یە و هەنگاوێکە بەرەو بنەبڕکردنی ئەم زامە و ساخبوونەوە و هەستانەوە سەرپێ و گەیشتنە بە سەربەستی و سەربەخۆیی نەتەوەیی.

هەڵەبجە

مەحموود خۆشناو

لە مێژ ساڵە، دەزووی دەنگی، بالاَ و ڕەنگی، لوتکە و بناری، بناغە و پێ دەشتی فرچکیان بە ئەبەردی و شۆڕشگێڕی و کۆڵنەدەری گرتووە. هیچ هێزێکیش نەیتوانیوە ئەو زریانە تووشە لەبار بەرێت و دایڕکێنێ.

هەڵەبجە: ئەو ئاقووسە مەزنەیە کە وشیارکەر و بێدارکەرەوەی کاروانکەری هاوتەریبی ڕێچکە گرتووی بزاڤی ڕەوای گەلەکەمانە.

کە هەڵەبجە دەچرێ، کزر و پرسە دەبەستێ، هیچ هەست و ویژدانێک نییە لە ئاستیدا کڕنووش نەبا، چۆک دانەدا و دانەوێ.

هەڵەبجە: دەنگی ژانی ژێردەستی و کۆیلەتی و ئەشکەنجەیە، دەنگی قامچی و کەلەپچەیە، ڕێژنەی گوللە و خشپەی پەت و سێدارەیە.

هەڵەبجە: مەشخەڵ و بەرزاییە، سروودە، نەورۆزە، بزاڤە.

هەڵەبجە: پرسەداری باڵای بوکێکی زراڤە

هەڵەبجە: دەنگ و بانگ و پێشمەرگەیە.

هەڵەبجە: بارانە، گەردەلوولە، بۆنە.

هەڵەبجە: بارزانە، ماردینە، مەهابادە، ئاگری وکەرکوک و خانەیە.

هەڵەبجە: مەشخەلە، پلێسەیە، ئاگرە.

هەڵەبجە: هۆزانە، پەخشانە، گەردەلوولە، ئەگریجەی هۆنراوەیە.

هەڵەبجە: مەشقە، ئەزموونە، وانەیە.

هەڵەبجە: هونەرە.

هەڵەبجە: مۆسیقا و سازە، ئۆتە و ژێیە.

هەڵەبجە: رووبارە، کانییە، زێیە.

هەڵەبجە: ئاڵەیە، لای لایەیە.

هەڵەبجە: نیشاندەری پانۆرامای هەڵوێستی ئەگریسی داگیرکەرە.

هەڵەبجە: ئالکانە*، کاوەیە.

هەڵەبجە: ئەعزەتەیە.

هەڵەبجە: ئاوێنە و یاد و پەیکەری بێ وێنەیە.

هەڵەبجە: هیوار ئەورۆم و لیتە، نیشەک و نانە.

هەڵەبجە: هەتوانی برینە، لاشەی شەلاڵبووی خوێنە.

هەڵەبجە: بۆدی شەهیدە، هیوای ئاسارە. فرمێسکی داچۆڕاوە.

هەڵەبجە: ئاڵایە، زەردەشت و ئارێستایە.

هەڵەبجە: سترانە، حەیرانە، لاوکە، بەستەیە.

هەڵەبجە: دەنگی زوڵاڵی گەلێکی ژێردەستەیە.

* زەکیە ئالکان، خوێندکاری کۆلێجی تەندروستی لە دیاربەکر لە ۱۶ ئاداری ۱۹۸۹ بەئاگری بەسەرخۆیدا رشت وخۆی سوتاند، دژبە فاشییەکانی تورکیا.

پەیمانی سایکس پیکۆ و چارەنووسی کورد

نووسینی: کەریمی حسامی

مانگی مای ئەم ساڵ ٧٥ ساڵ لە بەستنی پەیمانی شومی (سایکس- پیکۆ) رادەبرێ. ئەو پەیمانەی کە لە مانگی مارتی ١٩١٦دا، وتوویژی دەستپێکرا و لە ٩-١٦ مانگی مای لە نێوان دوو دەوڵەتی کۆلۆنیالی ئینگلیز و فەرەنسادا ئیمزا کرا.

لەسەردەمی شەری یەکەمی جیهانیدا، کاتێک دەوڵەتەکانی ئینگلیز و فەرانسا هەستیان بە شکانی ئەڵمانیا کرد، بۆ دابەشکردنی بەشی ئاسیایی خاکی ئیمپراتۆری عوسمانی کەوتنە وتوویژ و نەخشەکێشان و بە نهێنی لەسەری رێکەوتن. دیارە لەسەرەتاوە دەیانویست ئەم پلان و پەیمانە لە روسیا بشارنەوە، بەڵام رووسیای تزاری، کە بەم وتوویژ و پلانەی زانی، رایگەیاند کە بەو مەرجە بەم پەیمانە رازی دەبێ، کە مەڵبەندەکانی سەرووی رۆژهەلاتی تورکیا کە بە گشتی ناوچەی ئەرزەروم و ترابزون و بتلیس و ناوچەی سەرووی رۆژئاواش کە کوردستان بوو بدرێن بە رووسیا. پاش دەمەتەقەیەکی زۆر، هەرسێک دەوڵەت رێکەوتن و بە قەولی «کارل دومان» مێژوونووسی چیک: «دوای دابەشکردنی کوردستان ساڵی ١٦٣٩ لە نێوان ئیمپراتۆری ئێران و عوسمانیدا، جارێکی دیکەش کوردستان، بێ ئەوەی بیر و ویست و داخوازی گەلی کورد لەبەرچاو بگیرێ، وەک بەشە گۆشت لە نێوان دەوڵەتە کۆلۆنیالییەکاندا دابەشکراوە».

هەڵکەوتی جوغرافیایی و ستراتیژی کوردستان، خاکی بە پیت و بەرەکەت و کانگا ژێر زەویەکانی نیشتمانی کورد، بە تایبەت چاڵاوی زێری رەش، دەمێک بوو سەرنجی کۆلۆنیالیستەکانی راکێشابوو، چاوی تەماعیان بڕیبوە کوردستان.

شەری یەکەمی جیهانی، لەق و لۆربوونی ئیمپراتۆرتی خوێنخۆری عوسمانی، دەرفەتێکی لە باری بۆ دەوڵەتە کۆلۆنیالەکان پێکهێنا کە نەخشەی دابەشکردن و داگیرکردنی کوردستان بکێشن و ئەم نەخشەیەش بە هۆی پەیمانی شوومی (سایکس- پیکو) پیادە بکەن.

لە سەرەتاوە بە گوێرەی ئەو پەیمانە بەشی ئاسیایی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی بە دوو مەڵبەندی ژێردەسەلاتی ئینگلیز و فەرانسە دابەش دەکرا.

مەڵبەندی ژێر دەسەلاتی بەریتانیا کە بە مەڵبەندی «سوور» دانرابوو، بریتی بوو لە (بەین النهرین- عێراق) کە لە خانەقینەوە هەتا خوارووی کوێتی دەگرتەوە. مەڵبەندی ژێر دەسەلاتی فەرانسە کە بە مەڵبەندی «شین» ناودەبرا، بە شێوەی سەرەکی سووریا و لوبنان و بەشی خوارووی رۆژهەلات تورکیا (واتە کوردستانی سەرووی رۆژئاوا)ی دەگرتەوە.

لەم ناوەدا فەلەستین بە ناوچەی «قاوەیی» دەستنیشان کرابوو کە کە بخرێتە ژێر چاوەدێری نێونەتەوەییەوە.

پاشان کە رووسیا پێی زانی، بەو شەرتە رازی دەبوو کە هەروەک باسکرا، مەڵبەندەکانی سەرووی رۆژهەلاتی تورکیا بدرێن بە رووسیا. ئەوە لە نامەیەکی وەزیری دەرەوەی رووسیادا، ٢٦/ئەپریلی/ ١٩١٦ راگەیەنراوە.

دوای شۆڕشی سۆسیالیستی ئۆکتۆبەر ١٩١٧ حکومەتی تازەی سۆڤیەت لەو پەیمانە و لە گشت پەیمانە داگیرکەرە کۆلۆنیالیەکان کشایەوە، پەیمانی سایکس- پیکۆ بۆ دوو دەوڵەتی ئینگلیز و فەرانسە مایەوە.

هەرچەندە ئەو پەیمانە تەنیا کوردستانی ژێردەستی عوسمانیی نەدەگرتەوە و عێراقی عەرەب و سوریا و لوبنان و فەلەستینیش دەکەوتنە بەر ئەم دابەشکردنە، بەڵام وەک دەبینین قورسایەتی چارەڕەشی ئەو پەیمانە کەوتە سەر شانی نەتەوەی کورد و تا ئێستاش هەر لە ژێر باری گرانیدا پشتی چەماوە و دەناڵێنێ.

٧٥ ساڵ لەم پەیمان و دابەشکردنە رادەبرێ. لەو دەمەوە پتر لە ٧٥ میللەتی بچووکی ژێردەستی کۆلۆنیالی رزگاریان بووە، سەربەخۆییان وەرگرتووە و ئاڵای سەربەستییان لە کۆری دەوڵەتە یەکگرتووەکاندا بەرز کردۆتەوە، بەڵام ئەو کوردانەی لە چوارچێوەی پەیمانی سایکس- پیکۆ و لە بن دەستی حکومەتی عوسمانی و پاشان تورکیادا مانەوە، پاش ٧٥ ساڵ هەروا بندەست و چەوساوە و بێبەش لە مافی نەتەوایەتیدا، ژیانی تاڵ و دژوار بەسەر دەبن.

حکومەتی تورکیا و لاوانی تورک، دوای سەرکەوتن گەلێک درندانەتر لەگەڵ ئەو کوردانە بزووتنەوە، کە لەسەرکەوتندا یارمەتیان دابوون. هەر بۆ ئەوەی کە بڕیارەکانی پەیمانی سیڤەر لەسەر کوردەکان، نەگەنەجێ، ***کەمال ئەتاتورک*** پاش خۆگرتن لەگەڵ دەوڵەتە سەرکەوتووەکان کەوت و خۆی بە کلکی ئەوانەوە بەستەوە و بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردی بە قورقوشم و باروت، بە کوشتاری بە کۆمەڵ و بە گواستنەوەی کوردەکان لە نیشتمانی خۆیان، سەرکوت کرد. سیاسەتێکی رەگەزپەرستانە و فاشیستی بۆ تواندنەوەی گەلی کورد گرتە پێش، کە تائێستاش هەر درێژەی هەیە.

www.arsivakurdi.org

● لەم ژمارەیەدا ●

کرمانجی خواروو

پەیمانی سایکس پیکۆ و چارەنووسی کورد .... کەریمی حسامی
هەڵەبجە.............................. مەحمود خۆشناو
لە یادی هەڵەبجەدا .... ف. نانریکولو
کوردستانی نوێ ....
پرۆتۆکۆلی دۆستایەتی و هاوکاری لەگەڵ گەلی کورد ....
دیاردەیەکی سەرنج راکێشەر........................ جەمشید حەیدەری
هێرمانسۆن لە کۆنگرەی فیدراسیۆندا ....
دەربارەی کۆنگرەی فیدراسیۆن.........................
ئەو نووسەرە نەراستی دەڵێت و......................... موراد جوان
پێشەوا قازی محەمەد.......................... شیروان
سەرزەمینی دوور- چیرۆک- .... موحسین محەمەد عومەر
گوڵ - چاڵ - پارانەوە (شیعر)........................
لەگەڵ هەژار دا................................. ئەحمەد دلزار
ئیقبال حاجبی .... هیوا زەندی
هونەرمەندی کورد محەمەد حەمە سەعید حەسەن .... نەژاد سەرکەن

کرمانجی ژووروو

داگیرکەران خوەستن ئاگرێ نەورۆزێ ....لۆران جەنگین
ئاخافتنا سەرۆکێ فیدراسیۆنا ل سەرنەورۆز.........................
ئارمانج رۆژێن گەشتر...........................لۆران جەنگین
هەلەبجە پشتی چار سالان.............................
د کۆنگرا فیدراسیۆنێ دە پرسێن ژنێن کورد..................م. کیپەر
قونجکا حوقوقی...............................ئیلیزابێت فریتز
ئەژنابیا ل دژی پەنابەران خورت د بە...........................شۆرش زیرەک
دڵێ کورد ژ نەتەوەێن دن بێتر...........................مستەفا ئایدزوان
پیمانی سیاکس-پیکۆ..........................کەریمی حسامی
کۆمیتا سوێدی ژ ماخێ مرۆڤی ێن کوردان. ....
تێکهلیێن کوردی و سوێدی ....ئەحمەد تگریس
تێگەیشتنا کوردان ژ زاراڤێن...........................زین العابدین زنار
داخوازی ژ هونەرمەندێن مە...........................هادی ئومەری

بەشی دملی (زازاکی)

خزفێ نەوروزی دەولەتا فاشیستا...........................محەمەد هەمبیلۆ
سۆز بد مەکی...........................کۆیز بەرز
دێ هەلا...........................حەمیدێ مامێکز
ئاروپا رە چەند خەبەرێ ....محەمەد هەمبیلۆ
سەریلێدانا ژ بۆ بەشا تەرجومانیا کوردی...........................

بــەربــانــگ

ئۆرگانی فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکانە لە سوێد

بەرپرسیار: خەبات عارف

دەستەی نووسەران

خەبات عارف، بەرۆژ ئاکرەیی، دیلان دەرسیم،
ل.جەنگین، پ. خۆرتۆ، مستەفا ئایدزوان، بوبێ ئەسەر،
حەمیدکلچاسلان، محەمەد هەمبیلۆ

پیتداچن و تەکنیکاران

دیلان دەرسیم، بوبێ ئەسەر، لۆران جەنگین

ئابوونەی ساڵانە: ۲۰۰ کرۆنی سوێدییە
بۆ دەزگاکان ۳۰۰ کرۆنی سوێدییە

دەستەی نووسەران لە نووسین و وتارەکانی فیدراسیۆن و لەو نووسینانەی بە
واژۆی خاوەنەکانیان بڵاوەکرێنەوە، بەرپرسیار نییە.

ناونیشان:

BERBANG
Box 490 90
100 28 STOCKHOLM

تەلەفۆن:

08- 652 85 85
Fax. 08- 650 21 20

پۆستگیرۆ:

64 38 80-8

ژمارە ۷۹-۸۰ ساڵی (۱۱) ۱۹۹۲

☐ فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکان لە سوێد، لە ۶-۶-۱۹۸۱ دامەزراوە.

☐ گۆڤاری بەربانگ ژمارەی یەکەمی لە ۱۹۸۲/۷دا، بڵاوکراوەتەوە.

www.arsivakurdi.org

هێمن لە دەمی ماڵئاواییدا لە خەڵکی شارەکەی، کاتێ سابلاخ کەوتەوە دەستی رژێمی ئاخوندەکان.
ساڵ .١٩٨-١٩٨١

شیوەنی من شیوەنی ئینسانییە

بانگی ئازادی و گرۆی یەکسانییە

هێمن

www.alkurdi.org

SVERIGE
PORTO BETALT

B

بەربانگ

گۆڤاری فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکانە لە سوید ژمارە ٧٩-٨٠ ساڵ «١١»